

T. C.
BAHÇELİEVLER KAYMAKAMLIĞI

**Çocuk Odaklı
SOSYAL RİSK HARİTASI**

2013

HEGEM YAYINLARI : 37
ADEM SOLAK KİTAPLARI : 27
Araştırma İnceleme Serisi

SOSYAL RİSK HARİTASI: BAHÇELİEVLER

Yazar/Editör
Adem SOLAK

Copyright : HEGEM
E-İletişim : hegemakademisi@gmail.com
ISBN : 9786056139888
Kapak Tasarım :
Sayfa Tasarımı : Adem SOLAK
Yayın Yılı : Mart 2013 / İSTANBUL

Baskı / Dağıtım: SERYA

Telefon: 0312 472 64 37
Faks: 0312 472 64 38

Matbaa:

Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası çalışması, Bahçelievler Kaymakamlığı Projesi olarak Üsküdar Üniversitesi Şiddet ve Suçla Mücadele Merkezi (ŞİDAM) ve Hayatboyu Eğitim ve Şiddetle Mücadele Derneği (HEGEM) işbirliğiyle hazırlanmıştır.

Proje Yürütücüsü/Editör

Adem SOLAK

*Üsküdar Üniversitesi Şiddet ve Suçla Mücadele
Araştırma Uygulama Merkezi Müdürü*

Proje Danışmanı

Prof. Dr. Nevzat TARHAN

Proje Bilim Kurulu

Prof. Dr. Nevzat TARHAN

Prof. Dr. Necmettin TOZLU

Prof. Dr. Hikmet Yıldırım CELKAN

Prof. Dr. Hayati TÜFEKÇİOĞLU

Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ

Prof. Dr. Hayati AKYOL

Prof. Dr. Salih ÇEPNİ

Prof. Dr. Kasım KARATAŞ

Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU

Prof. Dr. Mazhar BAĞLI

Doç. Dr. Zahir KIZMAZ

Doç. Dr. Özkan YILDIZ

Proje Asistanları

Aslı KARA

Betül ÇOLAK

Ersel Anıl SOLAK

Hasan Yavuz SEYİDOĞLU

İÇİNDEKİLER

1.BÖLÜM

AMAÇ, TANIMLAR VE YÖNTEM

- 1.1 Çalışmanın Amacı.....
- 1.2 Çalışmanın Konusu.....
- 1.3 Çalışmanın Yöntemi .....
- 1.4 Çalışmanın Gerekçesi .....
- 1.5 Çalışmanın Dayanakları .....
- 1.6 Kavram ve Tanımlar .....

2.BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI: GENEL BİLGİLER

3.BÖLÜM

ÇOCUKLA İLGİLİ MEVZUATTAN KESİTLER

4. BÖLÜM

ANKET: BULGULAR VE ANALİZLER

- 3.1 Aile Boyutunda Özellikler .....
- 3.2 Okul Boyutunda Özellikler .....
- 3.3 Çevre Boyutunda Özellikler .....
- 3.4 Kişisel Boyutta Özellikler .....

5.BÖLÜM

BAZI DEĞİŞKENLER YÖNÜNDEN SORGULAMA

6.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

- Sonuç ve Öneriler .....
- KAYNAKÇA .....

ÖNSÖZ

Bütün dünyada ve ülkemizde çok hızlı sosyal değişimler yaşanıyor. Bir gün diğerine uymaz oldu. Teknolojik ürünler sadece pratik yaşantımıza değil ama aynı zamanda duygu, düşünce ve davranışlarımıza da yön vermeye başladı. Bir yandan küresel sürecin değişik kültürleri yaklaştırdığı, diğer yandan ayırtırdığı ve çatıştırdığı çelişkilerle dolu bir dünyayı paylaşıyoruz.

Çocuklar sosyal hayatın her çeşit zorlanmaları karşısında en çaresiz ve de korunmaya en çok muhtaç varlıklardır. Onlar, biz yetişkinlere hayatın emanetleridir. Eğitim hakkı, sağlık hakkı ama daha önemlisi güvenlik hakkı yönünden onların önceliği vardır. Aile ve çocuk sorunları arttıkça ilgili yeni kurumların sisteme dahil edilmesi ve söz konusu kurumların iş gücü yeterliliğinin geliştirilmesi sosyal devletin en önemli görevidir. Bu bağlamda yakın tarihte ülkemizde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulması önemli bir gelişmedir.

Bahçelievler ilçesinde de, dünyada ve ülkemizde yaşanan değişimlerin çocuklarımızı/gençlerimizi nasıl etkilediğinin tespiti amacıyla, öncelikle böyle bir çalışmanın yapılması uygun bulundu. Bahçelievler “Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası” çocuklarımızın/gençlerimizin duygu, düşünce ve algıları üzerinden bir şiddet araştırması, bir durum analizidir. Ortaya çıkacak bilimsel eser, ilçemizdeki kurum ve kuruluşlar için, biz yönetenler için bir yol haritası özelliği taşıyacaktır. Böylece, çocukları, gençleri bu raporun sunduğu verilere göre yeniden durup düşünmek; riskleri önceden öngörmek, ihtiyaç olarak belirlenen konularda etkin çözümler getirecek projeler üretmek ve yürürlüğe sokmak hepimizin en önemli görevi olacaktır.

Bu önemli eserin ortaya çıkmasında katkı veren Üsküdar Üniversitesine, Hayatboyu Eğitim ve Şiddetle Mücadele Deneğine, ilçemizden çalışmalara destek veren Milli Eğitimimizin değerli yöneticilerine ve öğretmenlerine, çocuk, aile ve şiddet konularına kendini adayan ve defalarca ilçemize gelerek hizmet veren bilim insanı ve yazar Adem Solak’a burada teşekkürü bir borç bilirim.

Yarınların çocuklarımız ve tüm toplum için daha güvenli ve mutlu olması temennisiyile...

Şevket CİNBİR
Bahçelievler Kaymakamı

Batı toplumlarını felakete götürecektir en önemli faktör, dejenerasyon olmaktadır. Elbette iyimserlik çekici bir tutumdur. Ancak haklı olmayan bir iyimserlik insanları, kötüyü örtmeye götürür.

Kötüyü inkâr etmek ise, onunla mücadele etmeyi önler. İyimserlik, gayreti zayıflatır ve sonra tüketir. Aksine hatayı açıkça görmek, insanları harekete geçirir. İnsan ancak, düştüğünü fark ederse ayağa kalkmak için mücadeleye girişir ve ayağa kalkar.

(A. CARREL)

GİRİŞ

“Şu dört şeyin küçüğü olmaz;
hastalık, ateş, borç ve düşman.”
Beydeba

Türkiye Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında, sosyal sorunların çeşitlendiğine, çoğaldığına; şiddet, suç ve çocuk mağduriyetlerindeki artışların sıkıntılı bir seyir izlediğine dikkat çekilir. Kalkınma Planının 272. maddesi aynen şöyledir: “Giderek hızlanan değişim süreci aile ve toplum içi kültürel ve sosyal ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesi, aile içi iletişimde geleneksel yöntemlerin dışına çıkılamaması ve eğitim sisteminin aşılamayan sorunları, gençlerin aileden kopma, toplumsal sorunlara duyarsızlaşma, ümitsizlik, özgüvensizlik gibi sorunlarını ve bunun sonucunda şiddete eğilimini artırmıştır.”

Ülkemizde özellikle aile boyutunda ciddi değişimler ve bağlı olarak sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu değişimlerden ve bağlı olarak gelen sorunlardan özellikle etkilenen, mağdur olan çocuklardır. Şiddet, suç, vandalizm, çocuk mağduriyeti, madde bağımlılığı, intihar vb. konularda yaşanan sorunlara baktığımızda, toplum güvenliğinin/varlığının ve geleceğinin ciddi bir düzeyde tehdit altında olduğunu görüyoruz. Özellikle aile ve çocuk hizmetleriyle ilgili temel görevi olan kurumlara; kurumların donanım, strateji, politika, personel nicelik ve niteliklerine; başka bir deyişle işgücü yeterliliklerine baktığımızda durumun çok iyi olduğunu söylemek zordur.

18. Milli Eğitim Şurası konuşmasında (Ankara 2010), dönemin Milli Eğitim Bakanı Sayın Çubukçu, “Rehber öğretmenler için yaklaşık 40 bin kadromuz var; ancak okullarımızda çalışan rehber öğretmen sayımız ne yazık ki, ancak 16 bin civarındadır. Rehber öğretmenlerimiz sayı ve kalitesinin artırılmasına ihtiyaç vardır...” demiştir. Benzer bir şekilde olmak üzere, TBMM Şiddet Araştırma Komisyon Raporu(2007); “Okulların ve sosyal çevrelerinin sosyal risk haritaları çıkartılmalı... ..daha sorunlu yerlerde, okul rehberlik servisleri, RAM’lar güçlendirilmeli; bu çeşit sorunların fazla olduğu alanlarında rehber öğretmen sayıları artırılarak, diğer disiplinlerden elemanlara/uzmanlara da sistemde yer verilmelidir” yaklaşımını açık bir ifade ile ortaya koyar.

Küresel sürecin, medyanın, hızlı şehirleşmenin, göçün, eğitimden kaynaklanan sorunların, dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik, sosyal, siyasal krizlerin aile yapısı ve çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri her geçen gün artmakta; bu artışın seyri ve tahrip edici etkileri bölgelere, illere, ilçelere belki mahallelere göre farklı olabilmektedir. Bu nedenle şiddetin, suçun, mağduriyetin nedenlerini erken teşhis etmenin ve doğru teşhislere bağlı olarak ‘etkin sosyal politikalar’ geliştirmenin önemi artmıştır.

Şiddetle, suçla, istismarla, mağduriyetle ve benzer her çeşit sosyal sorunlarla ilgili sahadaki hizmetlerde psikologlara, sosyal çalışmacılara, psikolojik danışma ve rehberlik elemanlarına, programcılara, ölçme değerlendirmecilere, sosyologlara, felsefecilere, çocuk gelişimcilerine, psikiyatristlere, eğitim bilimcilere (vb.) ayrı ayrı ihtiyaç vardır.

İnsan ve toplum bilimleri bu yüzyılda giderek daha çok önem kazanmaktadır. 20 yy bir bilim ve fen çağı idi. Ancak doğa bilimleri ve teknolojik gelişmeler öyle öne çıktı ve kutsandı ki, insan ve toplum sorunları büyük ölçüde ihmal edildi/unutuldu. Fen alanında her durum, her birim, sebepleriyle, süreçleriyle, sonuçlarıyla kılı kırk yararcasına ele alınırken, sosyal olay ve olgulara ancak günlük travmalar boyutunda bakılmakla yetinildi. Böyle bir anlayış, böyle bir duruş, çağdaş toplumların -ne olduğunu çok anlamadan- şiddet ve suç batağına saplanmalarına sebep oldu.

Çağdaş bir ülke oluşun en belirgin özelliği, sosyal bir devletin ve demokrasi kültürünün varlığı/kalitesidir. Devlet, sosyal fonksiyonlarını kurumlarının iş gücü yeterliliği ve kalitesiyle ortaya koyar. Böyle bakıldığında, devletin sosyal hizmetler için ayırdığı mali kaynakları, uygulamadaki sosyal politikaları, çalıştırdığı personel sayı ve nitelikleri büyük önem taşır. Toplumun esenliği için sosyal devlet adına eğitim, sağlık, hukuk ve diğer sektörlerdeki hizmetleri yürütenlerin sayısı/kalitesi, güncel nüfusun nicelik, nitelik ve ihtiyaçlarıyla doğru orantılı olmalıdır.

Adalet Bakanlığı (UYAP) yeni verilerine göre; son 2 yıl içinde (2011, 2012) mükerrer sayılar hariç olmak üzere yaklaşık **600 bin** çocuk, bir suçun **faili** (şüphelisi, sanığı) ve **bir milyon** çocuk da, herhangi bir suç olayının **kurbanı** (mağduru) olarak adliye kayıtlarında yer almıştır. Aynı kaynağa göre, 2010 yılında bozulan ailelerle ilgili olmak üzere, adliye kayıtlarında yer alan boşanma karar ve dava sayısı **402,631’dir**.

Milli Eğitim Bakanlığı istatistik verilerine göre ise, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında, “ devam, disiplin vs. nedenlerle okuluyla ilişkisi kesilen öğrenci sayısı **404,383**” olup, bu sayının yaklaşık **180 bini**, ilköğretim dönemi öğrencilerini yansıtmaktadır.

Sosyal sorunların yeni bilimsel yöntemlerle incelenmesi, mevcut sorun çözüme yöntemlerinin analizi, başka ülkelerde uygulanan yöntemlerinin ülkemiz şartlarına uyarlanması ve özellikle ülkemiz şartlarını dikkate alan yeni problem çözüme yöntemlerinin geliştirilmesi, uygulamaya konulması; bu yeni yöntemlerin etkinliğinin izlenip değerlendirilmesi, ülkemiz için çok ciddi düzeyde ihtiyaç ve zorunluluk haline gelmiştir.

Yöntem kadar içerik ve öngörülecek hedefler de önemlidir. Sosyal sorunlarla mücadele, personel ve yöntem gücü yanında, güçlü bir program ve kararlılık da ister. Devlet anlayışı, kurumsal ilkeler, politikalarda tutarlılık ve devamlılık, suç ve şiddet olgularının anlaşılmasında, önlenmesinde, azaltılmasında ve baş edilir şekle dönüştürülmesinde oldukça önemlidir. Esasında çetenin de, mafyanın da, terörün de, aile cinayetlerinin de temelinde yatan ana olgu, “şiddet kültürü” ve bu kültürün kanıksanmış olması; varlığını sosyal hayatın her boyutunda bir şekilde sürdürmesidir.

Çağımızın her türlü sosyal sorunlarına kültürümüzün temel değerleri korunarak çözümler üretebilmek, ancak ilgili bilim disiplinlerinden ve deneyimli bilim insanlarından yeterince istifade edebilmekle mümkün olabilir. Böyle bir yaklaşımla ortaya konacak çözüm modelleri ve bağlı olarak hayata geçirilecek uygulama örnekleri, sosyal sorunlara yönelik esnek çözümler geliştirilmesini sağlayacak, diğer yandan fazlasıyla ihtiyacımız olan sosyal bütünleşmemizi / dayanışmamızı güçlendirecek; geleceğe daha da güvenle bakan bir toplum oluşturmamıza katkıda bulunacaktır.

Şiddetin, suçun, mağduriyetin aile, okul ve diğer sosyal ortamlarda oluşmadan önlemesi bir yandan erken sosyal teşhislere, diğer yandan ise, kurumların ihtiyaç duyulan hizmetleri karşılayabilecek donanımına/personele sahip olmasına bağlıdır. İşte bu noktada önemli bir paradigma haline gelen “sosyal sorunlarla ilgili çok disiplinli yaklaşım” anlayışı sosyal sorunların çözümünde devreye sokulmalı; öncelikle, kurumların, kuruluşların, “Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritaları” oluşturulmalıdır.

Ülke, il, ilçe ve okullar bazında bilimsel nitelikli, “Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritaları” oluşturulması bütün yukarıda sayılanlardan sonra açıktır ki, ciddi bir ihtiyaç haline gelmiştir. Çocuklarla ilgili kurum ve kuruluşların, “Stratejik Eylem Planları” ancak önceden yapılacak “Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritaları” ile bağlantılı geliştirirlerse uygulanabilir projeler ortaya konabilir.

1. BÖLÜM

Amaç, Tanım ve Kapsam

1.1 ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışma, dünyada ve ülkemizde giderek artan şiddet, saldırganlık, çocuk suçluluğu, çocuk mağduriyeti, madde bağımlılığı, intihar eğilimleri, sanal alem ve onun argümanlarının yarattığı travmatik etkiler vd. olumsuz durumlar karşısında, çocukların korunmasını güçlendirecek hizmetlerin daha etkin yürütülmesine ve çözüme yönelik projeler geliştirilmesine bilimsel alt yapı oluşturmayı / katkı sağlamayı hedeflemektedir.

1.2 ÇALIŞMADA KONU VE YÖNTEM

Bu çalışmanın temel konusu, çocuk güvenliği, çocuklarla ilgili önleyici/koruyucu hizmetler açısından aile-okul-çevre odaklı verilere ulaşmak ve bunların analizleri üzerinden, çocuk odaklı sosyal risk haritası oluşturmaktır.

Sosyal Risk Haritası oluşturma çalışmalarında nicel ve nitel yöntemler üzerinden gidilerek özellikle; arşiv taraması, anket, derinlemesine mülakat, odak grup görüşmeleri ve gözlem tekniklerinden yararlanılmıştır.

Çalışma, “tip” olarak bir saha araştırması olup genel evren olarak okula devam eden öğrenciler esas alınmış ve örneklem olarak, liseye devam eden öğrenciler seçilmiştir.

1.3 ÇALIŞMANIN GEREKÇESİ

Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de, çocukların/gençlerin şiddet, saldırganlık, suç, vandalizm, intihar girişimi ve maddeye yönelme eğilimlerinde ciddi artışlar gözlenmektedir. Bu durum haklı olarak, toplumumuzun her kesiminde giderek ciddi kaygı ve korku uyandırmaktadır. Yine çocuk mağduriyetleri, çocuk ihmali ve istismarı, hem nicelik hem yaşanan olayların türü itibari ile kaygı verici bir seyir izlemektedir.

Sosyolojik bağlamda çocuklar ve aileler için risk olgusu daha çok; kentleşme, göç, konut, eğitim, mutlu aile, sağlık, güvenlik, özgürlük gibi temel haklara erişim ya da mahrum olma konularında göze çarpmaktadır. Yaşadığımız çağda en temel sorunlar; şiddet, terör gibi toplumu ve bireyi tehlike ile yüz yüze bırakacak fenomenler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Şiddet, sosyal hayatta her şeyi etkilemekte özellikle çocuklar için hayatın birçok bölgesini korku dolu hale getirebilmektedir.

Küresel sürecin giderek artan olumsuz etkileri, sosyal değerlerde yaşanan hızlı bozulmalar, eğitim sistem ve sürecindeki büyük sıkıntılar, çeşitli nedenlerle farklı bağlamda yaşanan aşırı göçler ve çarpık kentleşmeler, aile bağlarının gevşemesi, sosyal güvensizlik / çaresizlik / yalnızlık / terkedilmişlik, medya etkisi, yoksulluk, kimlik baskısı, anlam arayışı ve benzeri faktörler; öfke, intihar, uyuşturucu, vandalizm, taciz/tecavüz, şiddet, suç, mağduriyet, çete/mafya, terör gibi riskleri de beraberinde getirmektedir.

TBMM -10/148, 182, 187, 284, 285- Esas Numaralı Meclis Araştırma Komisyonu Raporu; aile içi şiddetin, okul ortamlarında şiddetin, çocuk suçluluğu ve mağduriyetinin azaltılması, önlenmesi için kurum/kuruluşları göreve çağırmıştır. Raporda özellikle üniversitelerin ve sivil toplum kuruluşlarının da önemli roller üstlenmesi istenmiştir.

Sosyal Risk haritası oluşturulmasının amacı; yerel kurum, kuruluş ve toplulukların, kendi öncelikli alanlarını, tehlike-tehdit olarak gördükleri olguları, olayları, ama daha önemlisi bu tehlike-tehdit durumlarına yönelik beklentilerini ve çözüm önerilerini açık bir şekilde ortaya koyabilmektir.

1.4 ÇALIŞMANIN DAYANAKLARI VE KAPSAMI

Sosyal Risk Haritası Projesinin dayanakları şöyle sıralanabilir:

- Çocuk Koruma Kanunu
- Denetimli Serbestlik Kanunu
- SHÇEK Kanunu
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kurulmasına Dair Kanun
- Kadının ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına Dair Kanun
- MEB Şiddet Eylem Planı
- Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı
- 17. 18. Milli Eğitim Şura Kararları
- TBMM Çocuklarla İlgili Şiddet Komisyon Raporu
- Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi
- V. Aile Şurası Kararları

1.5 ÇALIŞMANIN ANA BAŞLIKLARI

- Saha çalışmaları için materyal hazırlanması.
- Arşiv taraması bağlamında;
- Anket uygulama ve analiz çalışmaları yapılması.
- İlgili kurum/kuruluş çalışanları ile odak grup toplantıları yapılması.

1.6 RİSK

“Risk” sözcüğünün anlamı TDK Sözlüğünde; “zarara uğrama tehlikesi” olarak ifade edilmektedir. İnsanlar bazı zamanlarda/durumlarda, geçmiş deneyimlerinden, bilgi ve becerilerinden, günlük yaşantının sunduğu ipuçlarından hareketle, gelecekle ilgili tehdit ve tehlikeleri öngörme ihtiyacı duyarlar. Bu ihtiyaç ise, riskin ne olduğunu düşündürür, risk çalışmalarına sürükler.

Risk terimi, belirli bir tehlikeyle bağlantılı olarak hasar, yaralanma, hastalanma, ölüm ve başka olumsuzlukların meydana gelme olasılığını ifade eder. Hiçbir risk tanımı, kavramın anlamının ve kullanımının her yönünü kapsayamaz. Ayrıca terimin kullanımı sürekli olarak değiştiği için, terimin belirli bir toplum ve belirli bir bağlam çerçevesinde değerlendirilmesi gereklidir. Toplum ve toplumun geleceği konusunda, belirli bir dönemde geçerli olan fikirler ve değer yargıları, riskin algılanış biçimini etkiler. Şimdi ve gelecek arasındaki ilişki toplumun kendisi hakkında günümüzde sahip olduğu fikre bağlıdır. İnsanı korkutan şey gelecek olunca, risk karşısında verilen tepki olumsuz sonuçların ortaya çıkma olasılığını yoğunlaştıracaktır. Sonuç olarak riskin anlamını, toplumun kendisinin, değişimle nasıl baş etme konusundaki yeteneğini nasıl gördüğü belirleyecektir(Furedi 2001:19,44).

İnsanoğlu dünya ve hayat serüveninde hep içinde yaşadığı doğayı, onun şartlarını ve olaylarını kontrolü altında tutmaya çalışmıştır. Bu, özellikle güvenlik ihtiyacının yarattığı bir duygunun davranışa yansımasıdır. İnsanlar bir yandan geleceğin belirsizliklerinden, tehlikelerinden, tehditlerinden korkarken, bir yandan da geleceğin içine doğru ilerlemek zorundadır.

İnsanı ileriye taşıyan yollar çeşitli olabilmektedir. İşte bu çeşitli yollar içinden tercihimizi yaparken, kimi durumlarda bilerek bazı tehlikeleri göze alırız. Çünkü o yolun bizi bazı kazançlara ulaştıracağına inanırız. İşte bu duruma günlük dilde; “riske girmek, risk almak” diyoruz.

Bazı kültürler, bazı deyişler riske girmeyi özellikle özendirir. Örneğin; “Eğer gittiğiniz bir yolda taşlar, dikenler, inişler yokuşlar bulunmuyorsa, o yol muhtemelen sizi hiçbir yere götürmüyordur.”

“Riske girmeyenler, riske girenlerden geriye arta kalanlarla yetinmek zorundadır” sözlerinde olduğu gibi.

Aksine tedbirli, temkinli olmayı öne çıkartan yaklaşımlar da vardır.

“Allah’a güven ama barutunu da kuru tutmaya bak.”

“Gündüzün şerri, gecenin hayrından daha iyidir” gibi.

Toplumu yönetme ve yönlendirme görevi olanların, diğer insanlar adına bazı kararlar vermeleri gerekebilir. İşte böyle durumlarda, yarınlarda insanları bekleyen tehlikeleri ön görmek ve ona göre tedbirler almak birilerinin asıl işi olabilmektedir. Risk üzerine kafa yorma, çalışma zorunluluğu işte burada başlamaktadır.

Riskler geçmişten günümüze değişik özellikler ve anlamlar taşımıştır. Risk kavramı değişken anlamlar taşıyabildiği gibi, bir dönem risk sayılan hususlar sonradan risk olmaktan çıkabilmektedir.

Risk kaynağı; başka insanlar, doğal olaylar, coğrafi –çevresel- şartlar olabilir. Diğer yandan bir yerde/zamanda aynı tür risk, farklı insanları farklı şekillerde etkileyebilir.

1.7 SOSYAL RİSK

Sosyal risk; “toplum hayatı içinde olmaktan kaynaklanan zarara uğrama tehlikesi” olarak ifade edilebilir. Yani evinizde otururken tutucu ipi incelmış tablonun yaslandığınız duvardan kafanıza düşme ihtimali bir risk olsa da, sosyal risk değildir. Oysa, işinize kestirme yoldan yetişmeye çalışırken, girdiğiniz belirsiz ara sokakta kavgaya eden çocukları ayırmaya çalışırken yaralanma tehlikesi, bir sosyal risktir.

Sosyolojik anlamda temel risk olgularından bazıları;

- Aile düzeni ve konumu,
- Yerleşim/kentsel sorunlar, Ulaşım,
- Sağlıktan, Eğitimden yararlanma,
- Temel güvenlik/Şiddet, terör,
- Yoksulluk, -Göç, -İşsizlik... vd.

Modernleşme, bireyi her gün ucu açık birçok riskle yüz yüze bırakmaktadır. Yaşadığımız dünya; içtiğimiz sudan, trafik kazalarına ya da kullandığımız ilaçlara, yediğimiz sebze ve meyvelerde kullanılan tarım ilaçlarına, AIDS ve kanser riskine, çevresel ve doğal afetlere, hırsızlık, şiddet, terör ya da birinin beline sardığı bombanın kurbanı olabilmeye kadar kendimizin kontrol edemeyeceği risklerle yaşamamızı kaçınılmaz kılmaktadır. Bugün küreselleşme ile birlikte risk de küresel hale dönüşürken, bireyler teknolojik araçlarla bilgiye ulaşabildikleri gibi, riskli olan alanların bilincine vararak korkuyla yaşamlarını sürdürür olmuşlardır. Sosyal refah devleti bazı işlevlerini yitirdi denilse de bugün devlet, riskli alanlarda korkuyla yaşayan bireye destek olmak konumundadır(Solak, 2010: 32).

1.8 ÇOCUK ODAKLI SOSYAL RİSK

Çocuk odaklı sosyal risk deyince; aile, okul ve çevre/toplum yaşantısı bağlamında çocukları bekleyen tehlikeler, tehditler akla gelir.

Bir çocuk, evini arkasında bırakıp karşı kaldırıma geçtiği ilk günden başlamak üzere, her çeşit sosyal riskle karşı karşıyadır. Tehlike oluşturan daha çok iklim, arazi gibi çevresel fiziki şartlar olsa da, bir çocuğun evinin dışında başına gelebilecek her çeşit sorun/sıkıntı ihtimaliyle ilgili olarak **sosyal risk** ifadesini kullanabiliriz. Elbette evin dışı derken, evde yaşanabilecek ihmal ve istismarı da göz ardı etmemeliyiz.

Çocuklar tüm toplum için en kutsal emanetlerdir. Söz konusu çocuk olunca hepimiz birbirimizden onlar için, onlar adına sorumluyuz. Onların başına gelebilecek kaza, bela, her ne varsa onlardan da sorumluyuz. Eğer bu sorumluluk daha herhangi bir sıkıntı doğmadan başlatılabilirse çocukların geleceği daha güvenli olacaktır. İşte bu da bizi çocuk odaklı sosyal risk çalışması düşüncesine götürür.

Modern toplumlardaki koruyucu hekimlik, koruyucu hukuk, önleyici rehberlik, önleyici güvenlik, önleyici ve iyileştirici eğitim gibi olgular/oluşumlar, yukarıda sıralanan duygu ve düşüncelerle hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

KONYA'DA BUZDOLABINDA 4 ÇOCUK CESEDİ BULUNDU

Konya'nın Kulu İlçesine bağlı Tavşançalı Beldesindeki boş bir binada, kullanılan sanayi tipi bir buzdolabı içinde 4 çocuk cesedi bulundu.

Tavşançalı Beldesi Uzunkuyu Mahallesi Ali Ağa Yaylasında çobanlık yapan Mehmet Üçer ve Nazmiye Üçer, oynayan çocukları 4 yaşındaki Saime, 7 yaşındaki Aynur, 10 yaşındaki Ozan ve 11 yaşındaki Ebru Üçer'in uzun süre ortalıkta göremeyince, aramaya başladı. Aramaya Üçer çiftinin yakınları da katıldı. Arama sonunda 4 kardeşin cesetleri, saat 18.00 sıralarında boş bir binada, kullanılan derin dondurucu özelliği olan sanayi tipi bir buzdolabının içinde bulundu.

Durum güvenlik kuvvetlerine bildirilirken, 4 kardeşin oynamak için buzdolabına girerek, çıkamayınca havasızlıktan öldükleri ihtimali üzerinde duruluyor (Hürriyet 30 Ağustos 2010).

Yetişkinler kendilerini bekleyen tehlike ve tehditleri çocuklara göre daha çok tahmin ederek kararlar alma ve ona göre davranma şansına sahiptir. Oysa çocuklar bizim onlar için güvenli bir dünya hazırladığımızı düşünmek isterler. TBMM ilki 2006 ve ikincisi 2007 yılında şiddet konulu iki ayrı araştırma komisyonu kurdu. Bu komisyonların temel amacı, artan şiddet olaylarının kapsamlı bir şekilde araştırılması, risklerin ve alınması gereken tedbirlerin neler olabileceğinin ortaya konması idi. TBMM Şiddet Raporunda konumuzla ilgili şöyle bir ifade vardı;

“Okulların risk haritaları çıkartılmalı, riskli iller/bölgeler tespit edilmeli ve bu okul, il ve bölgelere atanacak rehber öğretmenlerin sayılarının artırılması sağlanmalıdır”(TBMM Raporu, 2007:237).

Çocukları temele alan sosyal risk çalışmaları, ilgili kurumlarca periyodik dönemlerde mutlaka yaptırılmalıdır. Okul, il, ilçe stratejik eylem planları ve ihtiyaç duyulacak projeler, ancak o yerlerin sosyal risk araştırma raporlarına göre sağlıklı, isabetli, etkili hazırlanabilir; uygulanabilir.

Sanayileşme ve bağlı olarak özellikle bazı şehirlerin çok hızlı nüfus artışı yaşaması, çekirdek aileye geçişle aile denetimi ve sahipliğinin zayıflaması, göç, gecekondular, kitle iletişim araçları, uyuşturucuya erişimin kolay hale gelmesi, suç çetelerinin yaygınlaşması, silaha erişimin kolaylığı, trafikteki düzensizlik, sokaklarda dolaşan başıboş köpekler, yol ve bina yapım alanlarında gerekli tedbirlerin yeterince alınmamış olması özellikle çocuklar için ciddi tehlikeler yaratabilmektedir.

Okullarda öğrenci sayılarının fazlalığı, rehberlik hizmetlerindeki yetersizlik, aile-okul yakınlığının/birliğinin bir türlü sağlanamaması, şiddet, saldırganlık ve suç eğilimleri hızla arttığı halde, çocuklarla ilgili doğrudan etkin koruma mekanizmalarının yeterince geliştirilememiş olması çocuklarla ilgili risklerin fazlalığı açısından ayrıca tedirginlik yaratan durumlardır.

Yukarıda ifade edilen risklerle ilgili çok sayıda örnek paylaşılabilir. Ev ile okul arasındaki riskler çocuklar için sayılamayacak kadar çoktur. Bu alanda, diğer kişilerin yarattığı tehdit ve tehlikeler yönünden ilginç bir örnek;

“İlkokula yeni başladığım bir dönemdi. Oturduğumuz binanın bize göre alt dairesinde, benden yaklaşık on yaş büyük olan bir genç vardı. Bu alt komşuların büyük oğlu, dışarıda her gördüğünde kolumdan tutarak zorla beni bir kenara çekiyor, sonra hiç ama hiç bir sebep yokken, bana ağza alınmayacak küfürler ediyor; arkasından çekip gidiyordu. Bu durum karşısında elimden hiçbir şey gelmiyor, dehşete düşüyor, ruhen inciniyor, yaralanıyordum.

Çok uzun bir zaman sürecinde aynı şeyi tekrar tekrar yaşadım ve şimdi bile hatırlayınca ürperdiğimi hissediyorum.

Şimdi durup geriye doğru baktığımda, ben o zamanki çocuk halimle şöyle bir duygu / düşünce geliştirdiğimi farkediyorum:

Bir insan, ona hiçbir şey yapmamış olduğum halde, bir tek kelime dahi konuşmamış olduğum halde, her okuldan döndüğümde, her bakkala gidip geldiğimde, onlarca kez bana sadistçe böyle eziyet edebiliyor ise, bu olayı bir daha yaşamamak için insanların benden korkmasını sağlamalıydım. Kısa bir süre sonra oradan taşındığımızda böyle bir karar aldım ve kendimce uygulamaya soktum. Her evden çıkış öncesi aynaya bakarak yüzüme sinirli ve saldırgan bir ifade verdim. Bundan sonra yolda, okulda hep böyle yürüyecektim ve insanlar benden korkacaktı. Yaşım ilerledikçe, yüzümdeki çocuksu ifade yavaş yavaş kayboldu ve arzuladığım korku salan çehreye kavuştum. Yolda yürürken tam karşımdan biri geldiğinde, o sinirli bakışımı takınıp yolundan santim kadar bile sapmadan aynı çizgiden yürüyordum. Karşılaştığım birçok yetişkin insan bile böyle bir tavır karşısında benimle göz göze gelince bakışlarını kaçırıp yolundan çekiliyordu. Bu durumun bana büyük haz ve rahatlık verdiğini hatırlıyorum.

Ben, başımdan geçen bu olumsuz yaşantımı hatırladıkça, çocukların ne kadar çok mağduriyetler yaşamış olabileceğini ve insanların suç davranışlarının altında ne kadar çok sebep bulunabileceğini bir hukukçu olarak düşünmeden edemiyorum.”

1.9 SOSYAL RİSK HARİTASI

Sosyal risk haritası kavramı, belli bir kurumun ya da yerleşim yerinin, insan/toplum odaklı olmak üzere tehlike ve tehditler yönünden analizini anlatır. Sosyal risk belirleme çalışmaları, birden çok değişken üzerinden, objektif araştırmalar sonucu elde edilen verilerin bilimsel yöntemlerle analiz edilmesi ve sonuçların raporlaştırılması esasına dayanır.

Sosyal risk haritası oluşturma anlayışının, ülkemizde uzun bir geçmişi ve yaygınlığı olduğunu söyleyemeyiz. Birçok bakanlık ve bağlı kuruluşların strateji eylem planları oluşturma ve geliştirme uygulamalarına da ülkemizde ancak iki binli yıllarda başlanabilmektedir.

Oysa bir kurumun strateji planını geliştirmeden önce, kurumunun ve sosyal çevresinin durum analizini içeren sosyal risk haritalarına önemle ihtiyaç vardır. Bir yerde strateji planları/sosyal projeler eğer işe yaramaları isteniyorsa, ancak yerelin ihtiyaçlarına ve sosyo-kültürel yapısına göre oluşturulmalıdır. Sadece bu yönden bile sosyal risk haritası oluşturma çalışmaları çok önem ve değer taşıyabilir.

Ülkemizde risk haritası kavramı, daha çok çevreyle ilgili alanlar için anlaşılmiş ve kabul görmüştür. Hava ve yol durum özelliklerine işaret eden uyarı haritaları bu yönde en çok kullanılanlardır.

Artık bir sosyal haritalama işini, sosyal risk belirleme anlayışını, sosyal hayatın daha güvenli oluşu adına devletin ve kurumlarının kültürüne sokmak zorunlu hale gelmiştir. Yeni nesillerin sağlıklı yetiştirilebilmesi açısından özellikle, aile odaklı, okul odaklı, çevre odaklı çalışmaların yaygınlaşmasına ihtiyaç vardır. Bu olgular, çocuklarla ilgili sorunlar açısından birbirleriyle çok bağlantılıdır. Çocukların mağduriyeti ve suça sürüklenmesi sürecinde aile, okul ve çevre en belirleyici temel hayat alanlarıdır.

Gelecekle ilgili gizli tehditler, bazen bugünün sosyo-kültürel yaşantısı içinde saklı olabilmektedir. Örneğin, sosyal yaşamın, olgu ve olayların kısa zaman dilimlerinde çok hızlı değişebildiği bir dünyada, çocuk eğitim yöntemlerinin, yeni ihtiyaçlara göre revize edilememesi ciddi bir risk kaynağıdır. Bir yandan öğrenci merkezli eğitim, diğer yandan demokrasi kültürü ve buna bağlı özgürlükler, eğitim sisteminin temel değerleri haline getirilirken öte yanda geçmiş asırların çocuk disiplin yöntemlerinin kullanılmasında ısrar edilmesi çelişkiler yaratabilir.

Otoriteye, güce, korkutmaya dayalı disiplin anlayışı, aileden okula kadar her alanda şiddet ve nefret kültürünü besleyip meşrulaştırır. Hayatında şiddete maruz kalan her birey bir ölçüde nefret üretir ve zamanla bu nefreti, kendisine şiddet uygulayana ya da başkalarına karşı yeni bir şiddet eylemine dönüştürebilir. Sarmal bir yapı arz eden bu olgu, zamanla toplumun kültürüne dâhil olur ve onun enerjisini tüketir.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında asıl üzücü olan durum, şiddetin ve mağduriyetin önemli ölçüde ailede yaşanıyor olmasıdır. Örneğin, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün 2001 Aile Raporu'nda ciddi yaralama ve öldürme vakalarının %20-50'sinin ailede olduğu belirlenmiştir. Cinayete kurban giden kadınların %40'ı kocaları tarafından öldürülmüştür. Cinayete kurban giden erkelerin eşleri tarafından öldürülmesi ise %10'luk bir orandadır ki, bunun %7'si kadının kendisini müdafasında yaşanmıştır. Diğer bir tespit de, şiddete maruz kalan kadınların %37'sinin, kendi çocuklarına şiddet göstermiş olmalarıdır(Özpolat & Solak,2011,43).

Bütün toplumlarda kişilik gelişiminin ilk yıllarının anne babanın gözetiminde geçtiği, çocukların sosyalleşmesine öncelikle ailenin damgasını vurduğu bir gerçektir. Başka bir gerçek, annelerin çocuk eğitimini kendi ailelerinden gördüğü tarz ve biçimlerde kurgulamalarıdır. Bu durum ise o toplumda var olan bir şiddet kültürünün doğal yollarla kendini tekrarlaması anlamına gelir.

Ülkemizde, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan ‘Aile Yapısı Araştırması’na (2006; 25-26) göre, 3-17 yaş grubunda çocukları olan babaların %17’si ile annelerin %35’i cezalandırma amacıyla, çocuklarını “ara sıra” (çoğu durumda "bazen") dövüklerini kabul etmişlerdir. Babaların %13,2’si “sıklıkla”, %46,2’si de “bazen”; annelerin ise %21,6’sı “sıklıkla” ve %48,2’si de “bazen” çocuklarını azarladıklarını belirtmişlerdir.

Suç konusunda yapılan her çalışma, çocuk suçluluğuyla şiddet arasında kaçınılmaz bir bağ olduğunu gösteriyor. Bu da bizi öncelikle aile kurumuna bakmaya zorluyor. Çünkü insanlık tarihinin her döneminde, çocukla ilgili en temel kurumun aile olduğu hususunda ciddi bir görüş birliği hâkimdir. Bu açıdan belli ki aile kurumunda olup bitenler sadece çocuğun kişilik yapısını belirlemekle kalmayacak, yanındaki toplumların sosyal karakterini de etkileyecek hatta tayin edecektir.

Ailede ve okulda disiplini sağlamak amacıyla takınılan otoriter tutum, çoğunlukla rasyonel temelden yoksun olduğu için, disiplin sağlayıcı ve kişilik geliştirici olmaktan çok kişiliğin pozitif yönlerini yok edici sonuçlar doğurur. Bireyin düşünme, sorgulama ve üretme becerilerini köreltir. Otoriterlik, korkuyu esas alır ve gücün kötüye kullanılmasını potansiyelini içerir. Korkunun olduğu yerde sevgi, şefkat, akıl, adalet ve özgürlük kaybolur. Korku, nefreti besler. Ailede veya okulda uygulanan her cezalandırma eylemi nefret duygusunu kamçılar. Otoriterliğin yarattığı korku ya bireyi silikleştirir ya da isyana zorlar. Her iki sonuç da birey ve toplum için felakettir (Özpolat, 2009; 193-194). Demokrasi kültürü evde ve okulda hâkim kılınabildiği ölçüde kısasa kısas ya da kendi adaletini kendi sağlama anlayışından vazgeçilebilir. Evde çocuklara şiddet uygulamadan düzeni ve adaleti sağlamak zorundayız. Ceza kaçınılmaz olduğunda ise bunun gerekçesini çocuğun anlayacağı şekilde açıklamalı; bu yolu sadece eğitim gayesiyle, bilinçli/ölçülü olarak kullanmalıyız. Ancak böyle bir durumda da seçilecek yöntem asla çocuğun gelecek yaşantısına doğru olumsuz duygu ve düşünceler oluşturacak nitelikte olmamalıdır.

2. BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI/GENEL BİLGİLER

2.1 KORKU VE ŞİDDET

Çoğumuz durup geçmişimize baktığımızda, çocukluğumuzun korku ve güvensizlik temelinde bir sosyalleşme seyri izlediğini, kişiliğimizin her çeşit şiddet türüyle sarmaş-dolaş şekillendiğini açık olarak görürüz. Nelerle korkutulmadık ki; iğneci, polis, asker, gardiyan, yılanlar, cadılar, cinler, periler, devler, zulümler, ölümler, sıra dayağı, eziyetler, falaka, zindan, darağacı, cehennem... Bütün bunlar ve daha fazlası bekleğimizden beri sanki hep yanı başımızda hazır tutuldu.

Korku zihinlerde hakim hale gelince, dünyadaki sorunlar ve zorluklar abartılmaya ve olası çözüm yolları göz ardı edilmeye başlanır. Korku ve panik, kendi kendini haklı çıkaran bir dinamiğe sahiptir. Giderek daha fazla insanın kendini özürlü ya da hasta olarak görmesinin basit bir açıklaması elbette yoktur; ama bu olgunun, dünyayı tehlikeli bir yer olarak algılamaktan doğan kaygıları yansıttığı ortadadır. Böyle bir durumda hasta olmak kural haline gelir; Yaşayan herkes hastadır. Günümüzün korku kültürü kişinin kendisini böylesine depresif bir biçimde tarif etmesine çanak tutar (Furedi, 2001:13).

Aslında korkutulduğumuz için, korkutmayı seçiyoruz. Bize yapılanı biz çocuklarımıza ya da bize bağlı, bizden güçsüz kişilere yapıyoruz. Bu ise doğal bir sürece, sonu gelmeyen bir kısır döngüye dönüşüyor. “Bir çocuğa istediğiniz eğitimi verebilmek için işe, onun dedesinden-ninesinden başlamak gerekir” sözü hatanın kaynağını işaret eder gibidir. Yani bugünden, doğru, istenen kültüre götürecektir bir eğitim sistemine geçerseniz, şimdinin eğittiğiniz çocuklarının ancak torunlarını belki düzeltmiş olursunuz.

Korkutmak çocukları disipline etmenin kolay yoludur. Şiddet tehdidi ve eylemi yoluyla çocukları düzene sokmak, bugün bile hem ailenin ve hem okulların en çok başvurdukları yoldur. İşin iki yönü vardır; Anne babalar doğal eğilim olarak çocukluklarında büyüklerinden gördüklerini ve onlara yaşatılanları evlerinde günlük davranışlarına yansıtırlar. Yine buna bağlı olarak anne babalar, çocuk eğitimi ya da ailede sağlıklı ilişkiler ve iletişim bilgileriyle donatılmamış olduklarından çaresizlikler içinde bocalar, hataya zorlanırlar.

Bizler çocukla ilişkilerimize, o günkü duygular ve durumu kurtarma adına baktıkça aslında durum kendiliğinden daha da zora girer. Eğitimin bir “sabır” işi olduğunu unuttur, kurallarımızın hemen hayata geçmesini bekler, acele sonuç isteriz. Bu durum ve bu tutum, şiddete götüren yolun başlangıcıdır. Acele davrandıkça çocuğu zorlar, zorladıkça davranış bozukluğuna iteriz. Böyle bir anlayış arkasından korkutma ihtiyacını, açıkçası şiddeti doğurur.

Bir bebeğin çocuğun dünyasına şiddeti ne kadar erken sokarsanız, onun duygu dünyasını o kadar çok tahrip etmiş olursunuz. Bir bebek çaresizdir ve siz onu korkutursunuz, hırpalarsınız ve böylece düzene sokmak istersiniz. Oysa bir bebeğin annesinin kucağından ziyarete gelen komşu kadının ellerine -ona göre- biraz sert olan şekilde aktarılması bile, çocuğun özgüven sürecine vurulmuş ağır bir darbedir.

Korku kültürünün en rahatsız edici sonuçlarından biri de insan ilişkilerinin risk çerçevesine oturtulmasıdır. İnsanlar artık ilişkilerine daha yoğun bir risk duyarlılığı ile yaklaşıyorlar. Sorun çıkacağı beklentisi, ileride gerçekten sorunlara yol açarak kendi kendini haklı çıkarıyor. Korku kültürü insanları birbirine yabancılaştırıyor. Bu kültürü, insanların toplumun karşı karşıya olduğu sorunlarla mücadele etmelerini engelleyen bir şüphe atmosferi yaratıyor. Riski özerk ve her yerde hazır nazır bir güç haline getirerek, her tür insan deneyimini bir güvenlik meselesine dönüştürüyoruz. (Furedi, 2001:19,30).

İlk çocukluk yıllarında yaşanan çeşitli olumsuz deneyimlerin kişilik gelişimi üzerindeki yıkıcılığı büyüktür. Anne ve baba en temel dayanaklar iken çocuğa acılar ve adaletsizlikler yaşatılan yerin sahipleri konumuna düşerlerse bunun sonradan tamiri ve telafisi zordur. Başkalarına inanma ve güvenme, anne babaya inanma ve güvenme ile başlar; güvenmeme de aynı şekilde.

Çocukların Ceza İnfaz Kurumlarındaki durumunu araştırmaya yönelik saha çalışmaları çok sıra dışı durumları gözlemlememizi sağladı. Bir E Tipi Kapalı Cezaevi'nin ziyaretçi kısmında gözlem yapıyorduk. Mahkûm ziyaretine gelen bayanlar ve yanlarında yürüyen 4-5 yaşlarında bir kız çocuğu vardı. Ben sevimli-ürkek küçük kıza dokunmak için elimi başına doğru uzattığımda olağanüstü savunmaya geçen bir beden diliyle karşı karşıya kaldım. Küçük kız birden iki elini kaldırıp yüzünün önüne siper yaptı ve o an bütün bedeni sanki kaskatı kesilmiş bir şekle, duruşa girdi. Aslında bu tablo, onun ne kadar şiddet gördüğünü -ve hatta belki, babasının neden cezaevinde olduğunu- anlatır gibiydi.

Birileri veya bir yerlerce kışkırtılarak başka insanlara işkence eden veya katliam yapan insanların dehşet verici çoklukta olması, uygarlığımızda çocukların anne babalarıyla yaşadıkları en erken ilişkilerde aldıkları duyu tahribatının ölçüsünü yansıtır. Aynı zamanda ürkütücü ölçüde yüksek olan kimlik yitimine de ayna tutuyor. Şiddetin ve yıkıcılığın temeli, çocuklarımızla kurduğumuz ilişkinin biçiminde yatar. Çocukların dilini anlamıyoruz; çünkü sahip olduğumuz güçlü konumun kibri içinde kendimizi çok iyi, çok ileri, çok bilgili görüyoruz. Çocuklara eski çağlarda gösterilen bariz acımasızlığın yüzyıllar boyunca azaldığı doğru olabilir. Ancak bunun arka planında bulunan ‘çocuğun reddi ve ondan talep edilen itaat’ aynı kaldı. Her şeyin üstündeki iktidar ilkesi hiçbir dönemde tartışılmadı. Çocukların ezilmelerinin biçimleri değişmekle birlikte özü aynı kaldı. Avrupa’da İ.S. 374 yılında çocukların öldürülmesi ilk kez kanunen ceza kapsamına alındı. Ama ortaçağa kadar bebekler nehirlere, lağımlara gübre yığınlarına atılmaya devam etti. 19. Yüzyılın sonuna gelindiğinde bile Londra sokaklarında bebek cesetlerine rastlamak olağan bir durumdu (Gruen, 2008:31,91).

2007 yılında TBMM kararıyla, çocuklara yönelik şiddet ve çocukların fail olarak yer aldığı suç olaylarını araştırmak amacıyla bir şiddet araştırma komisyonu kuruldu. Bu “Şiddet Araştırma Komisyonu” çalışmaları kapsamında olmak üzere ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü/tutuklu çocukların % 72’sine mülakat yöntemiyle bir anket uygulaması yapıldı.

Sorulardan birisi, “Neden başkalarına fiziksel şiddet uyguladınız” şeklindeydi. Soruya cevap veren 1042 çocuk, şiddet uygulamayı kendine göre bazı nedenlere dayandırma oranı şöyleydi:

- Kendimi, hakkımı korumak için %62,9
- Öğ almak için %7,0
- Karşısındaki kişiyi cezalandırmak için %9,4
- Şiddet uygulamaktan zevk aldığı için %3,8
- Sorun çözmenin başka yolunu bilmediği için %16,9

Bu sonuca göre, suça bulaşan çocuklar *şiddet uygulama nedeni* olarak “kendini ya da hakkını koruma” düşüncesini en önemli sebep olarak ifade etmişlerdir. Katılanların üçte ikisinin böyle bir görüşte birleşmesi, toplumda yoğun bir korku duygusunun varlığını gösterir. Her an zarara, şiddete uğrayabilirim korkusu, kötü bir duygudur. Kendi adaletini kendisinin sağlaması gerektiği düşüncesi kötü bir durumdur. Kendine ya da haklarına zarar geleceği endişesi kişileri her an tetikte olmaya iter. Bu durum bir şekilde şiddete hazır ruh hali demektir. Amca katili bir mahkûmun anlatımları şöyleydi:

Amcamlarla, bizim aile arasında ihtilafli bir tarla meselesi vardı. Evlerimiz birbirine 300 metre kadar uzaklıktaydı ve sahipliğinde anlaşılmadığımız küçük arazi parçası da iki evin arasında bir yerdedi. O arsanın bize ait olduğuna inanıyor ve amcamızın o yeri kullanmasını istemiyorduk.

“Bir gün kahvaltımı yapıp evden çıktığımda, amcamın o kavgalı olduğumuz araziye girdiğini ve çalıştığını gördüm. O tarafa doğru ilerleyip amcama; hemen oradan çık, yoksa iyi olmaz diye seslendiğimde, o elini beline doğru hamle yapan bir harekette bulundu. Silahımı hızla çıkarıp ona doğru ateş ettim ve amcamı vurdum. O beline davranır gibi yapmıştı ama sonradan üzerinde herhangi bir silah olmadığı anlaşıldı. Korkum beni katil etmişti; amca katili. O gün evde yaptığım kahvaltı son kahvaltım oldu anlayacağınız.”

Demokrasi kültürü evde ve okulda hakim kılınabildiği ölçüde kısasa kısas, ya da kendi adaletini kendi sağlama anlayışından vazgeçilebilir. Evde çocuklara şiddet uygulamadan adaleti sağlamak zorundayız. Ceza kaçınılmaz olduğunda ise, bunu gerekçesini çocuğun anlayacağı şekilde uygulamalıyız. Okul disiplini kurulları da çocuklara koruyucu adalet kültürünü verecek şekilde hareket etmeli, hiçbir görevli kendini bu kurulların yerine koyup şiddete dayalı bir adalet anlayışına o kurumda doğal kültüre dönüştürmemelidir.

Anılan cezaevleri araştırmasında çocuklara, cezaevlerinde olmalarına neden olan suç davranışı ile ilgili önermeler verildi. Cezaevindeki çocuklara verilen bir önerme ve buna katılım yüzdesi şöyleydi:

Önerme: “Kendimi güvende hissetseydim, suç işlemezdim.”

Onaylayanlar %57,4 ve Katılmayanlar %42,6

Başka bir soruda hükümlü-tutuklu çocuklara “hayat hakkındaki duyguları” soruldu. Hayata olumlu ve güvenli bakanların oranı oldukça düştü:

Önerme: “Çocukların hayat hakkındaki duyguları.”

-Yaşanmaya değer bir yer %19,6

-Anlamsız ve boş bir alan %10,2

-Haksızlıklarla dolu bir yer %15,9

-Ayakta kalmak için mücadele verilen bir yer %54,3

Ankete katılan çocukların sadece beşte biri hayat hakkında olumlu duygulara sahip olduklarını belirtmişlerdir. Geriye kalan çok büyük çoğunluk (%80,4) ise, hayat hakkında olumsuz, karamsar, güvensiz duygular ortaya koymuşlardır.

Aynı çalışmada cezaevindeki çocuk ve gençlere içeri düşmeden önceki “delici-kesici ve ateşli silah taşıma” alışkanlıkları soruldu. Ankete katılanlardan;

%47,5 delici kesici alet taşıdığını,
%29,2 ateşli silah taşıdığını beyan etti.

Aynı soruya liselerde okuyan öğrencilerin verdiği cevap yüzdeleri:

Delici-kesici alet taşıırım %9,2
Ateşli silah taşıırım %5,9.

Delici-Kesici ve Ateşli silah taşıma nedeni olarak:

Öğrenci olanların %56’sı “güvensiz ortam” olduğu için ve
%20,6’si “kendini iyi hissettiği” için,
Cezaevinde bulunanların %67,5’i “güvensiz ortam” olduğu için ve
%12,8’i “kendini iyi hissettiği” için ifadelerini beyan etmişlerdir.

Çocuklarımız ve gençlerimiz için, sosyal alanlarda bir korku duygusunun ağır bastığı, güven sorunu yaşandığı bu oranlardan açıkça anlaşılmaktadır. Giderek, öfke üzerine, korku üzerine, nefret üzerine yoğunlaşan algılarla sokakları dolduran insan sayısının arttığını söyleyebiliriz. Hayat hikâyelerindeki zararlarına daha yenilerini eklememek için tetikte olanlar, giderek sadece savunmada kalmayı değil saldırmayı da düşünür hale geliyor. Bu doğrultuda kurulan hayaller çağdaş insanın giderek gerçek hayat algısına dönüşüyor. İşte bu, yarınlar için gerçek bir tehdit, tüm toplum için gerçek bir tehlikedir.

İnsanlar başkaları için iyi olmayan alışkanlıklarından vazgeçmedikçe, bunun için bir gayret göstermedikçe, karşılıklı sevgi bir ütopya olarak kalacaktır. Daha iyi bir toplumu ne yeni ideolojiler ortaya atarak, ne de siyasi kurumlarımızda reformlar yaparak gerçekleştiremeyiz. Önce kendimizde bir reform yapmamız, bizi diğerlerinden ayıran kusur ve kötülüklerimizden arınmamız şarttır. Ancak ondan sonra daha iyi bir toplum kurabiliriz. O zaman komşunun komşuyu sevmesi, işçinin patronu sevmesi, patronun da işçiyi sevmesi mümkün olabilecektir. İçgüdüünün arılarda ve karıncalarda milyonlarca seneden beri kurmuş olduğu düzeni, insan toplumlarında ancak sevgi ile kurabiliriz (Carrel 1976:134,135).

2.2 ANLAM ARAYIŞI VE ŞİDDET

Çağdaş insan bir gün içinde, çok fazla sayıda uyaran ve olayla karşı karşıya geldiği için çok değişik ruh halleri sergileyebilmekte, anlamsız, tutarsız davranışlar gösterebilmektedir. İçsel dengelerimizin yerli yerine oturmamış olmasının yaratacağı huzursuzluklar çoğu zaman hayat düzenimizi, ümitlerimizi, mutluluk arayışımızı tehdit altına sokabilir. İnsanlar, maddi ağırları, sızıları yokken de mutsuz olabilir hatta acı çekebilirler. Kişi içi ya da kişilerarası sorunlar, endişe ve kaygı durumu, sosyal bozukluklar, stres ve kriz durumlarından biri veya bir kaç, kişilerin uyum sistemini bozmak için yeterli olabilir.

Düzenli, tutarlı davranışlar sergileyen anne babaların en önemli özelliği hayatlarını görünür, belli dengeler ve anlamlar üzerine kurmuş olmalarıdır. Çocukların ihtiyaç duyduğu aile atmosferi tam da böyle bir görünümü ve gerçekliği gerektirir. Yetişkinler tutarsızlıklara düşer, hayatın amaç ve anlamlarından uzaklaşır, çocuklarına da bunu yansıtırlarsa, yeni neslin duygu ve değer kaybına düşmesi kaçınılmaz olur.

Merhamet, şefkat, acıma gibi duygular hissedildiği anda, beyinde iç morfin denilen mutluluk hormonlarının salgılandığı belirtilmiştir. Öfke, nefret ve kin duyguları yıkıcı olmaktan öte, zehirli duygulardır. Çünkü insanın psikolojik dünyasında hasar oluştururlar(Tarhan 2006; 93, 187).

Eğitim, gelişim süreçlerinde, çocukları fazla baskı altında tutmamak ve başıboşluk anlamı taşıyan aşırı özgürlük bocalamasına sürüklememek biz yetişkinlerin –anne, baba olarak, eğitimciler olarak- en önemli görevidir. İlk yaşlardan itibaren özgürlük-sorumluluk dengesinin iyi kurulması hayatın, ilke ve dengesi için çok önemlidir. Anne babalar daha ilk yaşlarda oyun ortam ve anlayışı içinde çocuklarına iş yapma becerisi, iş disiplini kazandırabilirler. Bu önemlidir. “Büyüsün, anlar; büyüsün, yapar” felsefesi yanlışır.

Oyun atmosferinde de olsa, oyun duygusuyla da olsa büyükleriyle iş görmeleri ya da büyüklerin hoşlandıkları eylemlerde bulunabilmeleri aslında çocukların çok hoşuna giden durumlardır. İşe yarama, takdir edilme, ortaklığa alınma, hayatın daha ilk yıllarından itibaren bireyler için çok değerlidir. Böyle bir eğitim felsefesiyle çocuğunuzu hayata başlatabildiyeniz üç yaşına geldiğinde bırakın karşı kaldırıma geçsin ve kendi arkadaşlarıyla hayatı deneyimlemeye bir başına devam etsin. Göreceksiniz karşı sokakla ilgili, çocuğunuzla ilgili birçok korktuğunuz şey olmayacak; aksine çocuğunuzda kısa sürede sizi şaşırtacak iyi gelişmeler ortaya çıkacaktır.

Karakter şekillenmesini olumlu etkileyen kimi çocukluk deneyimleri, yetişkin denetiminin olmadığı arkadaş ortamlarında yaşanır. Denetim altında olmayan bu tür ortamlar çocukların yanlış yapmasını, bunlardan ders almasını ve birtakım önemli sosyal beceriler elde etmesini sağlar. Çocuklar, yapılandırılmamış ve düzenlenmemiş bir ortamda arkadaşlar arasında gelişen etkileşim sayesinde kişisel ilişkilerle ilgili sosyal dersler çıkarır. Çocukların yaşadığı ortamların yapılandırılması ve denetlenmesi inisiyatif ve girişim yeteneğini köreltir. Bu totaliter güvenlik rejimi, çocuğun potansiyel gelişimine en büyük zararı verir. Oyun oynamak, hayal kurmak ve hatta yaramazlık yapmak, tarihte toplumların ilerlemesini sağlamış olan macera duygusunu geliştirir. Ancak çocuğun toplumsallaşmasından anlaşılan şeyin, çocuğun belirli korkuları öğrenmesi olduğu bir toplumda, macera duygusu ve azminin toplumun dinamizmi olarak kalması oldukça zordur. Çocuğun yaşamının fazlaca kısıtlanması aslında çocuğun çaresizliğinin ve bağımlılığının sürmesine neden olur(Furedi 2001:159).

Bizim ülkemizde çocuklar ve gençler, anlam duygusu ve anlam değerleri yönünden ne durumdadır. 2007 ve 2009 yıllarında kapalı ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklu olarak bulunan çocukların yaklaşık %73'ünü kapsayan benzer (kısmen birbirini tekrarlayan özellikte) iki saha çalışması yapıldı. (Solak ve arkadaşları) Çocuk ve gençlere yönelik bu saha çalışmalarında, -diğer konular yanında- “kendine zarar verme / kendini jiletleme davranış, tutum ve düşünceleri” incelendi. 2007 yılı içinde yapılan çalışmada cezaevlerinde bulunan 2115 çocuktan 1545'ine ulaşıldı. Çalışmaya ayrıca, çocuk yaşta suç işleyip 18-21 yaş arasında bulunan 100 genç dahil edildi. İlgili uzman elemanlarla ve birebir görüşme tekniği ile yapılan anket uygulama sonuçları -Türkiye geneli için ve bazı illerde- yüzde oran olarak şöyledir:

**Cezaevlerinde Bulunan Çocukların Kendilerine
Zarar Verme Davranışı / Düşüncesi 2007**

	Mersin	Antalya	Samsun	Trabzon	Antakya	Bursa	TÜRKİYE
Düşündüm	15,5	21,2	20,0	12,5	28,6	12	27,7
Zarar verdim	45,1	51,9	46,7	37,5	42,8	60	37,0
Düşünmedim	39,4	26,9	33,3	50,0	28,6	28	35,3

Türkiye genelinde anket sorusu verileri yüzde olarak şöyledir;

- “Kendime zarar vermeyi düşündüm” diyen, %27,7
- “Kendime zarar verdim” diyen, %37
- “Kendine zarar vermeyi düşünmeyenler, %35,3

Bu oranlar bize, suça bulaşan çocukların ciddi anlam ve değer arayışı içinde olduğunu, arayıştan öteye bir stres, bunalım, öfke ve saldırganlık ruh halinde yaşadıklarını açıkça göstermektedir.

Kendine zarar verenler ve vermeyi düşünenlerin toplam oranı bütün çocukların üçte ikisi civarındadır. Ancak bazı illerde daha da olumsuz bir tablo ile karşı karşıyayız. Kendine zarar verenler yönünden baktığımızda oran sırasına göre en sıkıntılı iller aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Bursa %60

Antalya %52

Samsun %47

Mersin %45

Antakya %43

Ceza İnfaz Kurumlarındaki Çocukların
Kendine Zarar Verme Davranışları 2009

JİLET İZİ	MALTEPE	POZANTI	BERGAMA	TÜRKİYE
Var	31	59	46	48
Yok	69	41	54	52

JİLET İZİ	ANTALYA	ÇORUM	ANKARA	TÜRKİYE
Var	75	80	25	48
Yok	25	20	75	52

JİLET İZİ	MARDİN	URFA	D.BAKIR	TÜRKİYE
Var	17	55	27	48
Yok	83	46	73	52

JİLET İZİ	ELAZIĞ	SAMSUN	BURSA	TÜRKİYE
Var	67	80	62	48
Yok	33	20	39	52

JİLET İZİ	ELAZIĞ	İZMİR	TÜRKİYE
Var	44	54	48
Yok	56	46	52

Cezaevlerindeki çocuklarda kendini jiletleme davranışları çok ciddi düzeylere ulaşmış bulunmaktadır. Esasında bu durum suça karışan ve cezaevlerinde olmayanlar için de çok farklı değil.

Bazı illere baktığımızda, jiletleme oranları oldukça yüksektir:

Pozantı % 59 Bursa % 62 Elazığ % 67
Antalya % 75 Samsun % 80 Çorum % 80 gibi.

Türkiye genelinde, Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan çocuklarda, kendine zarar verenlerin oranı 2007 yılında %37,0 iken bu oranın 2009 yılında %48,4'e yükseldiğini görüyoruz. Her iki çalışmada da “zarar verme” deyince öncelikle bedenini jiletleme ve benzer maddi hasar verme anlaşılmalıdır. Saha çalışması yaz mevsiminde yapıldığından çocukların jiletleme sonuçları bedenlerinin değişik yerlerinde açık görüldüğü gibi, dosya kayıtları da bu oranları doğrulamıştır.

Sadece son iki yılda kendi bedenine madden zarar veren çocuk sayısının %11,4 artmış olması gerçekten düşündürücüdür. Zaten okullarda halen öğrenci olarak okumakta olan çocuk ve gençlerimizin bile %10'unun kendine zarar vermiş olması ve yine %27,4'ünün kendine zarar vermeyi düşünüyor olması kaygı verici bir durumdur. Konu ile ilgili, ceza infaz kurumlarındaki çalışmaya paralel, 22 ilde ve 26 bin lise öğrencisini kapsayan saha araştırmasında öğrencilerin kendilerine zarar verme düşünce ve davranış özellikleri aşağıdaki gibidir(TBMM Raporu, 2007: 35).

Liselerde Okuyan Öğrencilerin Kendilerine Zarar Verme Durumu 2007

	Resmi okul			Özel okul			Türkiye Ortalaması		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Düşündüm	24,1	31,8	27,5	22,9	28,6	25,1	24,01	31,7	27,4
Zarar verdim	10,1	9,7	9,9	11,8	11,6	11,7	10,2	9,7	10,0
Düşünmedim	65,7	58,6	62,6	65,3	59,8	63,2	65,7	58,6	62,6

Tablo bilgilerinden lisede okuyan öğrencilerin %10'unun kendine zarar verdiği anlaşılıyor. İşin ilginç bir yanı, kendine zarar verme davranışı özel okullarda okuyan öğrencilerde daha yüksek olmasıdır. Ancak bu oranın üç katına yakını %27'si kendine zarar vermeyi düşünmüş durumda. Kendine zarar verdiğini ya da zarar vermeyi düşündüğünü beyan eden öğrenci oranı üzerinden bir analiz yaparsak;

2009 yılında liselerde 1.668.909 öğrenci okumakta idi. Buna göre;
Kendine zarar veren toplam öğrenci sayısı olasılığı, 166.890'dır.
Kendine zarar vermeyi düşünen öğrenci sayısı olasılığı, 457.278'dir.

Bu sonuç bize açık olarak, 624.168 lise öğrencisi gencimizin ciddi düzeyde risk altında olduğunu gösterir. Bu durumun bir toplumun geleceği için endişe verici olduğunu görmezlikten gelemeyiz.

2.3 AİLE VE ŞİDDET

İnsan davranışları, onun bebeklikten itibaren kazandığı kişilik özelliklerinin bir dışı vuran ürünüdür. Duygu ve düşünce oluşumunda ilk bebeklik döneminden başlayan tesirler ve girdiği eğitim süreci bireyin davranış kalıplarını oluşturur. Özellikle duyguların gelişim sürecinde adalet anlayışı ve bilinci, günlük yaşantılar içerisinde yine bebeklikten başlamak üzere yavaş yavaş şekillenir.

Bebeğin ihtiyaçlarının zamanında ve doğru olarak karşılanmış olması önemlidir; çünkü hayatın bu evresi bireyin en çaresiz olduğu ve başkalarına en muhtaç bulunduğu bir dönemdir. Annenin kucağından, ziyaret için gelen bir akrabanın kucağına ilk naklediliş, belki de bebek için bu dünyanın ilk adaletsizliğidir. Böyle bir durumda bebeğe uzanan eller ne kadar sevgi dolu ve yumuşak olursa olsun, annesinden bir anlık için kopartılan yavru, bir yandan ağlar, bir yandan da bakışlarını kurtarılma ümidiyle çaresizce annesine yöneltir. Bu basit süreç bile çocuğun duygu dünyasında hasarlar bırakabilir. Bu da bize, bir insanın adalet duygu gelişiminin ne kadar zorlu bir serüvenden geçtiğini kestirebilmenin ciddi zorlukları olacağını açıkça göstermektedir.

Şehirleşme süreci, Batı Ülkelerinde olduğu gibi bizde de, çocuğun çok büyük zaman dilimlerinde eve hapsedildiği bir kültürel dönemi başlatmış durumdadır. Okulöncesi dönemin çocuk ruh sağlığı açısından büyük eğitsel değere sahip kum, su ve çamur oyun hakları yeni nesiller için artık yoktur. Esasında bunların yerini tutacak yeni çözümlerimiz de yoktur. Beton kalıpları arasına sıkıştırdığımız çocukların var olan ve doğal ortamlarda harcanması gereken enerjileri içlerinde kalmakta, körelmekte ama daha da kötüsü başka nedenlerle birleşip giderek şiddet duygularına dönüşmektedir.

Bir yandan şehir öncesi tutum davranış ve değerler ev atmosferini şekillendirirken bir yandan kırsalın çocuklar için özgürlük alanlarının artık olmayışı ciddi bir gelişim sorunudur. Bizim ülke olarak büyük ölçüde (%80 gibi olduğu tahmin ediliyor) bir şehirli toplum olduğumuz söylense de yaşantı tarzı olarak durum farklıdır. Pek çok evin coğrafi olarak büyük bir şehrin sınırları içinde bulunduğu doğrudur. Ancak bu evlerdeki aile yaşantıları ortak şehir kültürünü değil, daha çok geldikleri yerin kültürel devamlılığını yansıtır. İşte bu, eski şehirlilerle yeni şehirlilerin çatışma atmosferine doğru gidişinin açık bir işaretidir.

Arkadaşlarla gezinme veya okula gidip gelme gibi olağan çocuk davranışları giderek seyrekleşiyor. Günümüzde, çocukların yalnız bırakılmaması gerektiği konusunda güçlü bir ortak görüş mevcut. Özellikle orta sınıf çocuklar sürekli olarak polisiye tedbirlerin altında yaşıyor. Çocuk haklarıyla ilgili düşünsel modanın başlamasıyla, çocukların birbirleriyle oynama özgürlüğünün yok olmasının aynı zamana rastlaması ilginç bir paradokstur. Çocukların kendi başına gezinmesinden duyulan korku saplantı boyutuna vardı. Ancak, çocuk ölüm ve yaralanmalarının en büyük nedeni olan ev ve yol kazaları konusunda benzer bir korkunun yaşanmadığı görülüyor. Araştırmalar, çocukların kendi ana-babalarının kuşağına göre dışarıda daha az zaman geçirdiğini gösteriyor. Eskiden oyun denilen ve denetim altında olmayan çocuk faaliyeti, bugün tanımı gereği bir risk olarak görülüyor.. Çocuk hareketliliğinin kısıtlanması, çocuk gelişiminde birçok soruna yol açar. Çocuk sağlığıyla ilgili birçok rapor, çocukların durağan yaşamlarının olumsuz etkilerine dikkat çeker (Furedi, 2001:156,157).

Çekirdek aile özellikle büyük şehir ortamlarında çocuğun sosyalleşme sürecinde yalnız kalmakta ve açıkçası ciddi bir şekilde zorlanmaktadır. Bu durumda, komşularla, toplumla bağ kurmaktan başka da pek bir seçenek yok gibidir. Bunun ne denli ihtiyaca dönüştüğünü çocuk parklarını, çocuk oyun alanlarını gözlemleyerek anlayabilirsiniz. Ancak bugün şehirlerdeki çocuk nüfusa göre çocuklara ayrılan sosyal alanların yok denecek kadar az olması en ciddi insan sorunlarından biridir.

Şehirlerde çocuklara ayrılan alanların azlığı ve çoğu yerde rastgele kurgulanmış olmaları bu yerleri, çevre insanların çocuklar üzerinden kaynaşma alanları olmaktan öteye sanki çatışma alanları haline getirmektedir. Şehirlerin henüz çocuklar açısından bir ihtiyaç analizi yapılmış değildir; sosyal risk haritaları çıkartılmış değildir. Sanayileşen bir toplumda yaşanan değişimlerden en çok etkilenen olarak çocuklardır. Bu doğrultuda her şeyin çocuklara göre, bugünün çocuklarının ihtiyaçlarına göre yeniden gözden geçirilmesine ve düzene sokulmasına ihtiyaç vardır.

Özgür çocukların baskı altındaki çocuklardan çok daha az açığa vuracakları nefret duyguları vardır. Nefret nefreti doğurur; sevgi de sevgiyi... Saldırgan çocuklar evlerinde sevgi ve anlayış görmeyenlerdir. Hiçbir zaman sorun çocuk yoktur; yalnızca sorun anne ve babalar vardır. Belki de, yalnızca bir insanlık sorunu vardır demek, daha yerinde olur. İnsanlığın geleceği yeni anne babalara bağlıdır. Eğer onlar çocuklarını keyfi otorite ile zorlayarak hayatı mahvederlerse, öldürme, savaş ve sefalet fişkırmaya devam edecektir.

Korku ortamından ancak nefret yayılabilir. Gerçek zarar vericilik nefretin eyleme dönüşmesidir. Özgürlük saklı olanı ortaya çıkarır. Özgürlük, ruhu temizleyen, insanı kendine ve başkalarına nefret duymaktan kurtaran taze hava gibidir. Mutluluk nasıl kurulabilir? Cevabım şu; otoriteyi kaldırın; bırakın çocuk kendi kendisi olsun. Çocuğu bir şeye itmeyin. Çocuğa öğüt ve söylev vermeyin. Çocuğu bir şey yapmaya zorlamayın. Bunlar sizin cevaplarınız olmayabilir. Ama benim cevabımı beğenmiyorsanız, daha iyisini bulmak size düşer(Neill, 1978:262).

Şiddet, saldırganlık ve suç duygularının arka planında ağırlıklı olarak ev olduğuna göre, anne ve babayı özellikle mercek altına almak zorundayız. Klasik anlayış şiddetin kaynağının baba olduğu yönündedir. Gerçekten de fiziksel şiddet üzerine yapılan araştırmalarda babalar, çocuklarda görünen, hasar bırakan şiddetin daha çok sorumlusu olarak öne çıkıyor. Ancak psikolojik şiddet, sözel şiddet için içine katılınca annelerin payı büyük ölçüde artıyor.

F. Adler ve J. Simon'un, suçta kadın boyutu üzerindeki çalışmalarında şöyle ortak bir yargı ortaya konur; "Kadınların sosyal rolleri ve yaşam şekilleri erkeklerinkine benzedikçe, suça karışma oranlarında da artış olacaktır. Bu iki düşünür, kadınların geleneksel olarak düşük suç oranlarını, onların ikinci sınıf sosyal ve ekonomik pozisyonlarına bağlar.

Straus'a göre, kadın, birlikte yaşama, evlilik ya da arkadaşlık ilişkilerinde en az erkekler kadar saldırganlık sergilemektedir. Kadın aile içi çatışmalarda en az erkek kadar sıklıkla şiddeti başlatan taraftır. Müzakere kültürü olmayan evlerde basit sorunların dahi çatışmaya dönüşme tehlikesi vardır. Çocuklar böyle bir atmosferde sürekli endişeli ve gergin bir bekleyişin stresi altında ezilirler. Çocuklar hassas adalet duygularıyla anne ve babalarını çatışmalarda bir yerlere oturtur ve yargılar. Genellikle de ileriki yıllarda bu yargılamaların neticesi anne ve babaya beklenmedik şekilde fatura edilecektir. Çoğu kez biz büyükler çocukların bedeni kadar ruhlarının da acıyabileceklerini görmekte zorlanırsınız.

Frankl'a göre; "Bu dünyada insanı en çok yaralayan şey fiziksel acı değil, haksızlığın, mantıksızlığın verdiği ruhsal ıstıraptır." Hafford'a göre, şiddet yaşanan ailelerin %80' çocuklu ailelerdir. Bu ailelerin en az yarısında ise çocuklar da sürekli şiddete uğramaktadır. Şiddetin var olduğu ailelerde büyüyen çocukların %30'u ileride başkalarına şiddet davranışlarında bulunmuşlardır.

Her evin sosyal kuralları, oradaki yetişkinlerin anlayış ve tutumları doğrultusunda şekil kazanır. Evlerdeki eğitim anlayışları, evlerdeki hayat atmosferi belli bir standarda dayanmaz. Şehir ortamlarındaki çocuk ortak alanları farklı aile yapılarından gelen çocuklarla dolup taşar ve çoğu kez çocuklar, doğal oyunlarına odaklanma yerine diğer çocukların normal dışı davranışlarına hedef olmamak için çaba harcarlar. Çocuk oyun alanlarıyla ilgili çeşitli tehlike, tehdit ve risk algılamalarının getirdiği aşırı ebeveyn gözetiminin de çocukların doğal oyun hakkı üzerinde ciddi bir baskı gücü oluşturduğunu söylemek zorundayız.

Evin zorlukları var; sokağın, parkaların, çevrenin riskleri hatta tehditleri, tehlikeleri var. O zaman çocukları ne yapalım; çocuklar için nasıl bir çıkar yol bulalım? İşte çocuklarda şiddet duygusu ve eğilimlerinin çocukluğa dayanması karşısındaki en zor sorulardır bunlar. Suç önleyici eğitim anlayışıyla, koruyucu hukuk anlayışıyla doğmadan önlemek. Çocukları, masum duyguları kirletilmeden yakalamak ve öyle kalmalarının ortamlarını/şartlarını onlara sunabilmek. İşte bütün bunlar, aile kurumundan daha fazlasına ihtiyacımız olduğunu gösterir; diğer sosyal kurumlara.

Gülbenkyan Vakfı'nın, 'Çocuk ve Şiddet' raporunda ortaya konan ana tez şöyle ifade bulur; "saldırgan olmayan bir toplum oluşumunun temel şartı, iyi anne-babalardır." Bu çıkarım, şiddetin önce aile yaşamında üretildiği ve ondan sonra toplumsal yaşamın diğer alanlarına yayıldığı varsayımına dayanır. Sorunun çözümünün aile kurumundan başlaması gerektiği düşünülür; çünkü bu durumda, çocukların şiddete maruz kalma ve dolayısıyla ileride saldırganlaşma tehlikesi en aza inecektir. Aynı raporda şöyle devam edilmektedir; ...son derece ciddi araştırmaların sonuçlarına göre, olumsuz, saldırgan ve aşağılayıcı yollarla sağlanan disiplin biçimleri, çocuğun çok küçük bir yaştan itibaren saldırgan davranışlar ve tutumlar geliştirmesine yol açmaktadır. Ailenin yapısı ve ailenin parçalanması gibi durumların etkisi dolaylıdır ve bu etkiler çocuğun yetişme sürecinin niteliğine bağlı olarak değişir. ...yoksulluk ve düşük sosyo-ekonomik statü de 'ancak diğer risk faktörleriyle birleşirse' saldırganlık riskini artırır.

Temel davranış normlarına dair bir uzlaşmanın olmayışı, yaşamın belirsiz olduğu hissini de körüklüyor. Çocuk ve aile arasındaki ilişki gibi temel sorunlarda da uzlaşma olmadığından, insan yaşamının çeşitli yönleriyle ilgili kafa karışıklığı giderek derinleşiyor. Ana-babalık kurumunun krizinden kaynaklanan belirsizliği ele alalım. Bu durumun bir nedeni ailenin doğasındaki değişim, bir diğer nedeni de ebeveyn-çocuk ve kadın-erkek ilişkilerindeki dönüşüm ve günümüzde kabul edilebilir davranışın ne olduğunun açık olmayışıdır.

Geçmişte sorgulanmadan yaşanan ana-babalık ve aile yaşamı, artık hiç de o kadar net değildir. Her şey belirsiz gibi gözüküyor. Ana-babalık adeta bir mayın tarlasına dönüştü. Bu gelişmeler yüzünden kontrol duygusu yitirildikçe, güvensizlik hissi artıyor ve risk duygusu yükseliyor. Ailenin, üyelerinin çoğu risk altında olan, tehlikeli bir alan olarak görülmesi hiç te şaşırtıcı gelmiyor. Ev artık bir yuva olarak değil; çocukların taciz riskiyle, kadınların aile içi şiddet tehdidiyle yüz yüze olduğu vahşi bir alan olarak resmediliyor(Furedi, 2001:104, 105).

Çocuk suçluluğunun temelleri tarihin her döneminde aileye dayanmıştır. Belki bunu bugün daha fazla hissettiğimiz için öne daha çok çıkartıyoruz. Bir cemaat kültürü içinde çocuklardan daha fazla herkes sorumlu idi. Bugün bu anlayış artık yok ve tek tek çocuklar ve onların başarılı ya da başarısız ebeveynleri var.

Anne babalar özverili olduklarını, çocukları için ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını düşünseler bile, çocuğun duygusal ihtiyaçlarına karşılık vermemek bir tür şiddettir. Eğer çocuk anne babanın tepkilerinde kendi yansımını bulamıyorsa, yalnızlık, terkedilmişlik, itilmişlik duygularına sürüklenebilir ki bu da şiddetin başka bir şeklidir. Böyle bir durumda çocuk kendisine karşı adaletsiz davranıldığına inanır ve haksızlığa, dahası ihanete uğradığı duygusuyla travmatize edici bir çaresizlik algısı, duygusu içine düşebilir; onu hayattan kopma noktasına getirecek sınırsız bir korkuya kapılabilir. İleride, bireyleri, intihara, uyuşturucuya, saldırganlığa ya da hayatta kalmak için akla gelmedik stratejiler geliştirmeye sürükleyen işte bu süreçlerdir.

Çocuklar sınırları her gün ihlal edildiği için sürekli korku ve şiddete maruz kalma endişesi altında yaşıyor. Yapılan araştırmalar, çocukların 12 yaşına gelinceye kadar sadece aile ortamında 100 bin kereden fazla olumsuz cümle ile karşılaştıklarını gösteriyor. Ancak her iki taraf da bir şiddet fırtınası içinde, bir çatışma-savaş atmosferinde yaşadığını açık olarak algılayamıyor. Çocuklara yaşatılan olumsuzluklara dayalı sıkıntılar, arızalar sonraki yıllarda ortaya çıktığı için anne babalar çocuklarıyla ilgili yapıp ettiklerinde nelere sebebiyet verdiklerini anlayamıyorlar.

Çocuklarımıza neler yaptığımızı görmekte sıkıntı yaşadığımız ortada. Gerçekleri göremiyoruz; görmek de istemiyoruz. Çocuklarımızın durumunun daha önce hiç olmadığı kadar iyi olduğuna eminiz! Yaygın olan kanı bu. Refah toplumlarında çocuklar oyun alanlarına, çocuk bahçelerine, okullara, özel eğitilmiş öğretmenlere, tatile, sinemaya, konsere gitme imkânına ve daha pek çok şansa sahipler.

Buna rağmen, Neil Postman'ın formüle ettiği gibi, çocukluklarına sahip değiller. Tüm dünyada, örneğin futbol maçlarında gençlerin şiddet eğilimleri taşkınlıkları karşısında şaşkına dönmüş durumdayız. Görünüşte itaatkâr çocukların anne-babalarını öldürdüklerini, çocuklar arasında intihar oranının yükseldiğini, okullarda şiddetin tırmandığını duyduğumuzda başımızı sallıyoruz (Gruen, 1989). Çocuklarımıza ne yaptığımızı algılayamadığımız ve görmek de istemediğimiz için başkaldırıları da anlayamıyoruz. Bizim için hiç olmadığı kadar anlaşılmaz, çünkü yürekle yapılmayan bir başkaldırı bu.

Bakışımızdaki yetersizliğin ve anlayışsızlığımızın bilincinde olmayışımızın nedeni de her şeyi bildiğimize, medyanın bütün bilgileri bize aktardığına inanmamız. Fizikçi Otto Hahn'ın ifadesiyle; her öğrenci komitesi başkanı bunu biliyor ama kavrayamıyor. Bilgimiz bizi çocuklarımızın çektiği acıdan uzaklaştırıyor. Burada bilimin de bize yararı yok, çünkü o da acıya ve acının tanınmasına geçit vermiyor.

Öfke doluyuz, ama bunu inkâr ediyoruz, çünkü kendimize ilişkin tasarımızı uymuyor. Çocuklar bu öfkeyi dile getirdiklerinde de etkilenmiş ve ne olduğunu anlayamamış bir tavır takınıyoruz. Böylece Glasgow'da katledilmiş olan iki yaşındaki James Bulger'in hareketsiz, keder verici görüntüsüyle, "katil çocukları" hemen oracıkta linç etmek isteyen yetişkinlerin hareketli görüntüleri yan yana izlenebiliyor. Bu yetişkinlerin bu "katillerden" farkı ne?

Bu çocukların sürdürdüğü savaş, biz yetişkinlerin onlara yüklediği bir savaş. Çocuklarımızı sevdiğimizi söylüyoruz. Ama yarattığımız dünya çocuk düşmanı bir dünya. Çocuklar artık tehlikelere maruz kalmadan sokaklarda oynayamıyorlar. Bir çocuğun hayal gücünü özgür bırakabilmek için keşfedeceği yerler nerede?

Kent planlamacısı Holzapfel (1997), arabalara daha büyük öncelik tanıdığımız için çocuklarımızın yaşam alanını giderek daralttığımızı dikkat çekiyor. Bir çocuğun artık hiç deney yapma şansı yok; bir şeyi değiştirip yeniden başlatma şansı yok. Sadece dışı doğru yönelebildiği, sadece verili alanlarda hareket edebildiği için, yeni nesillerin iç yaşamı daralıyor. Çocukların ihtiyaçları, tüketim mallarına, satın alınabilir şeylere kaydırıldı. Buradan gayet mantıksal olarak çıkan sonuç, insanın bu suni statü sembollerini alacak parası yoksa, ama bunlar doyum ve mutluluk bulmanın yegane geçerli yolu sayılıyorsa, bunlara ulaşmak için her an çalmaya ve öldürmeye hazır olabileceğidir.

Eğer bir çocuk bu şekilde kendine yabancılaştırılmışsa, başkalarıyla duygudaşlık kuramamasına şaşmamak gerekir. Bu durumda öteki de, aynı insanın kendisini algıladığı gibi algılanır; yani fabrikalarda üretilen ihtiyaçlara göre yönlendirilen makineler ve robotlar olarak. Böylelikle duygusuzluk ve bunun sonucunda doğan katı şiddet eğilimi çağımız çocuklarının tipik özelliği haline geliyor. Toplumumuzdaki özyıkım eğiliminin çekirdeği buradadır. Çocuklarımıza ne yaptığımızı göremez ya da görmek istemezsek, gerçekten de kötülüğü hedefleyenlerin işbirlikçisi oluruz(*Gruen, 2008:215-217*).

İnsan ilişkilerindeki belirsizliğin büyümesinin ilginç bir yansıması, günümüzde gençler ve yaşlılar arasında yaşanan gerilimdir. Giderek diğer insanlarla aramızdaki yabancılaşma duygusu derinleşiyor ve yabancı olarak kabul edilen insan sayısı artıyor. Bu durum güvenliğimiz için tehdit algısını genişletiyor ve ihtiyat ilkesi giderek hayata bir sürü yeni sınırlamalar da getiren temel değer oluyor.

İnsan ilişkileriyle ilgili değer ve norm kargaşasının giderek artması, ‘her an her şey olabilir’ kanısını güçlendirdi. Boşanma olaylarında, çocuk suçlarında, işyeri tacizinde ve aile içi şiddetteki artış insanların en olmadık şeyleri beklediği olumsuz bir atmosfer doğurdu. Sanayileşme ve şehirleşmeyle gelen değişim sadece aileyi etkilemekle kalmadı, kişilerin – özellikle sorumluluk duygusuyla hareket eden yetişkinlerin- sosyal çevrelerindeki rollerini de baştan aşağı etkiledi. Annelerin, babaların, yaşlıların çevrelerindeki çocuk davranışlarına tepki ve müdahale hakları tartışma konusu olmaktan öteye özgürlüklerin ihlali, daha fazlası “taciz etme” anlamı taşımaya başlar oldu.

İnsanın duygudaşlığını sorgulamak, onun insanlığını, onun kimliğini sorgulamaktır. Bu aynı zamanda insanın, aldığı bedensel ve ruhsal hasarın hangi derecesine kadar insanlığını korumaya devam edebildiğine dair bir sorundur. Bugünkü politik durum bir yandan bürokratik egemenliğin pekiştirilmesi ile diğer yandan çaresizliğin neden olduğu öfke patlamaları arasında gidip geliyor. Bize iktidar ve itaati kendi hedeflerimiz gibi dayatan, böylece bizi, sıcaklık ve sevgi temel ihtiyaçlarımızdan uzaklaştıran, hatta bunları inkâra götüren güçler iş başındadır. İçimizden sökülen bu ihtiyaçlar, bireyde -yıkıcı bir öfke eşliğinde- parçalanmaya yol açan deneyimlere dönüşür. İnsan olmanın ne demek olduğu sorusunu çoğu kişi insanların üstlendiği toplumsal rollere işaret ederek cevaplar. İnsan oluşun bu türden tanımını insan kimliğini, roller ve simgelerle özdeşleşmeyle bir tutar. Ancak toplumsal çöküntü dönemlerinde, ekonomik ve politik kaosun hakim olduğu zamanlarda bu özdeşleşmelere yaslanmak mümkün olmaz; çünkü roller

giderek anlamını yitirir, toplumda güvensizlik ve huzursuzluk hakim olur. İnsanlar karmaşaya düşer; nereye bastıklarını bilemez ve kendilerini tehdit altında hissederler. Bu durumda bazı insanlar, yitirdikleri özdeşleşmeyi kendilerine tekrar kazandıracığına inandıkları eski ortamı şiddet yoluyla geri getirmeye çalışırlar. Tarihçiler, insan kimliğinin gerçekten toplumsal rollere dayanıp dayanmadığı sorusunu sormaksızın dağılma dönemlerinden ve yine kimlik oluşumlarından söz ederler. Ancak böyle bir tanımlama, insan oluşumuzun özünü dışlar ve insani anlayışın, iktidar ve itaatin devamını sağlayan kısmıyla sınırlı kalır. Kendi sorumluluğunu, üst sistemlere devreden bir insan oluş, yabancılaşmış bir insan oluştur(Gruen 2008:12,13).

Bireylerin yetişme sürecinde sağlam bir kişilik geliştirebilmesi sağlıklı bir toplum oluşmasının en temel şartıdır. Cezaevlerindeki doluluk tek başına adaletin ya da emniyetin sorunu değildir; tüm ilgili kurumların ortak sorunudur. Bir toplumda, toplam olaylar, faili meçhul olaylar, çocuk suçları, yetişkin suçları, intiharlar arttı ve akıl hastanelerinde, hapishanelerde insan yatacak yer kalmadıysa gözümüzü önce aile kurumuna çevirmeliyiz; okul, çevre ve diğer kurumlar daha sonra bakacağımız yerlerdir. Bilinen çağdaş toplumların hepsinde değişmeyen sosyal gerçek budur.

Çocuklar herkesi aynı ölçüde rol model almamakta, bazı insanları diğerlerine göre daha fazla taklit etmektedirler. Diğer insanlar, önemli, güçlü başarılı ve sevilen kişiler olmaları ölçüsünde, bir çocuk tarafından daha çok taklit edileceklerdir. Ayrıca çocukların en fazla taklit ettikleri kişiler en çok gördükleri kişilerdir. Bütün bu ölçülere uyan ana babalar, ilk yıllarda, çocukları için temel modelleri oluştururlar. Hem temel pekiştirme kaynakları ve hem de başlıca taklit modelleri oldukları için, bir çocuğun gelecekteki saldırgan davranışı büyük ölçüde ana babalarının ona ve birbirine karşı nasıl davrandıklarına bağlıdır(Z. L. Fredman 1993; 270).

Çocukların akıl, mantık yönlerinden önce duygu, heyecan yönleri ön plandadır. Bu özelliklerinin gereği ailenin ve okulun ilk işi çocuğun temel insani değerlerini geliştirmesidir. Sevgi, merhamet, acıma, empati, hoşgörü, doğruluk vb. değerler okulöncesi dönemde kazandırılmaya başlanmalıdır.

Yaşam karmaşık ve stres doludur, ancak bunun kafanızı karıştırması ve sizi kaygılandırması gerekmez. Geçen yüzyıl boyunca din gerilediği, bilim ilerlediği ve anlam sona erdiği için altımızda bir uçurum açıldı. Çoğumuz, içine düşene kadar bu uçurumu göremiyoruz. Varoluşçu filozoflar bu uçuruma büyük gezi turları düzenliyorlar ama oradan kurtarabildikleri insan az. Yolumuzu çizmek için bütün felsefe okullarının işe yarar uygulama sonuçlarını toplamamız gerekiyor(Marinof 2004: 19).

Ailede ve okulda öğretilen dini, ahlaki ve sosyal değerlerin öngörülere ve yaptırım özellikleri çocuk tarafından çevresindeki insanlar üzerinden dikkatlice sınanır. Çevresindekilerin –özellikle anne, babanın- yanlış, eksik, haksız, tutarsız tutum ve davranışları, çocukta sadece büyüklere karşı güvensizlik yaratmaz, adalet duygusu ve düşüncesinin de bozulmasına yol açar. Ancak biz yetişkinler farkında olarak ya da olmayarak, çocuklarımızın yanında defalarca yanlış, eksik, haksız ve tutarsız hal ve hareketler içinde olmaktan kendimizi kurtaramıyoruz. İnsanların en unutamadıkları anıları, daha çok haksızlığa, adaletsizliğe uğradıkları yaşantıdır. Sağduyulu bir herkes görecektir ki, sorunlarımızın çoğunun sebebinin bebek, süt çocuğu ve küçükkken başımıza gelenler olduğu su götürmez bir gerçektir.

Çocuklukta adalet duygularının bozulması, rencide olması insanlara ve bu dünyaya karşı olumsuz duyguları besler dahası sonu gelmez bir öfkenin kaynağı olur. Cezaevlerindeki insanlardan geriye doğru derinlemesine araştırmalar yapılması suçun, şiddetin gerçek nedenlerine ulaşmamızı sağlayabilecek en gerçek yoldur. İnsanların hayat hikâyeleri sadece terapilerde işe yaramaz; bu yolu suç, şiddeti anlamada da kullanmalıyız.

ABD Hopkins Üniversitesince yapılan bir araştırmada, 7948 öğrenciye ulaşıldı; kendileri için “en önemli şeyin ne olduğu” soruldu. Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü adına yapılan çalışmaya göre, gençlerin; %16’sı “çok para kazanma” % 78’i ise “yaşamlarında bir amaç ve anlam bulma” yönünde görüş belirttiler. Yaşamın anlamı insandan insana, günden güne, saatten saate farklılık gösterir. Bu nedenle önemli olan, genelde yaşamın anlamı değil daha çok belli bir anda bir insanın yaşamının özel anlamıdır. Kişi, hizmet edeceği bir davaya ya da seveceği bir insana kendini adayarak ne kadar çok kendini unutursa, o kadar çok insan olur ve kendini o kadar çok gerçekleştirir (Frankl, 2000:95, 103).

“Medyanın çocuk ve gençler üzerindeki etkisi” hep tartışılan bir konudur. Oysa cezaevinde bulunan çocuklarca bu etmenin suça sürüklenme gücü yönündeki etkisi çok önemsenmemiş; bu yönde görüş belirtenlerin oranı ancak %27,3 olmuştur.

Çocuklar için rol model olan kişilerin tutum ve davranışları, ileride onların eylemlerinin doğal itici kaynağı olabilir. Eğer çocuk ve gençlerin bu yönde kişilik özelliklerini ve kendilerini davranışa iten içsel etmenleri doğru analiz edebilme şansları olsaydı, belki onların cevaplarından elde edilen bu oran, çok daha yukarlarda olabilirdi. Bunu, elbette bir varsayım olarak söylüyoruz.

2.4 MÜKERRER SUÇLAR

Toplumda daha çok, suça karışan, hapse giren çocuk sayılarına yoğunlaşma eğilimi vardır. Oysa bir ilde suça karışan çocukların kaç kişi olduğu kadar, “çocukların suça karışma sayısı” da önemlidir. Toplum gündemine yansıyan, çocukların işlediği suçlar sonrası; zanlının “20 ayrı, otuz ayrı, 80 ayrı, 120 ayrı... dosyası varmış” ifadeleri medyada sıkça rastlanan bir durumdur. Çocukların suça sürüklenmesi kadar, onların suçta ısrarcı olmaları da, aileler kadar tüm toplum için de endişe vericidir. Ve konu ile ilgili devlet yapısında birçok kurum bulunduğu halde, iş ne yazık ki emniyetin, yargının omuzlarında kalır.

Normaldışı davranış gösteren çocukların ileride suça daha yakın olacağı işi ilgili bilim disiplinlerinde ifade edilen bir gerçekliktir. Sürekli davranış bozukluğu ve uyumsuzluk gösteren öğrenciler vardır. Aile ortamında usanmadan aynı yasak davranışları tekrarlayan çocuklar vardır. Bu özellikteki çocuklarla baş etmede aile de, okulda ciddi zorluklar yaşar. Bağlı olarak baktığımızda ise disiplin nedeniyle okuluyla ilişkisi kesilen öğrenci sayısı ülkemizde oldukça fazladır.

Bir şekilde suça bulaşan çocukların önemli bir kısmı sonradan yeniden suça karışmaktadır. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Nedenlerin çokluğu ve niteliği bir yana **suçlu kişilik yapısından** bahsetmek, daha çok ‘mükerrerlik’ yani tekrar tekrar suça yönelme durumunu doğuruyor. Ülkemizde, özellikle bazı şehirlerimizde daha fazla olmak üzere, çocuklarda ‘mükerrer suçluluk’ giderek toplum huzurunu ciddi ölçüde tehdit etmektedir. Bu sorunu yeniden düşünmek zorundayız.

Çocukların özellikle küçük yaşlarda işledikleri suçlardan dolayı yakalanmamaları veya tutuklanıp serbest bırakılmaları onlara yeniden suç işleme fırsatı yarattığı söylenebilir. Suçlu çocukların, ceza ehliyeti yaşına gelene kadar etkili bir rehabilitasyon çalışmasından geçirilmemeleri ve tekrar suçlu akranlarının olduğu sokaklara geri dönüş yapmalarına imkan tanınması, onların suçlu eğilimlerinin pekişmesine yaramaktadır. 18 yaşından sonra verilecek herhangi bir cezanın caydırıcılık etkisi de düşük olacaktır. Bu nedenle, suçlu çocukların gerek yetişkinlerin kaldığı cezaevlerine gönderilmeleri gerekse tutuklandıktan sonra salıverilmeleri, onların gelecekte kronik suçlu olmalarını etkileyen önemli etkenler olmaktadır. Suçlu çocukların rehabilite edilmelerine olanak sağlayan yeni kuruluşların oluşturulması gerekmektedir(Kızmaz, 2006: 93).

İlk suç, arkadaş etkisiyle, medya etkisiyle, bir anlık kuralsızlık duygusuyla ya da herhangi bir geçici hevesin doyumuyla işlenmiş olabilir. Bu anlaşılabilir bir şey, çocukça bir şey, dahası insanca bir şeydir. Ancak suç tekrarı, suça karışmada ısrar etmek ilk suçtan çok daha farklı bir şeydir; çocuk için bir kural tanımazlık, bir topluma başkaldırı, bir isyan ve hayata karşı bir savaş halidir. Bunun böyle olduğunu ispat edercesine binlerce suç bağımlısı çocuğun kendini jiletlediğine tanık olmaktadır.

Suçta karışan çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarda (Solak ve arkadaşları, 2007 ve 2009), cezaevlerinde ve denetimli serbestlik sistemindeki çocukların yarıya yakınının kendini jiletlediği ve bu davranışta bulunanların da yaklaşık üçte ikisinin mükerrer suçlu çocuklar oldukları tespit edilmiştir. Bu bir şekilde, hayata ve topluma meydan okumanın simgesel-törenselleştirilmesidir.

Çocukların meydan okumasının en önemli dayanağı diğer nedenler yanında diğer çocuklardır; arkadaşlarıdır. Bir kez suça bulaşan ve çevresinde böyle bir sıfatla suçlu damgası yiyen çocuklar sürekli, suça karışan başka çocuklarla arkadaşlık kurarlar. Çocuk suçluluğu üzerinde yaptığımız analizlerde de açıkça görüldüğü üzere, çocukların karıştığı suç olaylarında çoğu kez aynı anda 'birden fazla çocuk fail' vardır. Çocuklar, diğer çocukların yanında normal dışı/kanundışı davranışlara girişmede kendilerini daha güçlü hisseder ve daha radikal, hatta psikopatça davranmakta tereddüt etmezler. Bu özellik yedi yaşından sonra genellikle böyledir.

Ortak nefret, en birbirine uymaz elemanları birleştirir. Genellikle, bir şeyi sevdiğimiz zaman, o şeyi bizimle beraber sevecek taraftarlar aramayız; aksine, sevdiğimiz şeyi seveni, rakip ve saldırgan olarak görürüz. Fakat bir şeyden nefret ettiğimiz zaman, aynı şeyden nefret eden taraftarları daima ararız.

Bunlar bizim kendi özümüzdeki yetersizliği, değersizliği, suçluluğu ve diğer eksiklikleri bastırma çabamızın bir ifadesidir. Bu durumda, kendini aşağı görme duygusu, başkalarından nefret etme kalıbına girer ve bunu maskeleyen için çok keskin ve ısrarlı bir çaba sarf edilir. Haklı şikâyetlerimiz olması halinde bile nefretimiz, haksızlığa uğramamızdan çok, kendimizin acizliğinden, yetersizliğinden, korkaklığından ve kendimizi aşağı görmemizden ileri gelir.

İnsanda, kendini aşağı görme duygusu, “düşünülebilecek en haksız ve en caniyane hırsırları yaratır; çünkü o, kendini suçlu bulan ve kusurlu olduğuna kendini ikna eden gerçeğe karşı, öldürücü bir nefret duyar. İnsanların suçlarını yüzlerine vurmakla ve utandırmakla, onları saygılı ve alçakgönüllü duruma getiremeyiz. Bunu yapmakla muhtemelen onların gururlarını kırar ve içlerinde bir tecavüz isteği yaratırız.

Öyle anlaşılmaktadır ki, kendi değersizliğimizi öğrenmenin ezikliği içine girdiğimiz zaman kendimizi bazı kişilerden aşağı, bazılarında da yukarı görmeyiz; fakat en aşağı insandan da daha aşağı görürüz. Böylece bütün dünyadan nefret ederiz ve bütün insanlığa zulmetmek isteriz(Hoffer, 1998; 113-123).

Suçluların büyük bir bölümü (%85) arkadaşlarının da kendileri gibi suçlular olduğunu ve suçları gerçekleştirmede arkadaşlarından destek aldıklarını belirtmişlerdir (%67,5). Bir anlamda sapkın ve suçlu davranış daha çok akran veya arkadaş grubu ile olan güçlü etkileşim sonucunda ortaya çıkmaktadır. Erken yaşlarda suç işlemeye başlayan bireylerin bu dönemde, toplumsal kurumlara ve değerlere olan bağlılıkları yetişkinlere göre daha zayıftır. Diğer önemli bir unsur da, erken yaşlarda suç işlemeye başlayan bireylerin zaman süreci içinde suçluluk düzeyleri pekişmekte ve yasallıkla örtüşen yaşam düzeylerine geri dönüşleri güçleşmektedir. Özellikle burada dışlanmışlık düzeyleri, aile yapıları, suçlu akran gruplarına olan bağlılık düzeyleri, suçlu kültürü içselleştirme düzeyleri, suç davranışından kazanç düzeyleri, tutuklanma sıklığı ve ceza alma veya ıslah edilme durumları ve uyuşturucu kullanma düzeyleri son derece önem arz etmektedir. Çocuklarda mükerrer suçluluk açısından irdelenmesi gereken önemli değişkenlerden biri de, geçmişte işlenen suçların sıklığı ve yoğunluğudur. Suçlular ile görüşmenin gerçekleştiği dönemde suçluların önemli bir oranının, daha önce birden çok sayıda cezaevine girip çıktıkları saptanmıştır. Yaklaşık yüzde 90'ı cezaevine üç ve daha fazla sayıda girdiklerini dile getirmişlerdir. Suçluların tutuklanma ve cezaevine girme sıklıkları arttıkça, suçluluk düzeyleri zayıflamaktadır. Bireyin tutuklanması ile gerek sosyal yaşama katılım olanaklarının sınırlanması, gerekse suçlu akranlar ve suç alt-kültür ile bütünleşme düzeyinin artması, suçlu bireyin kriminalleşme düzeyini arttırıcı yönde etki edeceğine kuşku yoktur. Ayrıca, sıklıkla cezaevine girip çıkmanın aynı zamanda, gelecekte yeniden suç işlemenin veya suçluluğun önemli bir göstergesi olacağı da rahatlıkla öngörülebilir(Kızmaz, 2006: 332-339).

Çocuk suçluluğunda arkadaş çevresinin etkisi sadece arkadaşlarının sahip olduğu özelliklerden ötürü değil, aynı zamanda çocuğun aile yapısıyla ve ailesiyle ilgili özelliklerle de doğrudan ilgilidir. Bu ilgi hem ailenin sağlıklı ilişki, sevgi, hoşgörü ortamı sunması açısından ve hem de aile bireylerinde suçlu bir geçmişe sahip olup olmama açısındandır. Yine, Kızmaz'a göre; suçlulardan yüzde 62.5'i aile içinde kendilerinden başka ağabey, kardeş, baba ve yakınardan amca, dayı gibi bireylerin daha önceden suç işlediklerini dile getirmişlerdir.

14 Ceza İnfaz Kurumunda çocuklara yönelik anket uygulamasının (2009) suçlu yakınları olup olmadığı bölümünde ortaya çıkan tablo şudur:

Mahkûm Aile Yakını Bulunan Kurumlardaki Çocuklar:

	MALTEPE	POZANTI	BERGAMA	TÜRKİYE
Baba	% 23	% 18	% 24	% 25
Kardeş	% 8	% 26	% 24	% 25

	ANTALYA	ÇORUM	ANKARA	TÜRKİYE
Baba	% 24	% 30	% 22	% 25
Kardeş	% 29	% 20	% 22	% 25

	MARDİN	URFA	D.BAKIR	TÜRKİYE
Baba	% 29	% 11	% 25	% 25
Kardeş	% 14	% 44	% 25	% 25

	ELAZIĞ	SAKSUN	BURSA	TÜRKİYE
Baba	% 25	% 44	% 25	% 25
Kardeş	% 13	% 22	% 25	% 25

	ELAZIĞ	İZMİR	TÜRKİYE
Baba	% 17	% 33	% 25
Kardeş	% 33	% 24	% 25

Sonuçlara göre, ya babası ya da kardeşi cezaevine girenlerin oranı;

Samsun %67

İzmir %57

Urfa %56

Antalya %52 olup Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Anket araştırmasındaki beyanlarına göre, ülkemizde cezaevinde bulunan ortalama iki çocuktan birinin ya babası ya da kardeşi cezaevine girmiş durumdadır. Yukarıda da ifade edildiği gibi, suça sürüklenme ve özellikle mükerrer suçlulukta birçok etken yanında suçlu aile bireylerinin varlığı da çocuklar için özendirici bir faktördür.

Bütün dünyada suçlarla alkol ve uyuşturucu madde kullanımı arasındaki ilişkiyi konu eden araştırmalar yapılmıştır. Genelde sonuçlar doğru orantılıdır. Özellikle şiddet suçlarına başvuranlarda alkol ve uyuşturucu kullanımı yüksek düzeyde tespit edilmektedir. Türkiye Ceza İnfaz Kurumlarında hükümlü ve tutuklu olarak bulunan çocuklar üzerinde yaptığımız araştırmalarda da bu yönde çarpıcı bilgilere ulaşıldı:

Kendisi sürekli alkol kullanan çocukların oranı %35

Ailesinde alkol kullananların oranı %86

Kendisi sürekli uyuşturucu kullanan çocukların oranı %30

Ailesinde uyuşturucu kullananların oranı %58

Ülkemizde, suça bulaşan her üç çocuktan birinin alkol ve yine yaklaşık her üç çocuktan birinin uyuşturucu kullanıyor olması ciddi bir tehlikedir. Alkolün/uyuşturucunun suça yönelmede cesaretlendirici etmen olduğu cezaevindeki çocuklar tarafından ifade edilmektedir. Bu özellik yetişkinler için de büyük ölçüde doğrudur ve suçlu yetişkinlerde alkol ve uyuşturucu kullanım oranları diğer insanlara/kullanmayanlara göre daha yüksektir.

Alkol bağımlılığının sigara, tütün bağımlılığından farkı, kişinin sadece sağlığını değil, davranışlarını ve insan ilişkilerini de etkilemesidir. Bunun için alkol bağımlılığına aile hastalığı gözüyle bakılıyor. İleri derecede alkol kullanan kişi sarhoş olmanın, birtakım taşkınlıklara girişmenin önüne geçemez. Bilinci kapandığı için, eşine ve çocuklarına fiziksel şiddet ve sözlü şiddet uygulayabilir. Bütün bunlar evin içindeki huzuru bozar. Alkolün etkisiyle birçok aile parçalanma aşamasına geldiği gibi, dağılmayan ailelerde de çocukların sağlıklı bir ortamda büyüdüklerini görmek zor değildir. Araştırmalar aile içi şiddetin en önemli nedenlerinden birinin alkol kullanımı olduğunu göstermektedir. Toplumdaki genel şiddet olaylarında faillerin alkol kullanımı %67 oranındadır(Tarhan, 2006:213).

Alkol ve uyuşturucu insanlarda, bilinçaltına itilmiş veya ötelenmiş duyguları açığa vurmada hızlandırıcı etkiye sahiptir. ‘Bebeklikten başlayan şiddete maruz kalmışlığın’ bireyde yarattığı öfke ve gerginlik eğilimleri, alkolün/uyuşturucunun cesaretlendirmesiyle suç davranışına kolayca dönüşebilir. Çocuklardaki tiner, bali vb. gibi keyif veren madde kullanımıyla suçluluk arasında bağlantı vardır.

Suçluların, suç işledikleri anda alkollü olup olmadıkları ve uyuşturucu herhangi bir madde kullanıp kullanmadıklarına ilişkin sorulara bir soruya, suçluların yarısından fazlası (%52.5), bu maddelerden birini veya her ikisini de kullanmış oldukları yönünde cevaplar vermişlerdir. Suçluların konuya ilişkin olarak belirttiği görüşlere bakıldığında, alkol ve uyuşturucunun kriminal yaşamın ayrılmaz bir unsuru olduğu görülmektedir. Bu sebeple uyuşturucu veya alkol kullanmak, suçluluğun yoğunluğunu ve şiddetini belirleyen önemli bir ölçüt olmaktadır. Suçluların genelde çok küçük yaşlarda uyuşturucu madde kullanmaya başladıkları gözlemlenmiştir. Suç eyleminin yaygınlık kazanmasıyla birlikte alkol ve uyuşturucu kullanma sıklığı da artış eğilimi göstermiştir (Kızmaz, 2006: 340, 341).

Çocuklarda mükerrer suçluluğun en önemli nedenleri arasında, ceza infaz kurumlarının çocuklar için uygun olmayışı, uzman personel eksikliği, eğitim, iyileştirme ve rehabilitasyon hizmetlerindeki sistemsizlik ve yetersizlikler sayılabilir. Mevzuatın öngördüğü şekilde çocuklar için ayrı infaz kurumları ve etkili iyileştirme hizmet sistemleri oluşturulamadı. Bunun sonucunda yetişkinlerle aynı yerde kalmak zorunda olan çocuklar, onca büyük insanın içeride olduğunu görerek suçluluğu zihninde giderek normalleştiriyor. Fiziki şartların zorlukları, içerideki insan ilişkilerindeki olumsuzluklar, eğitim ve psiko-sosyal servislerin yetersizliği, zaten toplum dışına itilmekle psikolojisi altüst olan çocuğu daha da şiddet yüklü ve suç eğilimli hale getirmektedir.

Çocuklar yetişkinlerle aynı tür suçu işleseler de daha az ceza almaktadırlar. Bu onların birçok suç durumunda erken tahliye olmaları sonucunu doğuruyor. Dışarıda bu çocukları kazanmaya yönelik kurum, kuruluş ve sistemlerin olmaması kendi başlarına kalmalarına, yeniden suça sürüklenmelerine yol açmaktadır. Çocuklar, bir infaz sonrasında, özellikle dışlanmayla karşılaştıklarında topluma yeniden ve daha çok öfke duyar ve daha radikal davranışlara girişmekten çekinmezler. Cezaevi, suçluların suç öykülerinin yoğunluklu olarak anlatıldığı ortamlardır. Bu öyküler genelde, suçluların kahramanlık ve acemilik anlatularından oluşmaktadır. Acemi olanlar, suçluluk kariyerlerinde başarılı ve yetenekli olanlardan bilgi ve beceri öğrenmektedirler.

İçeridekiler diğer mahkûmlardan öğrendikleri ile cezaevinden tahliye olduktan sonra daha kusursuz eylemler gerçekleştirmeyi hedeflemektedirler. Cezaevindeki öykünmenin, kaçınılmaz olarak suçluların suçlu değerler etrafında daha çok sosyalleşmelerine yaradığı söylenebilir. Ayrıca cezaevi tecrübesi, onları korkusuz kılmanın yanı sıra, gelecekte daha profesyonel nitelikte suç davranışı gerçekleştirme yönünde cesaret kazanmalarına neden olmaktadır. Burada belirtilmesi gereken diğer bir husus da, suçluların cezaevine ilk girip çıktıktan sonra artık cezaevi yaşamına kısmen de olsa alışmış olmalarıdır. Bu alışkanlık, cezaevinin sıradan bir kurum olarak algılanmasına ve suçun rahatlıkla işlenebilir bir davranış olarak görülmesine yaramaktadır(Kızmaz, 2006: 345-6).

Aileden okula ve okuldan hayata doğru çocukları şiddet duygu ve eğilimlerinden uzak tutmak sosyal devletin ve onun kurumlarının işidir. Küresel sürecin getirdiği her tür değişimin sadece teknolojik ürünler boyutunda algılanması ve küresel değişimle gelen sosyal sorunların; özellikle aile ve çocuk boyutunda doğan risklerin görmezlikten gelinmesi ya da, fark edilememesi büyük bir talihsizliktir. Aile ve okulları güçlendirecek yeni tedbirlere, yeni oluşumlara ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Çünkü günümüz çocuklarının, duygu ve düşünce dünyalarını yakalamakta hem anne babalar ve hem de öğretmenler ciddi derecede zorlanmakta, çaresiz kalmaktadırlar.

Mükerrer suçlar başlığı altında çocuklarda suç tekrarı ve nedenleri konusu verilirken, en çok Doç. Dr. Zahir Kızmaz hocanın, “Cezaevi Müdavimleri” adlı eserinden alıntı yapıldı. Gerçekten de eser, konu ile ilgili ülkemizde yapılmış çok önemli bir çalışmadır. Zengin literatür taraması özelliği yanında, bir saha çalışması olması dikkat çekici. Eserden bazı alıntılar;

Adli Tıp Kurumu'nun eski başkanlarından Atasoy (2005) da bir röportajında bu gerçeği açık biçimde dile getirmiştir: “Artık şu gerçeği biliyoruz: Bir kere suç işleyenin yeniden suç işleme ihtimali, daha önce suç işlememiş kişiye oranla çok daha yüksektir. Katiller suç işlemeye adam öldürmekle başlamıyor. Daha önce başka kriminal kayıtları var. Küçük suçları var; hikâyelerinin evveli var. Bu evveli fark edebildiğiniz ve onu önleyebildiğiniz takdirde siz zaten insanların kaybedilmesini engellemeye başlarsınız”.

West (1982) de araştırmasında 19 ve 25 yaşları arasında suç işlemiş çoğu yetişkin suçluların daha önceden suç işlediklerini ve mahkm olduklarını saptamıştır. Bu nedenle erken yaşlarda veya dönemlerde mahkm olmak gelecekteki suçluluk açısından önemli bir göstergedir.

Bu konudaki araştırmaların ortaya koyduğu önemli bir saptama da, suç işlemeye çok erken yaşlarda başlayan suçluların daha sonradan suça başlayanlara kıyasla çok daha ciddi suçlar işledikleri ve çok daha geniş kapsamda suçu meslek edindikleridir. Benzer biçimde 22 araştırmayı gözden geçirdiği çalışmasında Krohn v.d. (2001). Söz konusu araştırmalardan 21 tanesinin ilk suçluluk ile sonraki suç ve suçluluk arasında önemli bir ilişki saptamışlardır. Genç yaşlarda suç işlemeye başlayan, yoğun olarak uyυřturucu kullanan ve uzun süre işsiz olan aktif suçluların, diğer suçlulara kıyasla genelde daha çok suç işledikleri belirtilmektedir (Piquero v.d. 2003:379; Kızmaz, 2006: 192,214)

.K. 26 yaş: “... Sadece Elazığ’da 200’e yakın suçta ismim geçiyor. Ben cezaevindeyken annem ve babam ayrıldılar. Suçlu olmamda da babamın etkisi vardır. Benim yanımda iki ve esrar kullanması ve özellikle küçük yaşlarda işlettiği kulübe götürmesi yanlıştı”

E.A. 1971 doğumlu: “... Çeşitli illerde 1000’den fazla suç işlediğini, genelde tekel bayilerini soyduğunu belirtmiştir. Yüzünün ve bedeninin faklı yerlerinde jilet yarası olduğu grlmştir.”

C.A. “Henüz ilkokulda iken ufak tefek hırsızlık suçlarına başladığını ifade etmiştir. Bir psikopat görünümü sunan suçlu, bundan sonraki hedefini “insanları ezmek” olarak belirtmektedir. Ağabeylerinin de kendisi gibi hırsızlık ve gasp suçlarını işlediklerini dile getiren suçlu, uyυřturucu maddeye14-15 yaşlarında başladığı esrarı hâlâ kullanmaya devam ettiğini belirtmiştir. Son cinayet suçunu, mağdurun bağırması üzerine işlemek zorunda kaldığını bu sebeple pişmanlık duymadığını söyleyen C.A. son suçu işleme serüvenini “eve bir heves için girdim, ancak katil olarak çıktım” cümlesiyle ifade etmiştir. Kendisinin tanımlayıcı özelliği olarak da, “psikopat gibi” davranmayı belirtmiştir: “Ben normal bir insanım. Ancak, bana biri haksızlık yaparsa, psikopat biri gibi davranırım. Gerekirse kendimi bile keserim”.

H.. 30 yaşında: “Bizler, şiddet kültürünün parçasıyız. Bizim her tarafımız şiddet. Gerek okul gerekse akraba çevresinde olsun, şiddet ortamında büyüdük. Ayrıca, evre, özenti, gece hayatı, silah tutkunluğu, paranın çekiciliği, kolay yoldan para kazanma ve kadın. Bence bunlar suç eyleminin vazgeçilmezleri.”

E.A. 32 yaşında: “Suçluluğumda etkili olan faktörler; aile parçalanması, uyuşturucu, arkadaş çevresi, kısa yoldan para kazanma ve gayri meşru yaşamın cazibesi. Bir insanın suçlu olması veya meşru olmayan işler yapması okulda başlar. Öğrenci arkadaşlarının eşyasını alarak başlarsın... Ayrıca okulda kabadayılık yapardık. Çocuklar da bize özenirlerdi. Bize özenenler, zamanla suç işlemeye başlıyorlar. Ayrıca, bizim çevrede aleyhte konuşmak ayıp. Bizim aleyhimize konuşanın kafasını, gözünü dağıtırız.”

M.V. 20 yaşında: “ Babamın eğitimsizliğinin, baskı ve şiddet uygulamasının evden kaçmamda ve suçlu olmamda etkisi vardır. Genel olarak bakıldığında, arkadaş çevresi, uyuşturucu ve alkol, iyi bir yaşama sahip olma özentisi, iyi bir dini eğitim alamayıp, bilgisizlik/eğitimsizlik gibi faktörlerin suçlu olmamda etkili olduğunu düşünüyorum. Uyuşturucu hap çok etkili bir neden. Esrar, içki insanı suç işlemeye iter. Suçu keyif ve alem için de işliyorduk. Ama paramız kalmadığı zaman, hemen suç işlemeye yöneliyorduk. Bu şekilde para sorunumuzu çözüyorduk. Bazılarıyla olan problemimizi de şiddet uygulayarak çözüyorduk.”

O.G. 15 yaşında: “Aile sorunu (aile parçalanması ve aile suçluluğu), suçlu arkadaş çevresi, sokaklara takılma, bir şeye sahip olma özentisi, sevgisizlik, eğitimsizlik”.

M.T. 18 yaşında: “Bu dünyanın en güzel tarafı çevresinden saygı görmek ve birini vurunca yükseldiğini zannetmek.”

Ç.B. 24 yaşında: “Gençliğim, hayatım cezaevlerinde, sokaklarda geçti. Bunlara değişiyor. Bu hayattan kazancım arkadaşlar arasında var olan dayanışma ve sevgidir.”(Kızmaz, 2006: 215-228)

Y. T. 22 yaşında: “İnsan olmadık yollara sürükleyen aile ortamında yaşananlardır. İnsanın arkasında sağlam, güçlü bir aile olunca her şey de yolunda olur. Ailelerde çok fazla düzeyde ensest ilişkiler var. Benim başıma geldiği için cezaevlerindeki arkadaşlarımla bu konuyu paylaştım. Bir çoğu ile benzer olayları yaşamışız.”

Eğer yıkıcı duygular, insanın kötüye olan eğilimlerinde bir aşırılık olarak kendini gösteriyorsa, yapılacak şey; yapıcı hale gelinceye kadar beynin eğitilerek ilk durumunun tam tersini oluşturmaya çalışmaktır. Tutkunun yerine tatminlik duygusu, kızgınlık yerine sakinlik duygusu, nefretin yerine şefkat duygusu gibi(Goleman,2005: 28).

2.5 ÇOCUK SUÇ NİTELİKLERİ

Çalışmanın bu kısmında, sadece çocukların fail olarak yer aldığı ceza dava dosyaları üzerinden bir çalışma yaparak, çocuk suç türleri hakkında bilgi ortaya konmaya çalışıldı. Yani “çocuk suç nitelikleri” kısmında, çocukların yetişkinlerle birlikte hareket ettikleri olaylar ve yetişkinlerin fail olduğu olaylar, analiz kapsamı dışında tutulmuştur. Bu doğrultuda çocuk suç olaylarının beş kategoriye ayrılması öngörüldü;

- Şahsa karşı suçlar,
- Mala karşı suçlar;
- Cinsel suçlar,
- Uyuşturucu suçları ve
- Siyasi suçlar.

Ceza Kanunu ve Ceza Mahkemeleri Usul Kanunu, suç türlerini 200’ün üzerinde madde ile sıraladığı bilinen bir gerçektir. Ancak biz burada hareket noktamızı ince hukuk çizgilerine göre değil ama daha çok, suça karışan çocukların sosyolojik, pedagojik hatta psikolojik anlamda ne yaptıklarının anlaşılması üzerine kurduk.

Özellikle çocuklar tarafından işlenen ve en büyük oranı teşkil eden şahsa karşı suçların, bir şekilde insana yönelik şiddet üzerine gerçekleştiği için, bu yöndeki suç olaylarının tasnifinde daha çok Dünya Sağlık Örgütü’nün “şiddet” tanımından hareket etmeyi doğru bulduk. Çünkü, konu çocuklardı; suça sürüklenen, kanunla ihtilafa düşen, hapse giren çocuklar. Bu bakış açısıyla hareket edildi ve beş kategorinin içine sadece çocuklar tarafından girilen eylemlerin %90’dan fazlası yerleştirilmiş oldu.

Türkiye genelinde, çocukların fail olarak yer aldığı olaylar üzerinden seçilen 2008-2009-2010 toplam verileri ve genel yüzde oranları aşağıda gösterildiği gibidir.

TÜRKİYE’DE ÇOCUK SUÇ TÜRLERİ (2008-09-10)

SUÇ TÜRLERİ	SAYILAR	% ORANLAR
ŞAHSA KARŞI SUÇLAR	206,651	48,39
MALA KARŞI SUÇLAR	182,213	42,67
CİNSEL SUÇLAR	12,861	3,02
UYUŞTURUCU SUÇLARI	17,241	4,04
SİYASİ SUÇLAR	8,113	1,90
TOPLAM	427,079	100

Son üç yılın çocuklarca işlenen suç olaylarında şahsa karşı suçlar, bütün suç türlerinin yarısı kadardır. İkinci sırada mala karşı suçlar, sonraki büyük oran olarak yer almaktadır. Bu iki suç türü, çocuk suç olaylarının yaklaşık yüzde 90'ını oluştururken, üçüncü sırada uyuşturucu, dördüncü sırada cinsel suçlar ve son sırada en düşük oran olarak siyasi suçlar yer almaktadır.

Farklı çalışmalarda ve farklı suçlu gruplarında seçilen suç kategorileri değişik olabilmektedir. Örneğin; bir TÜBİTAK projesinde, yetişkin suçlularla ilgili 27 Ceza İnfaz Kurumunda yapılan çalışmada (İçli ve arkadaşları: 1. Rapor) suç türlerinin ve cinsiyete göre dağılımının aşağıdaki şekilde belirlendiğini görüyoruz:

SUÇ GRUPLARI	KADIN	ERKEK	TOPLAM	YÜZDE
CANA KARŞI SUÇLAR	189	1166	1355	48,78
CİNSEL SUÇLAR	14	213	227	8,18
MALA KARŞI SUÇLAR	126	1070	1196	43,06
TOPLAM	329	2449	2778	100.00

Tablodaki yüzdeler göstermektedir ki, çocuk suç türlerindeki yüzde oranlarla yetişkin suç türlerindeki yüzde oranlar birbirine çok yakın değerdedir. Sadece cinsel suçlarda yetişkinlerin daha yüksek suç düzeyinde oldukları söylenebilir. En yüksek oranlarını teşkil eden şahsa ve mala karşı suç türünü kıyaslarsak;

Şahsa karşı suçlarda,

Yetişkinler %48,78

Çocuklar %48,39

Mala karşı suçlarda,

Yetişkinler %43,06

Çocuklar %42,67 şeklinde oranların birbirine çok yakın olduğunu görürüz. Bu da bizi, 'yetişkinler ne yapıyorsa çocuklar da onu yapıyor' düşüncesine itiyor.

İnsanda saldırgan davranışı belirleyen temel mekanizma, geçmişteki öğrenmedir. Bir çocuğa, saldırganlığın kabul edilebilir olduğunu öğreten her şey, onda saldırganlığı genel anlamda arttıracaktır: saldırganlığın yanlış olduğunu öğreten her şey de tam tersi bir etki yapacaktır. Ana-babalar ne beklerse beklesin, çocuklar onların söylediklerini söylemeye ve yaptıklarını yapmaya devam edeceklerdir(Fredman 1993; 250, 255).

2.6 ÇOCUK MAĞDURİYETİ

Çocuk mağduriyeti konusu, sadece insanlık vicdanının kanayan açık yarası değil, fakat aynı zamanda suç olgusunun da kapalı ama bilinen ve değişmeyen arka planıdır. Suçluları derinlemesine inceleyince karşılaştığımız dehşet verici gerçek; bugünün canilerinin dünün çocuk mağdurlarının taa kendileri olduğudur! Zaten öyle olmasaydı, cezaevlerinin acımasız duvarları arkasında yıllarını geçiren herkes fazlasıyla pişmanlık duyar ve bir kere dışarı çıkınca asla geri dönmezdi. Daha dramatik olanı ise, mağdurların acılarıyla, çığlıklarıyla çekip gittiği bir dünyada bizler onları kısa zamanda unutup, onların failleriyle çok bir şey yokmuş gibi birlikte yaşamaya devam ederiz. Bu ise adaletsizliğin, henüz adı konamamış fakat en acı şekli olsa gerek...

Bir çocuk kendisine verilen acıya ve yaralara ancak bunları tersine çevirerek, yani inkâr ederek ve dünya düzgünmüş gibi davranarak katlanabilir. Çocukluğun tarihi bu yüzden sadece çocuklarımızın kişiliklerinin yok sayılmasının, inkârının tarihi değil, aynı zamanda kendi acımıza ve bizi değersiz hale getiren kendi içimizdeki kurbanı duyduğumuz nefretin, kuşaktan kuşağa devredilmesinin de tarihidir. Varlığımız esasen, kendi içimizdeki kurbanı duyduğumuz nefretle belirlendiği için, geçen altı bin yıl boyunca insan oluşumuzun tarihi aslında empatinin bastırılmasının tarihidir(Gruen, 2008: 41, 42, 43).

Doğa, devlet ve diğer insanlar karşısında en dezavantajlı, savunmasız ve korunmaya muhtaç bireyler öncelikle engelliler, ardından çocuklardır. Fizyolojik, bilişsel ve duyuşsal özellikleri itibarıyla dışsal risklere fazlasıyla açık olan çocuklar, doğal olarak ancak yetişkinlerin ve devletin himayesiyle varlıklarını sürdürebilirler. Bu sebeple birçok kültürde çocuk, “masumiyet” kavramıyla ilişkilendirilerek tanımlanır. Çünkü çocuklar yapıları ve kapasiteleri itibarıyla toplum tarafından kendilerine aşılancaya kadar ırk, din, tarikat, dil, ideoloji, cinsiyet, yaşam tarzı gibi çatışma konularından uzaktırlar.

Yetişkin bireyler, toplumlar ve hatta ülkeler arasında kimi zaman çatışmaya, kimi zaman da savaşlara neden olabilen bu olgular, özellikle erken çocukluk döneminde bir anlam ifade etmez. Henüz bir kimlik iddiasında bulunmadıkları için bu tür ikilemlerin pek farkında olmayan çocuklar; aynı zamanda ön yargı, kıskançlık, bencillik gibi mizaçtan kaynaklanan olumsuzluklara da en alt düzeyde sahiptirler. Bu açıdan bakıldığında çocuklar sadece en masum varlıklar değil, aynı zamanda en barışçı ve uzlaşmacı bireylerdir ki, birçok çocuk yetişkinlerin yaşadıkları çatışmalara anlam veremez.

Her çocuk dünyaya çevresince kabul edilmeyi, sevilmeyi, dinlenmeyi, şefkat görmeyi, takdir edilmeyi ister. Ailesi/çevresi tarafından bu ihtiyaçlarının zamanında karşılanmadığında da doğal olarak sıkıntı duymaya başlar. Çocukla ilgili hepimiz sosyal çevrenin önemini dile getirirken ne yazık ki, sosyal çevrenin bizzat kendisi olduğumuzu unuturuz. Komşu çocukların kanunla ihtilafa düşmesinden kendimize hiç bir pay biçmeyip ailesini suçlasak da; aile tarafından yerine getirilemeyen sorumluluğun telafisinin tarafımızdan yapılması gerektiğini giderek gözardı ederiz. Ailesinin gerekli ilgiyi göstermediği, fiziksel veya duygusal şiddet göstererek yaraladığı, akrabalarının "yaramaz", öğretmenlerinin "tembel, haşarı" diyerek etiketlediği çocuk, kendisi gibi ötelenmiş ve ihtiyaçlarını karşılayabileceğini düşündüğü başka limanlara sığınır. Bu limanlar da genellikle suç yolculuğuna başlayan gemilerle doludur. Birinin eşyasını gasp etmiş, bir yaşıtını yaralamış, bir dükkândan hırsızlık yapmış çocuklar bir şiddet öyküsünün faili gibi dururken, aslında toplumun mağdurudurlar(Kalaman, 2010; 11-14).

Doğası, akli ve vicdanı itibariyle iyiye, güzele ve doğruya yönelimli olan insan, bu özelliklerinin gereği yeryüzünü mamur hâle getirmeyi başarmış, farklı kültür ve uygarlıklar ortaya koymuştur. Bu nedenle "varlıkların en şerefli" olarak nitelendirilmeyi hak eden insan, nasıl oluyor da yeryüzünde ya bir mağdurun zalimi ya da bir zalimin mağduru olabiliyor? İnsanlık tarihinin süregelen bu büyük çelişkisi, toplumun güçsüzlerinin mağduriyeti üzerinden varlığını sürdürmüş, doğal olarak masum, savunmasız çocukları etkilemiştir.

İradesinin dışında kurulan bir dünyanın, üretilen bir kültürün, sosyal ve siyasal sistemin, yaşanan ilişki, etkileşim biçiminin edilgen ve savunmasız birer figüranı olan çocuklar, her toplumda “geleceğin sahipleri” olarak görüldükleri için ilkesel olarak önemsenmişlerdir. Ancak bu önemseyiş bizatihi çocukların şahsiyetine, onuruna ve varlığına mı yöneliktir, yoksa onların geleceğinde yetişkinlerin de kendilerini yaşatma isteğini içeren faydacı bir anlayışın mı sonucudur? Totaliter yönetimlerde ve baskıcı ailelerde çocuğa karşı tutumun yöneldiği nihai amaç, onu kendisine verili olana razı etmek; kendisini devlet, aile ve toplumun çizdiği çerçevenin içinde kalmaya razı etmek veya zorlamaktır.

Her toplumda olduğu gibi bu tür toplumlarda da teorik olarak çocuk değerlidir. Ancak bu değer bizatihi çocuğun kendisinin yetişkinlerle eşit birer birey olması bağlamından ziyade, yetişkinlerin geleceğini temsil etmesi, kültürel mirasını yaşatması özelliklerinden ileri gelir. Özü itibariyle faydacı karakter arz eden bu yaklaşımın geçerli olduğu aile ve toplumlarda çocukların korunma, hak, onur ve özgürlüklerine saygı duyulma oranı nispeten düşüktür. Buna karşılık, bir siyasal sistem, yaşam tarzı, zihniyet biçimi olarak bireyin onurunu, haklarını, özgürlüğünü korumayı esas alan demokrasinin hakim olduğu aile ortamlarında ve toplumsal yapılarda her insana karşı olduğu gibi çocuklara karşı da özel bir duyarlılık vardır.

Şiddetin kuşaktan kuşağa aktarıldığı iddiası, aile içi şiddet literatüründe yaygın kabul gören iddialardan biridir. Bu tezi savunanlar, tacizin bir kuşaktan diğerine geçtiğini ileri sürer. Taciz eden kişi de çocukken tacize uğramıştır ve onun kurbanları da aynı suçu işleyeceklerdir. Dolayısıyla taciz, kurbanda son bulmaz; tacizin adeta gelecek kuşaklarda devam eden, kendine ait bir yaşamı vardır. Şiddetin kuşaktan kuşağa geçmesi, yani tacize maruz kalan çocukların ileride kendi eşlerini ve çocuklarını taciz etmesi gibi bir olgunun varlığı fazlasıyla mümkün görünüyor(Furedi 2001:104, 125).

Bir siyasal sistem bir yönetim biçimi olmanın yanında günümüzde giderek birey ve toplum boyutunda da, bir yaşam biçimi bir zihniyet yapılanması olarak kabul edilmeye başlanan demokrasi ve insan hakları olgusu; insanlık tarihinde bireyi, devlet ya da toplum karşısında daha önce görülmemiş derecede korumaya almaktadır. Bugün demokrasi ve insan hakları söylemi, aileden eğitime kadar bütün toplumsal kurumları etkiler hale gelmiştir. Bu etkileyiş, insanlığın küresel yolda yaşamakta olduğu birçok soruna karşı var olan bakış açılarını ve yaklaşım biçimlerini de değiştirmeye başlamıştır.

Çocuğa karşı olması gereken yaklaşım bağlamında bu değişimin çerçevesinin Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesinde derli toplu bir şekilde tanımlandığı görülmektedir. Çocuğun masum bir birey olduğu, bütün çocukların eşit haklara sahip olduğu, onların özgürlük ve katılım haklarının bulunduğuna vurgu yapan Strateji Belgesi, çocuğa karşı demokratik bir yaklaşım için şunları öngörmektedir:

- Çocuğu birey olarak kabul etmek,
- Çocuğun kendi bakış açısıyla görüşlerini ifade edebileceği ortamlar oluşturmak,
- Çocuğu her türlü sosyal dışlanmadan koruyucu çalışmaları gerçekleştirmek,
- Çocukların; ayrımcılığa maruz kalmaksızın ve eşit olarak haklarından yararlanmasını sağlamak,
- Çocukların kendileriyle ilgili konularda görüşlerini bildirebilmeleri ve karar süreçlerine katılımları için gerekli düzenlemeler yapmak,
- Çocuğun aile içinde korunmasını sağlamak amacıyla aileyi desteklemek,
- Çocuğun yetiştiği ailenin kültürel çevresine saygıyı geliştirmek,
- Aile kurumuna ve ailenin çocuğu bakıp gözetme yükümlülüğüne saygı göstermek.

(1. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi, 2012-2016).

2.7 DÜNYADA ÇOCUK MAĞDURİYETİ

Doğal hukuk açısından çocuk hakları; çocuğun insan olması, aynı zamanda da bakıma ve özene gereksinim duyması nedeniyle doğuştan sahip olduğu hakların tümüdür. Bu haklar, insanlığın belli bir gelişme çağında teorik olarak bütün çocuklara tanınması gereken ideal haklar listesini içerir. Bu ideal haklar listesi çeşitli devletlerde değişik ölçülerde pratik değer kazanmış uygulama alanına geçmiş bulunabilir. Fakat bu anlamda çocuk hakları denilince daha çok olması gereken alanda kalan ya da yalnızca insan hakları ve çocuk hakları bildirilerinde yer alan ulaşılabilecek hedefler programı akla gelir. Pozitif hukuk yani bir devlette yürürlükte bulunan hukuk açısından çocuk hakları, kanunlarda ve uluslararası sözleşmelerde ayrıntıları ile düzenlenen, belirli bir yasal güvenceye ve özellikle de yargı organlarınca gerçekleştirilecek koruma yollarına kavuşturulan haklardan oluşur. Şu hâlde pozitif hukuk açısından çocuk hakları; özel hukuk, sosyal hukuk, kamu hukuku ve uluslararası sözleşmelerde yer alan kuralların çocuklara tanıdığı hak ve sorumlulukların tümünü ifade eder (Akyüz, 2001; 5-25).

Çocuk ihmali genelde ailenin, ilgili kurumların ya da devletin çocuğa karşı en temel sorumluluklarını yerine getirmemesi şeklinde tanımlanabilir. Bir bütün olarak toplum, kurumlar ve bireyler tarafından geliştirilen ihmal davranışı, çocukların eşit hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılması sonucunda onların en üst düzeyde gelişimlerini engelleyici davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun bakım, beslenme gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması gerekli tıbbi müdahalelerin yapılmaması, anne baba olarak çocuğa karşı danışmanlık görevinin yeterince yerine getirilmemesi ve çocuğun tek başına bırakılması ihmal davranışına örnek olarak verilebilir (Aral ve Gürsoy; 2001).

Çocukları maruz kalabilecekleri çeşitli tehditlerden koruma, onların sağlıklı ve güvenli yaşam sürdürmelerini sağlama ihtiyacı küresel ölçekte politikaların varlığını gerektirmesi üzerine 1989' da kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 18 yaşına kadar her bireyi çocuk kabul eder. Çocuğun yüksek yararının gözetilmesini, onlara karşı sevgi hoşgörüle davranılmasını öngören

Sözleşme, çocuğun güvenli yaşama, yaşamını sürdürme ve geliştirme; isim, vatandaşlık, uyruk, kimlik, kimliğin korunması; ifade özgürlüğü, bilgilenme, katılım, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkını tanıır. Sözleşmeyle ayrıca; özel yaşamın dokunulmazlığı; işkence ve kötü muamele görmeme haklarını koruma altına almıştır.

Çocuk Hakları Uluslararası Sözleşmesi kapsamında:

-Çeşitli mağduriyetleri önlemek için, çocuk ihmal ve istismarı konusunda ilke ve standartlar belirlenmiş, kavramlar tanımlanmış,

-Duygusal, fiziksel, cinsel, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan çocuk istismarına vurgu yapılmış,

-İstismar edilen çocukların haklarının korunması, engelli çocukların özel bakım ve eğitim hizmetlerinden yararlandırılmasını hükme bağlamış,

-Mağdur durumda olan, kanunla çatışma hâlinde olan, istismar edilen çocukların hakları belirlenmiş,

-Sözleşme gereği çocuğun aile ortamında yaşaması ve yetişmesi esas kabul edilmiştir.

Aileden yoksun çocukların veya çocuğun yararı açısından yargı kararıyla aileden uzak tutulması gereken çocukların korunması ve yetiştirilmesinden devlet sorumludur. Sözleşmede, sokakta yaşayan, çalışan, devletin koruması altında bulunan, hükümlü veya tutuklu olan çocukların bakımı ve korunması ile çocuk ticaretinin önlenmesi, çalışmaya veya fuhşa zorlanmalarının önlenmesi bağlamında devlete ve aileye sorumluluklar verilmiştir.

Çocukların maruz kaldığı şiddetin ve istismarın sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlerinin çok karmaşık olması ve bununla mücadelenin küresel ölçekte verilmesi gereği, zamanla BM dışında bazı uluslararası kuruluşların da konu hakkında politika ve strateji geliştirme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda Avrupa Konseyinin, ‘Şiddete Karşı Bütüncül Strateji Belgesi’nde şu hususların tavsiye edildiği görülür:

“Ne kadar hafif olursa olsun, çocuklara yönelik her türlü şiddete karşı olma ve mücadele anlayışı toplumun tüm kesimlerinde yaygınlaştırılmalıdır. Sosyal ve kültürel norm ve geleneklere kök

salmış, kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rolleri, ırk veya etnik esasa dayalı ayrımcılık, bedensel ceza veya diğer zararlı uygulamalar da dâhil olmak üzere, şiddeti görmezlikten gelen veya destekleyen kamusal tavırlar alenen kınanmalı ve ortadan kaldırılmalıdır. Her türlü şiddetin çocuklar üzerindeki zararlı etkileri geniş kitlelere ulaşacak şekilde anlatılmalıdır. Şiddeti kınama ve önleme ile çocuk mağdurlara yardımcı olma konusunda devletin yükümlülükleri ve bireylerin sorumluluklarının daha iyi anlaşılması için gayret gösterilmelidir.”

Avrupa Konseyinin belirtilen Strateji Belgesi’nde şu konularda devletin yasaklayıcı düzenlemeler yapması önerilir:

- Her türlü cinsel şiddet ve istismar, çocukların ahlaksızlığa itilmesi ve çocuklardan cinsel amaçlarla menfaat sağlanması,
- Herhangi bir amaçla ya da herhangi bir şekilde çocuk fahişeliği, çocuk pornografisi, seyahat ve turizm faaliyetlerinde cinsel istismar, çocuk ticareti, alım satımı, yasadışı evlat edinilmesi, zorla çalıştırılması veya hizmete koşulması, kölelik ve benzer uygulamalar, organların alınması da dâhil olmak üzere çocukların istismarı,
- Yeni teknolojilerin kullanılması yoluyla çocukların her türlü istismarı,
  - Erken yaşta veya zorla evlendirme, töre cinayeti ve kadın genital organlarının kesilmesi gibi tüm töresel ama zararlı ve çağdışı uygulamalar,
  - Menşei ne olursa olsun ve hangi ortamdan iletilirse iletilsin çocukların şiddet unsurları taşıyan veya zararlı içeriğe maruz bırakılması,
    - Bakımevlerinde meydana gelen her türlü şiddet olayı,
    - Okullardaki her türlü şiddet olayı,
    - Tüm bedensel cezalar ve diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya çocukların gerek fiziksel gerekse psikolojik olarak cezalandırılması,
    - Çocukların ailelerinde ve evlerinde değişik tür şiddete maruz bırakılması.

Uluslararası kuruluşların, devletlerin hukuksal ve yönetsel açıdan koruyucu önlemleri çalışmaları günümüzde önemli düzeylere ulaştığı açıktır. Ancak, bütün bunlara ve bilimde, teknolojiye, demokratikleşmede insanlığın ulaştığı yüksek düzeye rağmen, hem dünyada hem de ülkemizde çeşitli şekillerde görülen çocuk mağduriyeti şaşırtıcı derecede varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Diğer uluslararası belgeler gibi ILO'nun 1999'da kabul ettiği Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi de çocukların mağduriyetini önleme, onların sağlıklı ve güvenli bir şekilde büyüyerek hayata atılmalarını amaçlamaktadır. Ne var ki, dünya ülkelerinin büyük çoğunluğu tarafından imzalanan bu sözleşmelerin varlığına rağmen birçok ülkedeki çocuklarının durumu endişe verici boyutlardadır. Zira; “ Dünyada her yıl **2,5 milyon** çocuğun kaçırılarak satıldığı ve bunun yarısının da kız çocuğu olduğu tahmin edilmektedir. 90 milyon çocuğun sokakta yaşadığı günümüz Dünyasının, milyar dolarlık ticaret olarak da kabul edilen çocuk ticaretinin en önemli kaynağının, bazı **Afrika, Balkanlar ve Güneydoğu Asya** ülkelerinin olduğu bilinmektedir. ABD'de kaybolan çocukların bulunabilmesi için kollarına Amber Watch, Amber Alert ve GPS Locator gibi saatlerin üretildiği söylenebilir. Kaçırılan çocukların Batının gelişmiş zengin ülkelerindeki alıcılarına götürüldükleri iddia olunmaktadır”(Başbakanlık, *İnsan Hakları Başkanlığı Kayıp Çocuklar Raporu*, 2007).

Çocukların yaygın bir şekilde mağdur oldukları alanlardan biri de cinsel istismardır. Kültürel nedenlerle yeteri kadar ortaya çıkarılamayan, dolayısıyla da etkili çözümlerin üretilmediği bu istismar türü de endişe verici boyuttadır. Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği'ne göre dünyada “buluş çağına gelmiş kızların yüzde 25'i, erkeklerin ise yüzde 15'i cinsel istismara maruz kalmakta; 15 yaş altındaki çocuklar, genellikle aile, yakın akraba ve tanıdık olmayan kişiler tarafından, 15 yaş üstündekilerin ise flörtle birlikte cinsel ilişkiye zorlanma şeklinde cinsel istismara maruz kalmaktadır

(<http://www.haberler.com/i.u.ç.s.a.haberi>).

Çocukların korunması hakkında Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)'in hazırladığı Çocuklara Karşı Şiddet Konusunda Dünya Raporu (2006), 2 ile 14 yaşındaki çocukların yüzde 85'inin fiziksel şiddet veya psikolojik saldırılarla karşılaştığını ortaya koymaktadır. Yapılan araştırmalarda, dünya üzerinde 1,5 milyar çocuğun şiddet mağduru olduğunu göstermektedir (<http://www.unicef.org.tr/content/article>).

Çocuk mağduriyeti, UNICEF'in 2009'da Tokyo'da kamuoyuna duyurduğu bir raporda şöyle tasvir edilmektedir: “Dünyanın dört bir yanında milyonlarca kız ve erkek çocuk, insan ticareti mağduru olmaktadır; bu çocuklar ana-baba bakımından yoksundur veya okula gidebilmek ve temel sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek için gerekli kayıt belgelerine sahip değildir. Daha milyonlarca çocuk son derece elverişsiz koşullarda çalışmaya zorlanırken, diğerleri evlerinde, okullarında, toplumlarında, yerleştirildikleri kurumlarda veya tutukluluk halinde şiddete veya suiistimale maruz kalmaktadır. Bu tür olumsuzlukların failleri de çoğu kez çocukların bizzat emanet edildikleri yetişkin kişilerdir.”

Çeşitli türlerdeki şiddet ve istismar, her yaştaki çocuklara yönelik olabilmektedir. Ancak UNICEF'in “Dünya Çocuklarının Durumu 2011” başlıklı raporuna göre çocuk mağduriyeti, ergenlik döneminde en üst düzeye çıkmaktadır. Başta erkeler olmak üzere, ergen çocuklar asker olarak çatışmaların içine itilmekte veya çocuk işçiler olarak tehlikeli koşullarda çalışmak zorunda bırakılmaktadır.

2.8 TÜRKİYE’DE ÇOCUK MAĞDURİYETİ

Giderek demokratikleşmekte ve sivilleşmekte olan Türkiye, dünyadaki modernleşme ve küreselleşme süreçlerinden fazlaca etkilenmektedir. Ülkemizde her düzeydeki okullaşma oranı artmakta, özellikle genç kuşaklara bilgi toplumunun gerektirdiği bilgi ve beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Kır-kent arasındaki nüfus dengesi kentler lehine değişmiş, nüfusun 2/3’sinden fazlası şehirlerde yaşamaya başlamıştır. Fert başına düşen millî gelir, son on yılda yaklaşık altı kat artmıştır. Değişen demografik yapı, yükselen eğitim düzeyi ve kentleşme, aile yapısında da çeşitli değişiklikleri beraberinde getirmiş, çekirdek aile modelinin yaygınlaşmasına neden olmuştur.

Ülkemizde son on yılda AB’ye üyelik sürecinin hızlanması ve hükümetin demokratikleşmeyi önceleyen politikaları ile eğitim sisteminin bütün bileşenlerinde öğrenci merkezliliğin esas alınması gibi gelişmeler doğal olarak birer kamu politikası hâlinde çocukların da ailede, okulda ve toplumdaki konumunu güçlendirici sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu eserin ileriki bölümlerinde Türkiye’de çocuk suçluluğu ve mağduriyetine ilişkin verilen istatistikî bilgilerden anlaşılacağı üzere, bütün bu olumlu gelişmelere rağmen, ülkemizde çocuk mağduriyetinin en azından bazı illerimizde ileri derecede ve endişe verici boyutlarda olduğu anlaşılmaktadır.

Çocuk mağduriyetinin onlarca türü arasından elinizdeki eserde araştırmaya konu edilen, şahsa karşı işlenen suçlar, mala karşı işlenen suçlar ve cinsel suçlar kapsamında mağdur durumdaki çocukların sayıları endişeyi haklı çıkarmaktadır. Zira kayıtlara bakılınca ülkemizde 328.385’i sadece 2010 yılında olmak üzere son üç yılda 860.801 çocuk, ceza dava dosyalarında mağdur olarak yer almıştır. Son üç yılda çocukların mağdur olduğu 518.975 ceza davası kapsamına giren olay yaşanmıştır. Mağduriyet türlerine baktığımızda şiddet içerikli olanlar (Ki bunlara şahsa karşı suçlarda mağduriyet diyoruz.) tüm olay türleri arasında ortalama %80’lik bir yer tutmakta; ikinci sırayı cinsel suçlarda mağduriyet ve üçüncü sırayı da ekonomik suçlarda mağduriyet almaktadır.

Mağduru oldukları olaylar herhangi bir nedenle adli makamlara intikal etmediği için haklarında bilgiye ulaşılamayan çocukların varlığı da dikkate alındığında, ülkemizde durumun tahmin edilenden çok daha vahim çok daha endişe vericidir. Âdeta sürekli mağduriyet üreten bir kültürle kuşatılan çocuklarımıza yönelik uygulanacak sosyal ve eğitsel politikalar, şiddeti besleyen ve meşrulaştıran faktörleri ortadan kaldırmaya dönük olmalıdır. Çünkü araştırmalar gösteriyor ki, başta çocuklarımız olmak üzere, bütün toplumu, sosyal barışımızı ve toplumsal bütünleşmemizi riske sokan en ciddi tehditlerden biri şiddet olgusudur.

Emniyet Genel Müdürlüğünün 2006 yılına ait verilerine göre çocukların %39'unun suç mağduru, %13'ünün korunmaya muhtaç ve %48'i suç şüphelisi kategorisindedir. Mağdur çocukların %85'i şahsa, %15'i de mal varlığına karşı işlenen suçlardan mağdur olmuştur. Suç şüphelisi olan çocukların da yarısı şahsa, yarısı mala karşı suçlardan şüphelidirler. Çocukların mağdur oldukları şahsa karşı suçlar içinde en yüksek oranlar darp ve kasten yaralamaya aittir. Yine şahsa karşı suç şüphelisi çocukların oranı en yüksek darpta, sonra da kasten yaralamadadır” (İçli, 2009; 35). Genç Hayat Vakfı tarafından 2011 yılında İstanbul'da 2035 lise öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada, “Okulda hiç diğer öğrenciler tarafından şiddete maruz kalan arkadaşın var mı?” sorusuna öğrencilerin %32.2'si; “Okulda hiç öğretmenler tarafından şiddete maruz kalan arkadaşın var mı?” sorusuna öğrencilerin %19.8'i; “Okulda diğer öğrenciler tarafından psikolojik şiddete (hakaret, küfür, bağırma, tehdit vb.) maruz kalan arkadaşın var mı?” sorusuna öğrencilerin %42.2'si; “Okulda öğretmenleriniz tarafından psikolojik şiddete (hakaret, küfür, bağırma, tehdit vb.) maruz kalan arkadaşın var mı?” sorusuna öğrencilerin %27.4'ü “**evet**” cevabı vermişlerdir (*İstanbul Liseli Profili, 2011; 14*).

TBMM, ‘Çocuklar ve Gençler Arasında Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu’nun 2006-2007 öğretim yılında kişisel bildirim tekniği ile ülke genelinde 26 bin öğrenciden veri toplanarak gerçekleştirilen araştırma sonuçları, gençlerin hem şiddetin mağduru

hem de şiddetin uygulayıcıları olduğunu ortaya koymuştur. 60 ilde lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada, son üç ayda öğrencilerin %22'sinin fiziksel, %53'ünün sözel, %36'sının duygusal, %15,8'inin cinsel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Öğrenciler, fiziksel şiddet gördükleri kişileri öncelikle arkadaşları (%31), diğer kişiler (%29), ebeveynleri (%23) ve öğretmenleri (%17) olarak sıralamışlardır. En fazla fiziksel şiddetle karşılaştıkları yerlerin okul ve çevresi (%49), ev (%27) ve sokak (%15) olduğunu belirtmişlerdir (TBMM Şiddet Araştırma Komisyonu Raporu 2007).

Raporda ayrıca, okul ve çevresi ile evde maruz kalınan şiddet ve mağduriyetin düzeyine bakıldığında şu çelişkiyi görmemek mümkün değildir: Şiddetin çözümü olması, sevgi ve şefkatin üretilmesi gereken yerler olan aile ve okul nasıl oluyor da bu denli şiddete ve mağduriyete sahne olabiliyor? Nedir evlerimizi ve okullarımızı bu hâle getiren? Eğitimcilerin ve sosyal bilimcilerin öncelikle üzerinde durması gereken bu problem, insani boyutta can yakıcı olmanın yanında yaşamakta olduğumuz diğer birçok sorununun da kaynağını oluşturmaktadır.

Eserde tekrara düşmemek için burada nicel bağlamda Türkiye’de çocuk mağduriyetinin arka planına baktığımızda, makro boyutta kültürel, eğitsel ve ekonomik olmak üzere üç önemli nedenin öne çıktığı görülür. Bu nedenleri sorgulamadan ve bunlara yönelik tedbirler almadan çocuk mağduriyetini ortadan kaldırmak veya en aza indirmek pek mümkün görülmemektedir.

Konuya kültürel açıdan bakıldığında; “eti senin kemiği benim, doğruyu söyleyeni dokuz köyden kovarlar, öğretmenin vurduğu yerde gül biter, dayak cennetten çıkmıştır, kızını dövmeyen dizini döver, takdir ile uslanmayanın hakkı kötüdür” anlayışı karşımıza çıkar. Toplumumuzda aileden okula, sokaktan kurumlara, kışladan hapisaneyeye kadar hayatın birçok alanında şiddetin çeşitli biçimlerini meşrulaştıran bu anlayış, bir kültürel kod olarak kuşaktan kuşağa taşınmaktadır. Bu kültür; ailede ve toplumda şiddeti beslemekte, başta çocuklar olmak üzere her bireyi çeşitli şekillerde sömürülme, istismar ve mağdur edilme riskiyle karşı karşıya getirmektedir.

Kültürümüzün bu ve benzeri kodları bencil ve faydacı bir zihniyeti beslediği için, toplumda mala karşı suçların işlenmesi açısından da ahlaki-vidani zafiyetin oluşmasına neden olabilmektedir. Kültürümüz başka sorunlu kodları çocuk yaşta evliliklere, çok eşliliğe, töre cinayetlerine, çocukların çeşitli şekillerde istismarına imkân verebilmektedir. Toplumsal hayatta sosyal sorumluluk bilincini, vidani ve ahlaki duyarlılığı gerileten bu kültürel arka plan varlığını korudukça, çocuk mağduriyetini ve toplumda suç oranını azaltmak, çok büyük emek ve maliyet gerektirmeye devam edecektir.

Türkiye’de, eğitimde fırsat ve imkân eşitsizliği, okulu terk ve okula devamsızlık; okul öncesinde, ortaöğretim ve yükseköğretimdeki düşük okullaşma oranı bir türlü çözülemeyen sorunlar olarak devam etmektedir. Yakın geçmişe kadar, insan onurunun, insan hak ve özgürlüklerinin yeteri kadar dikkate alınmamış olması, eğitimde değerlere ve vidani gelişime önem veren bir anlayışın eksikliği gibi temel sorunlar, ülkemizde birey-birey, birey-toplum, birey-devlet, birey-doğa ve hatta birey-Tanrı ilişkisinde sorunlu alanların oluşmasını kaçınılmaz kılmıştır. Eğitimde asırlarca örtülü bir şekilde de olsa âdeta falaka kültürünü meşrulaştırırcasına fiziksel ve sözel cezayı bir ıslah, terbiye ve disiplin yöntemi olarak görülmesi ile günlük hayatta aileden siyasete kadar, hatta kimi zaman okul ortamında dahi yaşanan şiddet olgusu ve çocuk mağduriyeti arasında elbette bir nedensellik ilişkisi vardır.

Şüphesiz ki, Türkiye’de eğitim ortam ve uygulamalarında giderek birçok iyileşme oluyor. öğretmenin çocuk üzerindeki mutlak tasarrufu ile, çocuğa hangi fiili karşılığında ne tür bir sopyayla kaç kez vurulacağını Bakanlık tarafından belirlendiği bir geçmişten gelmenin, şiddet üretme bağlamında bazı izlerini görmek hâlâ mümkündür. Ancak sadece resmî eğitim uygulamalarımızda değil çoğu zaman ailede, kıslada, hatta dinî eğitim kurumlarında verilen eğitimlerde de fiziksel ve sözel şiddeti doğal karşılayan bir eğitim anlayışı devam ediyor. Bütün bunlar ve diğer nedenler, eğitim sistemimizin geçmişten miras aldığı disiplin anlayışını değiştirme işini zorlaştırmakta, toplumumuzda yaşanan çocuk mağduriyetlerini önlemek ya da azaltmak yönündeki ümitleri, daha da azaltmaktadır.

Yetersiz eğitim gibi sosyo-ekonomik koşulların elverişsizliği de çocukları ya fail ya da mağdur olarak suça dâhil etmektedir. Bazı araştırma sonuçlarına göre, özellikle mala yönelik suç işleme durumuna düşme, yoksulluktan kaynaklı aile içi şiddete maruz kalma, sokakta yaşama, zorla çalıştırılma, cinsel istismar, eğitim hayatını yarıda bırakma terör veya suç örgütlerinin eline düşme şeklindeki mağduriyetlerin başlıca nedeni yetersiz ekonomik koşullardır. Aydın (2008; 18)'a göre, Türkiye'de suça sürüklenen çocuklar bakımından karşılaşılan en yoğun suç türü mala karşı suçlar olup bunlar arasında da hırsızlık suçları ön plana çıkmaktadır. Ancak suç ve mağduriyet olgularının tek bir etmenli izahı mümkün değildir. Çocukların içinde buldukları sosyal ve kültürel çevrenin değişik etkileri ile ekonomik yoksunlukları onları suça sürüklenmesinde etkili olabilmektedir. Tüketim toplumunun yarattığı özendirme karşısında korunmasız ve ekonomik yoksunluk içinde bulunan çocuk, bu kışkırtıcı yönlendirmeler sonucunda ihtiyaçlarını gidermek için suça karışabilmektedir.

Ülkemizde ekonomik sorunların olumsuz etkisi daha çok, kentlerin yoksul mahallelerinin işsizlik sorunu yaşayan aileleri üzerinde görülmektedir. Bu bağlamda "kentli yoksul aileler" kötü ve dengesiz beslenme, düşük yaşam standardı, aile içi şiddet gibi birçok sorunu, bir arada yaşayabilmektedir(Erjem, 2003; 127).

2.9 ÇOCUK MAĞDURİYETİ KÜLTÜRÜ

Sosyal bir varlık olan insan doğası itibariyle içinde doğup büyüdüğü bir aileye ve sosyal çevreye muhtaçtır. Bir annenin doğum sancısı, bir bebeğin doğum çılgılığı ve bir hemşirenin “Hoş GeldiİN!” nidasıyla dünyadaki hikâyesi başlayan insanın hayat serüveninin hemen hemen tamamı bir aile ortamında, iş ve sosyal çevresinde geçer. Çocukluğumuzda bakım ve sosyalleşmemizi sağlayan aile, yaşlılık dönemimizde de bizi koruyup kollayan biricik sığınağımızdır. Esasen aile/yuva sadece insanlar için değil, bütün canlılar için en doğal ve en vazgeçilmez ihtiyaçtır. Ancak insan açısından ailenin önemi diğer canlıların yuvaya olan ihtiyacının çok daha ötesinde bir anlam ve önem taşır. Çocuklar başta olmak üzere hiçbir birey aileden, toplumdaki ve toplumun yerleşik kültüründen bağımsız değildir. Çocuklar, doğuştan getirdikleri yeteneklerini, yetişkinlerin kendilerine sundukları imkân ve fırsatlar nispetinde geliştirebilirler. Bu bağlamda arkadaş grubu, eğitim, medya ve siyaset - aile kadar olmasa da- önemli ölçüde belirleyicidir.

Tarihin en eski kurumu olarak kabul edilen aile, toplumun temel taşıdır. Aile; çocuk açısından, sosyal yaşama katılmak için hazırlıkların yapıldığı bir ortam, yetişkinler açısından ise mutluluğun hâkim olduğu, gerilim ve sıkıntılar karşısında da dayanışmanın en iyi şekilde sağlandığı bir sığınağı ifade etmektedir(Karataş, 2001; 90).

Doğuştan getirdiği saflık ve masumiyet nedeniyle çocuğa yönelik her türlü nitelenin öncelikli referansı, üyesi olduğu ailedir. Çocuğun yetiştirilmesinde ailenin egemen rolü, modern zamanlardaki büyük değişime rağmen önemini korumaktadır (İçli, 2009). Bireyin fizyolojik, bilişsel ve duyuşsal gerçekliği açısından olduğu kadar, toplumun sürekliliğini sağlama açısından da bakıldığında ailenin, yeri doldurulamaz bir sosyal kurum olduğu anlaşılmaktadır.

Ailenin yerine getirdiği ekonomik, sosyal, kültürel, eğitsel ve psikolojik fonksiyonlar aileyi, toplum ve toplumsal yapının her dönemde vazgeçilmezi yapmaktadır. Aile olmak; sadece kadın ve erkeğin bir araya geldiği, çocukların yer aldığı aynı mekânı paylaşmak, ortak havayı solumak değildir. Aile olmanın gerektirdiği görev ve sorumluluklar vardır. Bireyin kendi üzerine düşen sorumluluğu alması ve ailenin bir ferdi olarak bilinçli yaşaması bu kurumun devamlılığı açısından önemlidir. Birlik ve beraberlik duygusu, güven ve huzur, paylaşım, bağlılık, değer verme, geleceğe yönelik hedefler koyma ve “biz” ruhunu yakalama ailenin özünde olması gerekenlerdir. İnsanlar arasında farklılıklar olduğu gibi ailelerin de ayırt edici özellikleri vardır. Aileyi oluşturan fertlerin kişilik yapılan başta olmak üzere sahip olduğu çeşitli özellikler aile modelini belirlemektedir(Tuzcuoğlu, 2010; 165-191).

Sosyolojik ve kültürel temeli çok sağlam olan geleneksel Türk aile yapısı, modernleşme karşısında gerileyen geleneksel değerlerin işlevlerini yerine getiremez duruma düşmesiyle, giderek yapısal bir değişime uğramaktadır. Türkiye’de çocukların, büyük çoğunluğu ebeveynleriyle birlikte çekirdek aile olarak nitelendirilen ailelerde yaşarken, kentleşme ve modernleşme süreçlerinin neticesinde - giderek daha da azalan bir oranla- yaklaşık %25’lik kısmının da genel olarak üç kuşağın bir arada bulunduğu geniş ailelerde yaşadığı tahmin edilmektedir.

Aile ortamı, tarih boyunca insanın en güvenli yaşam alanı olarak kabul görmüştür. Bir atasözünde yer alan; “Aile, kralların bile giremediği bir kaledir” ifadesi çarpıcıdır. Türkiye Cumhuriyeti’ninki dahil, birçok ülkenin yürürlükteki anayasasında; “... Toplumunun temeli, ailedir” ifadesi ana madde olarak yer alır. Yani aile, insanlık tarihinde bir sevgi, saygı ve huzur ortamıdır. Bunun yanında aile ne yazık ki, yoksulluk, eğitimsizlik, çocuk eğitimi ile ilgili olarak öğrenilmiş yanlışlar, şiddet kültürü, iletişim bozukluğu, törelerin baskısı, kalıp yargılar gibi faktörler nedeniyle de, çeşitli çatışmaların, sıkıntıların yaşandığı alanlara dönüşebilmektedir.

Araştırmalara göre suça sürüklenen çocukların önemli bir bölümü yaşamlarının ilk yıllarını, aile içi ilişkilerde yaşanan kötü toplumsallaşma sürecinde, sosyal, ekonomik ve kentsel yapıdaki mimari düzensizliğin hâkim olduğu çevresel şartlarda geçirmişlerdir (Saran, 1990; 131-134). Ülkemizde şiddetin bir "terbiye" biçimi olarak görülmesi, hem aile içinde hem kamusal yaşamda meşru gibi algılanması şiddetin tekrarlanmasına ve gizlenmesine yol açmaktadır. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığının yaptığı bir çalışmada 14 yaşın üstünde olanların neredeyse dörtte üçünün, çocukluklarında dayak yedikleri belirlenmiştir. Evinden kaçan çocukların yarıya yakını evdeki dayaktan yakınmaktadır. Aynı çalışmaya göre ülkemizde ailelerin üçte birinde aile içi fiziksel şiddet vardır. Şiddet uygulanan evlerin dörtte üçünde çocukların şiddete tanık oldukları saptanmıştır. Bu çocukların şiddet sonrasında korku, anne-babayı sevmeme, içine kapanma, saldırganlık şeklinde tepki verdikleri gözlemlenmiştir. Aile içi şiddetin; sosyoekonomik düzeyin düşüklüğü, kadının işinin olmaması, alkol bağımlılığı, evdeki birey sayısının fazla olması ve eşlerin toplam eğitim düzeylerinin düşüklüğü gibi menfi durumlarda arttığı belirtilmektedir (Çayköylü vd. 2006; 63).

Ailede ve okulda disiplini sağlamak amacıyla takınılan otoriter tutum, çoğunlukla rasyonel temelden yoksun olduğu için, disiplin sağlayıcı ve kişilik geliştirici olmaktan çok kişiliği yok edici sonuçlar doğurur. Bireyin düşünme, sorgulama ve üretme becerilerini köreltir. Otoriterlik, korkuyu esas alır ve gücün kötüye kullanılması potansiyelini içerir. Korkunun olduğu yerde sevgi, şefkat, akıl, adalet ve özgürlük kaybolur. Korku, nefreti besler. Ailede veya okulda uygulanan her cezalandırma eylemi nefret duygusunu kamçılar. Otoriterliğin yarattığı korku ya bireyi silikleştirir ya da isyana zorlar. Her iki sonuç da birey ve toplum için felakettir (Özpolat, 2009; 193-194). Demokrasi kültürü evde ve okulda hâkim kılınabildiği ölçüde kısasa kısas ya da kendi adaletini kendi sağlama anlayışından vazgeçilebilir. Evde çocuklara şiddet uygulamadan adaleti sağlamak zorundayız. Ceza kaçınılmaz olduğunda ise bunun gerekçesini çocuğun anlayacağı şekilde açıklamalı ve öyle uygulamalıyız (Solak, 2011; 26).

Otoriter anne-babaların elinde otoriter çocuk, demokratik ebeveynlerin elinde demokratik çocuk yetiştirileceği kabulünden hareket edildiğinde ailede ve toplumda barış, hoşgörü, uzlaşma ve demokrasi kültürünün toplumsal tabanda kök salması için kapsamlı bir anne-baba eğitime ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

Akılcı ve demokratik bir şekilde ailede disiplini sağlayamayan yetişkinlerin önemli bir kısmı, kısa vadede sonuç veren ama büyük mağduriyetlere de neden olabilen kolaycı yöntemlere başvurumaktadırlar. Hızlı bir koşuşturmaya sahne olan çağdaş toplumlar bir yandan teknolojinin esiri olurken, diğer yandan insana has duygulardan uzaklaşmakta çocuklarını da kendileri gibi icat ettikleri makinelerin dünyasına ayak uydurmaya zorlamaktadırlar. Şiddetin çeşitli biçimlerini içeren bu gidişat ve içindeki yöntemler, her şeyden önce çocukların hak ve onurunu hedef aldığı için topyekûn sorgulanmalıdır. Türk toplumunda disiplin yöntemi olarak fiziksel cezaya başvurma diğer disiplin yöntemlerine göre daha yaygındır. Bu elbette çok kötü bir yoldur; ancak, pedagojik açıdan, sözel, psikolojik, sosyal ve ekonomik şiddet uygulama da, çocuk ruh sağlığına zarar vermesi yönünden bir o kadar kötü ve tehlikelidir.

Duyguluğun reddi, hızlı sanayileşme, kitlesel göç, ekonomik dönüşüm ve yerinden etme, 'kas ve güce tapınılan' bir kültürü üretti. Kadın bir katil, erkek bir katile kıyasla daha kötü ve dehşet verici, hatta daha denetimsiz görülmektedir. Kadınların duygular denizinde daha çok çalkalanıp boğuştukları, erkeklerin ise denetimi elde tutmalarını temin eden daha sağlam sinirlere, zihinsel kaslara sahip olduğu ortak kabul görmüştür. Günümüzde Batı ülkelerinde pek çok şiddete dayalı suçun erkekler tarafından işlenmiş olduğu kesinlikle doğrudur. Cinayetle sonuçlanan suçların kapsamında çoğu kez, dışı eşle ilgili sahiplenici bir kıskançlık veya bu eşi tarafından terk edilmişliğin yarattığı ümitsizliğin tetiklediği hiddet vardır. Çocuğun suiistimal edilmesi veya çocuk cinayetlerini içeren suçlar, öfke ve denetim kaybının yanı sıra, bazen erkeğin eşine yönelik nefreti ve intikam alma isteğiyle de bağlantılı olabilmektedir(Lupton, 2002: 160, 162, 176).

Otoriteye, güce, korkutmaya dayalı disiplin anlayışı, aileden okula kadar her alanda şiddet ve nefret kültürünü besleyip meşrulaştırır. Hayatında şiddete maruz kalan her birey bir ölçüde nefret üretir ve zamanla bu nefreti, kendisine şiddet uygulayana ya da başkalarına karşı yeni bir şiddet eylemine dönüştürebilir. Sarmal bir yapı arz eden bu olgu zamanla toplumun kültürüne dâhil olur ve onun enerjisini tüketir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında asıl üzücü olan durum, şiddetin ve mağduriyetin önemli ölçüde ailede yaşanıyor olmasıdır. Örneğin, '2001 Yılı Aile Raporu'nda (2002; 51) ciddi yaralama ve öldürme vakalarının %20-50'sinin ailede olduğu belirtilmiştir. Kadınların %40'ı kocaları tarafından öldürülmüştür. Erkeklerin eşleri tarafından öldürülmesi ise %10'luk bir orandadır ki bunun %7'si kadının kendisini müdafaaasında yaşanmıştır. Diğer bir tespit de, şiddete maruz kalan kadınların %37'sinin, kendi çocuklarına şiddet göstermiş olmalarıdır.

Boşanmalarla çocuk suçluluğu ve mağduriyeti arasında bağlantı kurmak sosyal bilim/egitimbilim araştırmalarında en çok izlenen yollardan biridir. Özellikle boşanmış aile çocuklarının, daha çok suç eğilimli oldukları ve daha fazla kanunla ihtilafa düştükleri varsayılır. Burada peşin hükümlerle hareket etmenin yanıltıcı olacağı kadar, soruna sadece sonuçtan bakmanın dar kalıbında bocalama tehlikesini de eklemek gerekir. Çünkü çocuklar için esas sıkıntı kaynağı, boşanma eylemiyle ortaya çıkan tablonun altından kalkınmazlığı değil, yıllarca çatışmalı aile ortamında sosyalleşmeye zorlanan çocukların hasarlı kişilikleridir. Boşanmanın değil, geç kalmış boşanmaların bedeli çocuklar için –hatta eşler için- daha ağırdır; belki boşanmamakta direnmenin bedeli demek daha doğru olur.

Ne sevginin sonsuz olabileceğini ileri sürüyorum, ne de insanların kendilerini kurban etmesini savunuyorum; sevmeye yeteneğinin, insanların birbirine duyduğu sevginin birebir karşılıklılığına değil, kesinlikle kişinin kendi iç dünyasının durumuna bağlı olduğunu söylüyorum. Konu ister mahremiyet, ister kendini açığa vurma, güven ya da başka bir şey olsun, dışsal olduğu kadar içsel de olan çatışmalar genellikle bilinçli algılamamızın ötesindedir ve her türlü beklenmedik şekilde patlak verirler.

Kişinin eşiyile konuşmaya vakit ayırması kesinlikle iyi bir fikirdir, ama bazen etkili olan konuşmamak olabilir. Başka bir insanın mutluluğu çok büyük bir sorumluluktur. Özellikle de mutsuzluk, ilgili kişinin içsel çatışmalarından kaynaklanıyorsa. Ne olursa olsun mutsuzluğa dayanılması ya da tahammül edilmesi gerektiğini söylemiyorum; bazı ilişkiler açık, derin, her iki tarafa da zarar veren bir mutsuzluk içerir ve bitirilmeleri daha iyidir(Craib, 1994:160,165).

TBMM'nin 2007 yılında yaptığı şiddet konulu araştırmasında öğrencilerin %23,9'u ailelerinde fiziksel şiddet davranışı gördüklerini belirtmişlerdir. Aynı çalışmada %22'si son üç ay içinde fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirten öğrencilerin %30.8'i arkadaşından, %17.1'i öğretmeninden, %13.5'i babasından, %9.3'ü annesinden, %29.4'ü diğer kişilerden fiziksel şiddet gördüklerini belirtmişlerdir(<http://www.tbmm.gov.tr>).

UNICEF'in "Türkiye'de Çocukların Durumu Raporu-2011"de aynı kuruluşun 2008'de yapılan başka bir araştırmasına atfen belirtildiğine göre, tüm bölgelerden toplam 12 ildeki ebeveynlere çocuklarına nasıl bir disiplin uyguladıkları sorulmuştur. Verilen yanıtlar ana babaların %9,3'ünün fiziksel ceza uygulamakta, %7,3'ünün çocuklarını "korkutmakta", %31,8'inin de çocuklarına bağırmakta veya yüksek sesle azarlamakta olduğunu göstermektedir. Ana babalar çocuklarına uyguladıkları şiddeti "disiplin" ve "kontrol" şeklinde düşünmekte, çocukların disipline sokulmasında şiddetin yararlarına atıfta bulunan atasözleri hala dillerde dolaşmaktadır.

Adalet Bakanlığının "Aile İçi Şiddet Mağdurları Müdahale Programı-2009"da aile içi şiddet; eşlerin birbirlerine veya çocuklarına ya da aynı evde yaşayan akrabalarına; aileyle aynı evi paylaşmakta olan herhangi bir akrabanın eşlerden herhangi birine ya da evdeki diğer kişilere; evli olunmasına rağmen ayrı yaşayan eşlerin birbirlerine yönelik baskı, tehdit ve kontrol içeren fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarara sebep olan her türlü davranış olarak tanımlanmıştır. Aynı raporda Hughes (1992)'ten bir aktarmayla "Çocukların çok büyük bir bölümü maruz kalınan şiddete tanık olmakta ve %90'ı şiddet olayı yaşanırken ya aynı odada ya da yan odada bulunduğ" belirtilmektedir.

Çocuklar, aile içi şiddete çok farklı şekillerde tanık olabilir. Örneğin, şiddeti durdurmaya çalışırken kendilerini o olayın içinde bulurlar; yan odada olabilir, şiddete maruz kaldığını duyabilir ya da bir şiddet olayından sonra annelerinin fiziksel olarak yaralandığını, üzüldüğünü, ağladığını görebilirler. Bir odada kalmaya zorlanabilirler ya da oyun oynamaları yasaklanabilir. Cinsel istismara tanık olmaya veya mağdura uygulanan sözel şiddete katılmaya zorlanabilirler. Dolayısıyla aile içi şiddete tanık olan bütün çocuklar duygusal açıdan istismar edilmektedirler.

Çocukların mağdur oldukları olayların failleri daha çok, çocuğun ailesinde ya da sosyal çevresindeki yetişkinlerdir. Çocuklar ailede anne, baba, ağabey, abla ve/veya ikinci dereceden aile yakınlar tarafından mağdur edilirken kimi durumlarda da öğretmen, komşu, arkadaş veya toplumdaki herhangi bir kişi tarafından mağdur edilebilmektedir. Ailede fiziksel ve psikolojik şiddete uğramanın yanında çocuklar, ağır işlerde zorla çalıştırılma, eğitim ve sağlık hakkından yoksun bırakılma, cinsel istismara uğrama, parayla satılma, erken yaşta zorla evlendirilme gibi uygulamalara sıkça maruz kalabilmektedirler.

Bugün üzerinde durulması gereken, belirli toplumsal yapı ve kültür ortamlarıyla suçların ilişkisidir. Özellikle modern toplumlarda, dahası bu toplumların bağlı oldukları medeniyet havzalarında suçların gittikçe arttığı bilinmektedir. Çağdaş toplum; günümüzde şiddete dayalı kitlesel ve organize suçlar, intihar, uyuşturucu kullanımı, ırza geçme ve benzeri problemlerle yüklü olması dolayısıyla oldukça rahatsızdır. Üstelik bu toplumlarda suçlar daha karmaşık bir şekilde ve kimi kez de saygın bilinen kimselerce işlenmektedir (Tozlu ve Solak, 2007; 53-115).

Ülkemizde 2010 yılı içinde verilen boşanma karar sayısı ve açılan boşanma dava sayısı 402.631'dir. Aynı yıl içinde suça karışan çocuk sayısı 221.093 olup bunların 165.456'sı aynı veya farklı suçları mükerrer işlemiştir. Doğrudan çocukların faili olduğu olay sayısı 189.147'dir. 2009-2010 öğretim yılında devamsızlık, disiplin vb. nedenlerle okulla ilişkisi kesilen öğrenci sayısı 404.383'tür (Solak, 2011; 21).

Sadece 2010 yılında, çeşitli suç olaylarında çocukların fail ya da mağdur olarak yer alma sayısı 750 bindir. Bu tablo her açıdan toplumsal barışımızı ve geleceğimizi tehdit eden bir tablodur ki, çocuklarımızın okul sıralarında hayata hazırlanmaları gerekirken daha hayatlarının baharında ya bir suçun faili ya da mağduru olmaları ciddi boyutlu insani bir dramdır. Hiçbir toplum bu denli suça bulaşmış bir nesle dayanarak geleceğini kuramaz. Böyle bir yapı içinde barış, hoşgörü, sevgi, bilim, düşünce ve sanat gelişemez. Aile, eğitim, hukuk, din, siyaset, medya gibi bütün toplumsal kurumların önceleyeceği sorun budur. Aile ve okul çocuklara fen, matematik, yabancı dil ve diğer derslerin öğretimden önce barış, diyalog, müzakere edebilme, hoşgörü, empati yapma, duygu ve değer eğitimi vermelidir. Bir arada yaşamayı becermeyen insanların bilgi düzeyi ne kadar yüksek olursa olsun, bunun kimseye bir faydası olmaz. Bilgi, eğer bireyin kendisinin ve başkalarının hayatını kolaylaştırıcaksa bir kıymet ifade eder. Bu kıymetin derecesi insana sağladığı mutluluğun derecesiyle ölçülebilir.

Zor çocuk mutsuz çocuktur. O kendi kendisiyle savaşmaktadır. Ve kesinlikle dünyaya karşı da savaş açmıştır. Zor yetişkin de aynı gemidedir. Hiçbir mutlu adam bir mitingi baltalamaz, savaşı övmez ya da bir zenciye linç etmez. Hiçbir mutlu kadın, çocuklarını, kocasını dırdırlarıyla canından bezdirmez. Hiçbir mutlu adam hırsızlık yapmaz, cinayet işlemez. Bütün suçlar, ayrımlar, savaşlar mutsuzluğa indirgenebilir(Neill 1978:13,14).

Görünen o ki, aile, toplum ve devlet olarak sorunun ciddiyetinin farkında değiliz. Bir ülkede sadece bir yılda çağ nüfusundan 750 bin kadarı fail veya kurban olarak adliye kayıtlarında yer alıyorsa, böyle bir ülkede esenlikten ve ümit vadeden bir gelecekte bahsetmek mümkün değildir. Bu çocuklar annelerinden suçlu doğmadılar. Onları suça iten, çocuklar için adil, huzurlu ve barışçıl bir aile, okul ve sosyal ortamı hazırlayamayan biz yetişkinleriz. Dolayısıyla birinci dereceden sorumlu olan ve bu nedenle de sorgulanması gereken aile, okul ve diğer sosyal kurumlardır. Bu açık gerçeği görmemekte ısrar edersek, her gün medyada izlemek zorunda bırakıldığımız vahşet tabloları artarak sürecektir.

Vahşete verilen olağan tepki, onu akıldan çıkarıp atmaktır. Sosyal anlaşmanın belli ihlalleri, yüksek sesle söylenmek için fazlasıyla korkunçtur; bunun kelime karşılığı “*dile getirilemez*”dir. Bununla birlikte vahşet gömülmeyi reddeder. Vahşeti inkâr etme arzusu, inkârın işe yaramadığı fikri kadar kuvvetlidir. Cinayet er geç açığa çıkar. Korkunç olay hakkındaki gerçeği hatırlama ve anlatma, hem sosyal düzenin onarılması hem de bireysel kurbanın sağaltımının ön şartıdır. Dehşet veren olayı inkâr etme isteğiyle onu yüksek sesle ilan etme isteği arasındaki çatışma, psikolojik travmanın merkezi diyalektığıdir. Vahşet mağduru olan insanlar hikâyelerini çoğu kez, inanırlıklarının altını oyan, oldukça duygusal, çelişik ve parçalı bir tarzda anlatırlar; bu şekilde hem gerçeği anlatmanın hem de gizliliğin çifte sorumluluğunu yerine getirirler. Sonunda gerçek kabul edildiğinde, mağdur iyileşmeye başlayabilir. Fakat çok sıklıkla sır üstün gelir; travmatik olayın hikâyesi sözel bir anlatı olarak değil de, bir hastalık belirtisi olarak ortaya çıkar. ...Travmatik olaylar temel insan ilişkilerinde sorun yaratır. Aile, arkadaşlık, sevgi ve toplum bağlarını kırar. Başkalarıyla ilişkileri biçimlendiren ve destekleyen kendilik yapısını paramparça eder. İnsan deneyimine anlam veren inanç sistemlerinin altını oyar. Kurbanın doğal ve ilahi düzene olan inancını zedeler ve kurbanı varoluşsal bir kriz durumuna sokar. Travmatik olaylar dünyanın güvenli bir yer olması, kendiliğin pozitif değeri ve yaratılmanın anlamlı düzeni hakkında kurbanın temel varsayımlarını tahrip eder(Herman, 2007: 1, 67, 69).

BÖLÜM 3

SOSYAL RİSK HARİTASI:YASAL MEVZUAT

3.1 / 1739 SAYILI MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU

Madde 2 Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek

Madde 8 Özel eğitim ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

Madde 28 Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari orta bir genel kültür vermek suretiyle, onlara kişi ve toplum sorunlarını tanıtmak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak

Madde 40 Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak,

-Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,

-Boş zamanları iyi değerlendirme kullanma alışkanlıkları kazandırmak.

3.2 / MEB STRATEJİK EYLEM PLANI

Tehditler:

Madde 3- Bölgesel sosyo-ekonomik farklılıklar

Madde 5- Risk altındaki çocukların sayısındaki artış

Madde 7- Zorunlu öğrenim çağındaki çocukların ve gençlerin mevsimlik gezici ve geçici tarım işçisi olarak çalıştırılmaları nedeniyle eğitim hizmetlerinden yararlanamamaları

Madde 9- Eğitim ortamlarının zararlı madde kullanımı için Pazar olarak görülmesi

Stratejik Hedefler:

Stratejik Hedef: 2 2 İlköğretimdeki okul terklerini 2014 yılı sonuna kadar ortadan kaldırmak

Stratejik Hedef: 2 4 İlköğretim programlarında, öğrencilerde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, kendi kültürünü özümsemesi, milli, manevi değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesiller yetiştirilmesine yönelik etkinlikleri ve uygulamaları plan dönemi boyunca arttırmak

Stratejik Hedef: 3 2 Ortaöğretim kurumlarından, ilişkisi kesilen/okulu terk eden öğrencilerin diğer öğrencilere oranını 2014 yılı sonuna kadar %5'in altına düşürmek

Stratejik Hedef: 3 5 Ortaöğretimde kızların eğitime erişimini daha da artırmak için kız- erkek brüt okullaşma oranları arasındaki % 8,91 olan farkı 2014 yılı sonuna kadar % 2'nin altına düşürmek

Stratejik Hedef: 3 6 Eğitimde kademeler arası geçişteki kayıpları en aza indirmek için ilköğretimden ortaöğretime geçişte % 85 olan ülke oranını 2014 yılı sonuna kadar % 95'in üzerine çıkarmak

Stratejik Hedef: 6 1 Örgün eğitim kurumları ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) bulunan rehber öğretmen açığını karşılayarak, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine tüm öğrencilerin ve ailelerin erişimini sağlamak

Stratejik Hedef: 8 2 Eğitim sistemi içindeki öğrencilerin bireysel farkındalık düzeylerini, kendilerini ifade etme ve yeteneklerini sergileme, güçlerini geliştirmek üzere sosyal, kültürel, sportif ve sanatsal faaliyetlere katılım düzeyini plan dönemi sonuna kadar %100 arttırmak

Stratejik Hedef: 10 3 Hayatboyu öğrenim stratejisi gereği bölgesel, ekonomik ve sosyal duyarlılıkları dikkate almak üzere paydaşlarla işbirliğini sürekli geliştirmek

Stratejik Hedef: 10 5 Hayatboyu öğrenim anlayışının toplumsal yaygınlığını sağlamak üzere düzenlenen kurs dışı etkinliklerin türünü plan dönemi sonuna kadar %50 arttırmak

Stratejik Hedef: 10 7 İlköğretim son sınıf öğrencilerinden başlamak üzere hayat boyu öğrenim kapsamında, tüm toplumda girişimcilik ruhunun geliştirilmesini sağlamak üzere etkinlikler düzenlemek

Stratejik Hedef: 13 1 Bakanlık insan gücü ihtiyacını karşılamak üzere ilgili kurumlarla işbirliği içerisinde orta ve uzun vadeli insan kaynakları projeksiyonları yapmak

Stratejik Hedef: 13 2 İnsan kaynaklarının bölge ve yerleşim yeri ihtiyaçları doğrultusunda, norm kadro esasına göre dengeli dağılımını sağlamak

Stratejik Hedef: 15 4 Bakanlığımız mevzuatının uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar ile çözüm önerilerini belirleyerek mevzuatı yenileme ve geliştirme çalışmalarına katkı sağlamak ve eğitim sistemimizi düzenleyen mevzuatı AB normları da göz önünde bulundurularak sadeleştirmek ve güncelleştirmek

Stratejik Hedef: 16 1 Her düzeydeki örgün ve yaygın eğitim programlarının gelişmelere paralel olarak yenilenmesini ve uygulamada olan programların amaca uygunluk bakımından düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesini sağlamak.

Stratejik Hedef: 16 5 Eğitim ve öğretimin niteliğinin geliştirilmesi ve eğitim sistemine katkı sağlamaya yönelik plan dönemi sonuna kadar en az 5 konuda araştırma ve alan çalışması yapmak

Stratejik Hedef: 17 4 Millî Eğitim Bakanlığı stratejik plan amaç ve hedeflerinin gerçekleşme düzeylerinin izlenmesi, zamanında etkili önlemlerin alınabilmesi için birimlerle işbirliği içerisinde etkili bir izleme ve değerlendirme sistemi kurmak

Stratejik Hedef: 19 4 Türk Cumhuriyetleri, Türk ve akraba topluluklarında yürütülen kültürel faaliyet sayısını plan dönemi sonuna kadar artırmak.

3.3 / DOKUZUNCU BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI 2007-2013

Madde 237. Türkiye'nin demografik yapısı, doğurganlık düzeyindeki ve yaş yapısındaki gelişmelerle gelişmiş ülkelerin yapısına benzemeye başlamıştır. Değişen nüfus yapısı, özellikle eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarındaki politikaların gözden geçirilmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Madde 243. Eğitim sisteminin sınav odaklı bir yapıda olması, eğitimden beklenen amaçlara ulaşamamasına, sınav hazırlıklarına önemli harcamalar yapılmasına ve böylece eğitime ayrılan kaynakların verimsiz kullanılmasına, öğrenciler ve ailelerinde mali, sosyal ve psikolojik sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Madde 258. Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar ve zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması ile çalışan çocuk sayısında azalma olmasına rağmen, çocuk işçiliği, sokak çocukları ve sokakta çalışan çocuklar sorunu önemini korumaktadır.

Madde 260. Şiddet, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de daha çok kadın ve çocukların maruz kaldığı bir sorundur. Kadınlara karşı şiddetin ve istismarın önlenmesi için toplumun bilinçlendirilmesine yönelik eğitim ve bilgilendirme çalışmaları devam etmektedir.

Madde 266. Sosyal hizmet ve yardımlardan yararlanacak kişi ve grupların tespiti için sağlıklı kriterler oluşturulması çalışmalarına başlanmıştır. Ancak, sistemde kurumlar arasındaki işbirliği eksikliği ve nitelikli personel sıkıntısı nedenleriyle gerçek ihtiyaç sahiplerine istenen düzeyde hizmet sunulamamaktadır.

Madde 272. Giderek hızlanan değişim süreci aile ve toplum içi kültürel ve sosyal ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesi, aile içi iletişimde geleneksel yöntemlerin dışına çıkılmaması ve eğitim sisteminin aşılamayan sorunları gençlerin aileden kopma, toplumsal sorunlara duyarsızlaşma, ümitsizlik ve özgüvensizlik gibi sorunlarını ve bunun sonucunda şiddete eğilimini artırmıştır.

Madde 273. Yoğun göç ve çarpık kentleşmenin oluşturduğu uyum sorunları terör ve asayiş başta olmak üzere toplumsal bütünlüğü ve uyumu zedeleyici ortamlar hazırlamaktadır. Bu kapsamda, ulusal ve yerel düzeyde, topluma entegrasyon ve aidiyet duygusunu geliştirici önlemlerin alınması ve bu alanlarda yerel yönetimlerin kapasitelerinin ve STK'larla diyalogun artırılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Madde 323. Toplumsal ve kültürel alanlarda yaşanan hızlı değişim ve ekonomik dalgalanmalarla, iç göç ve buna bağlı olarak ortaya çıkan istihdam ve **kentsel uyum sorunlarının** yaşandığı bir ortamda, suç örgütlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinden de yararlanarak uluslararası ve organize şekilde faaliyette bulunmaları başta terör olmak üzere örgütlü suçlarda bir artış eğiliminin ortaya çıkmasına neden olmuş ve iç güvenlik konusu VIII. Plan döneminde de önemini korumaya devam etmiştir.

Madde 324. Terör ve terörün finansmanıya mücadele, yasa dışı göç ve iltica hareketleri, insan ticareti, organize suçlar, uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadele konularında bazı gelişmeler kaydedilmesine rağmen Plan hedeflerinin gerisinde kalmıştır.

Madde 479. Ulusal yenilik sistemi içinde yer alan kurum ve kuruluşlar görev ve faaliyetleri itibarıyla gözden geçirilerek kurumlar arası işbirliğini de artıracak etkin bir yapı kurmak üzere gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır. Bilim ve teknoloji alanındaki politika, program ve projelerin yürütücü kurumlardan bağımsız olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi yönünde düzenlemeler yapılacaktır.

Madde 581. Beşeri gelişme ve sosyal dayanışma alanlarındaki politikaların temel amacı, toplumun tüm kesimlerinin temel kamu hizmetlerinden ve çok boyutlu bir sosyal koruma açısından yeterince faydalanmasını sağlayarak, yaşam kalitesini ve refah düzeyini yükseltmektir. Temel kamu hizmetlerinin sağlanmasında eğitim ve sağlık; sosyal koruma ağının geliştirilmesinde ise kapsayıcı ve sürdürülebilir bir sağlık ve sosyal güvenlik sistemi, etkinliği artırılmış sosyal hizmetler, gelir dağılımının iyileştirilmesi, sosyal içerme ve yoksullukla mücadele, kültürün korunması, güçlendirilmesi ve toplumsal diyalogun geliştirilmesi politikaları temel öncelik alanları olacaktır.

Madde 582. Toplumsal gelişmenin sağlanması amacıyla; düşünme, algılama ve sorun çözme yeteneği gelişmiş, Atatürk ilkelerine bağlı, demokratik, özgürlükçü, milli ve manevi değerleri özümsemiş, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, sanata değer veren, beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı, bilgi çağı insanı yetiştirilecektir.

Madde 585. İlköğretimde okul terklerinin azaltılması için başta kırsal kesime ve kız çocuklarına yönelik olmak üzere gerekli tedbirler alınacak ve ortaöğretime geçiş oranları yükseltilecektir

Madde 598. Eğitim sisteminin etkinliğinin artırılması, eğitime ayrılan kaynakların daha verimli kullanılması, öğrenciler ve aileleri üzerindeki mali, sosyal ve psikolojik yüklerin hafifletilmesi amacıyla eğitim sistemi, sınav odaklı yapıdan kurtarılacaktır. Yükseköğretime giriş sistemi; öğrencileri programlar hakkında yeterli düzeyde bilgilendiren, ilgi ve yeteneklerini ortaöğretim boyunca çok yönlü bir süreçle değerlendiren, okul başarısına dayalı ve müfredat programlarıyla daha uyumlu bir yapıya kavuşturulacaktır.

Madde 622. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla, bu konudaki toplumsal bilinç artırılacaktır.

Madde 623. Özellikle kırsal kesimdeki kız çocuklarının, özürülülerin ve düşük gelirli ailelerin çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının karşılanması desteklenerek bu kesimlerin eğitime erişimleri kolaylaştırılacaktır. Ayrıca, çocuk işçiliğini önleyecek tedbirler alınacak ve etkili bir şekilde uygulanacaktır.

Madde 624. Çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi için ideal ortam olan aileye yönelik eğitici programlar yaygınlaştırılacaktır.

Madde 628. Yoksulluk ve sosyal dışlanmanın önlenmesine yönelik politikaların uygulanmasında ve bunlara yönelik eğitim, barınma ve istihdam gibi hizmetlerde, merkezi idare ve mahalli idareler ile sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere tüm kesimlerin koordineli bir şekilde çalışması sağlanacaktır.

Madde 633. Sosyal hizmet ve yardımlar sisteminde eşitlik, sosyal adalet, etkinlik ve etkililik ilkeleri esas olacaktır. Sistemden yararlanacak kişilerin belirlenmesi amacıyla ortak bir veri tabanı oluşturularak, nesnel ölçütlerle işleyen bir tespit mekanizması kurulacaktır.

Madde 635. Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmet ve yardımlar alanındaki faaliyetleri desteklenecektir.

Madde 645. Yoğun göç ve çarpık kentleşme neticesinde ortaya çıkan sosyo-kültürel uyum sorunlarını azaltıcı önlemler alınacaktır.

Madde 646. Toplumsal bütünleşme ve dayanışmanın artırılması amacıyla hoşgörü, toplumsal diyalog ve ortaklık kültürünü geliştirici politikalara öncelik verilecektir

Madde 647. Gençlerin aileleriyle ve toplumla iletişimlerini daha sağlıklı hale getirecek, özgüvenlerini geliştirecek, yaşadıkları topluma aidiyet duygusu ve duyarlılıklarını artıracak, karar alma süreçlerine katılımlarını sağlayacak tedbirler alınacaktır.

Madde 717. Mağdur haklarını çağdaş ölçütler çerçevesinde koruyacak düzenlemeler yapılacak, adli yardım hizmetlerinin yeterli bir seviyeye çıkartılması sağlanacaktır.

3.4 / 18. MİLLÎ EĞİTİM ŞURASI 2010

- Adalet Bakanlığına bağlı ceza infaz kurumlarındaki eğitim faaliyetleri Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yapılarak düzenlenmeli, eğitim fakültelerinde bu kurumların ihtiyaçlarına cevap verebilecek derslerin müfredata eklenmesi ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.

- Okulların, kendine özgü bir kimlik, hafıza, aidiyet duygusu ve güçlü okul kültürü geliştirebilmeleri için geniş katılımlı özel günler, haftalar gibi etkinlikler düzenlenerek ortak kültürel değerlerin güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

- Okulda temel insani, ahlaki, sosyal, kültürel ve demokratik değerleri geliştirmeye dönük uygulamalara ağırlık verilmeli, demokratik bir okul kültürü ve sınıf atmosferi oluşturmak için öğretmen ve öğrencilerde kültürel farklılıklara karşı duyarlılık geliştirilmelidir.

- Okulda, gerek öğrenciler gerekse öğretmenler için kurumsal sosyalleşme kapsamında kurum kültürünün içselleştirilmesine yönelik uygulamalara yer verilmelidir.

- Ulusal ve resmî bayram törenleri ile belirli gün ve haftalarda yapılacak toplantılar ve kutlamalar; toplumda bütünleşme, paylaşma, denetim ve kontrol mekanizmaları olup yönetimlerce bu faaliyetler şenlik ve festival şeklinde kutlanmalı, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının desteği sağlanmalıdır. Bu faaliyetler kültürü etkilemeyi ve yeni değerlerden etkilenmeyi, ortak duygu ve değerlerin devamlılığını sağlayacak, ancak öğrencilerin derslerinden uzun süre ayrı kalmayacakları şekilde düzenlenmelidir.

- Güçlü okul kültürleri, dış çevreden gelebilecek olumsuz etkilere karşı koruyucu bir kalkandır. 2023 yılına kadar ülkemizdeki demokratikleşme eğilimlerini de dikkate almak suretiyle okulların kendilerine özgü kimlik ve okul kültürleri oluşturabilecekleri ve “okula dayalı yönetim” anlayışı doğrultusunda özerk yapılara kavuşturulmaları sağlanmalı, okul yönetimleri yetkilendirilmeli ve güçlendirilmelidir.

- Yönlendirme hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için öğrenciler ve ailelerine; yetenek, ilgi ve mesleki doyum arasındaki ilişki konusunda farkındalık kazandırılmalı, ailelerin ve tüm öğretmenlerin yöneltme sürecine aktif katılımları sağlanmalıdır.

- Risk altında ve dezavantajlı konumda olan çocukların tespiti yapılarak bu çocuklara yönelik eğitim çalışmaları artırılmalı; terör, göç, madde bağımlılığı, parçalanmış aileler, iletişim araçlarını kötüye kullananlar vb. risk faktörleri göz önünde bulundurularak önleyici rehberlik çalışmalarına ağırlık verilmeli, bu konuda bölgenin ve yörenin özelliğine uygun olarak disiplinler arası ekip çalışmaları mülki amirlerin koordinesinde hayata geçirilmelidir.

- Madde bağımlılığı ve denetimli serbestlik gibi özel bilgi, beceri ve uygulama gerektiren konularda destek sağlayacak personel yetiştirilmeli, bu konuda hizmet veren ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği sağlanmalıdır.

- Sokakta yaşayan, çalıştırılan, mevsimlik işçi olarak çalışan vb. sebeplerle okul dışında olan çocuklara yönelik psikolojik danışma ve rehberlik hizmet modelleri geliştirilmeli ve bu çocukların ortaöğretime erişimini sağlayacak yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

- Rehberlik ve araştırma merkezleri, misyonuna uygun olarak uzmanlık temelinde yeniden yapılandırılmalı ve merkezde sağlanan hizmetlere bağlı olarak psikolojik danışman, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, fizyoterapist, çocuk gelişimi ve eğitimcisi, eğitim programcısı, ölçme değerlendirme uzmanı ile bölgenin özelliğine göre disiplinler arası ekip çalışmasını gerektiren diğer alan uzmanları için kadrolar ihdas edilmelidir.

- Rehberlik ve araştırma merkezlerinde kaliteli hizmetin sunulması, korunması ve geliştirilmesi amacıyla üniversitelerin ilgili alanlarından mezunların yönetici olarak atanması için gerekli düzenleme yapılmalıdır.

3.5 / TBMM ŞİDDET ARAŞTIRMA KOMİSYON RAPORU 2007

- Şiddet olaylarına karışma riski yüksek olan çocuklar ile ailelerinin belirlenmesi, sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve güvenlik açısından daha “hakkaniyetli” hizmet alması sağlanmalıdır. Risklerin belirlenmesinde; ailenin sosyodemokratik özellikleri, ekonomik düzey, göç etme durumu, çocuk ya da gençte şiddet eğilimleri bulunması, vb. özellikler “değişken” olarak kullanılabilir.

- Çocuk ve gençlerde şiddet ya da ilgili risk faktörlerinin dağılımı ile ilgili veriler belirli aralıklarla iller bazında toplanmalı ve her ilde sorun boyutunu saptama, gerekli müdahale programlarını planlayabilme ve uygulamalardaki gelişmeleri takip etme açısından kullanılmalıdır. İllerden gelen veriler ışığında Türkiye için yıllık ya da daha az sıklıkta periyodik raporlar hazırlanmalıdır.

- Okulların ve sosyal çevrelerinin sosyal risk haritaları çıkartılmalı... ..daha sorunlu yerlerde, okul rehberlik servisleri ve RAM’lar güçlendirilmeli... bu hizmet alanlarında rehber öğretmen sayıları arttırılmalı... diğer disiplinlerden elemanlara da yer verilmelidir.

- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri her konuda (personel, araç-gereç) desteklenmeli, gerektiği takdirde dışarıdan hizmet alımına gidilmelidir.

- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Norm Kadro Yönetmeliği esaslarından çıkartılmalı, eleman sayısı bölgenin özelliklerine göre belirlenmelidir.

(TBMM Raporu, 2007: 237, 238, 487).

4. BÖLÜM

ANKET: BULGULAR/ANALİZLER

Tablo 01

Geçmişte anneniz, size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	22,22	20,35	21,29
Ayda birkaç kez	15,93	17,09	16,51
Yılda birkaç kez	18,34	17,44	17,89
Hiç uygulamadı	43,51	45,11	44,31

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: ANNEDEN SÖZEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : %21,29
Ayda birkaç kez : %16,51
Yılda birkaç kez : %17,89
Hiç uygulamadı : %44,31 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: ANNEDEN SÖZEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : %22,22
Ayda birkaç kez : %15,93
Yılda birkaç kez : %18,34
Hiç uygulamadı : %43,51 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: ANNEDEN SÖZEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : %20,35
Ayda birkaç kez : %17,09
Yılda birkaç kez : %17,44
Hiç uygulamadı : %45,11 şeklindedir.

Tablo 01 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden öğrencilerin %54'ü, farklı sıklıkta olmak üzere anne sözel şiddeti gördüğünü beyan etmiştir.

2. Anneden sözel şiddet görme oranları kız ve erkek öğrencilerde yakın düzeydedir.

Tablo 02

Geçmişte babanız, size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	10,33	14,10	12,22
Ayda birkaç kez	12,06	15,30	13,68
Yılda birkaç kez	18,65	20,70	19,68
Hiç uygulamadı	58,96	49,90	54,43

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: BABADAN SÖZEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : % 12,22

Ayda birkaç kez : % 13,68

Yılda birkaç kez : % 19,68

Hiç uygulamadı : % 54,43 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: BABADAN SÖZEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : % 10,33

Ayda birkaç kez : % 12,06

Yılda birkaç kez : % 18,65

Hiç uygulamadı : % 58,96 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: BABADAN SÖZEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : % 14,10

Ayda birkaç kez : % 15,30

Yılda birkaç kez : % 20,70

Hiç uygulamadı : % 49,90 şeklindedir.

Tablo 02 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden öğrencilerin %46'sı, farklı sıklıkta olmak üzere baba sözel şiddeti gördüğünü beyan etmiştir.

2. Babadan sözel şiddet görme oranları kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre yaklaşık %10 daha yüksek düzeydedir.

Tablo 03

Geçmişte anneniz, size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	9,05	11,19	10,12
Ayda birkaç kez	8,46	10,39	9,43
Yılda birkaç kez	18,49	19,28	18,89
Hiç uygulamadı	63,99	59,14	61,57

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: ANNEDEN FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : % 10,12

Ayda birkaç kez : % 9,43

Yılda birkaç kez : % 18,89

Hiç uygulamadı : % 61,57 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: ANNEDEN FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : % 9,05

Ayda birkaç kez : % 8,46

Yılda birkaç kez : % 18,49

Hiç uygulamadı : % 63,99 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: ANNEDEN FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : % 11,19

Ayda birkaç kez : % 10,39

Yılda birkaç kez : % 19,28

Hiç uygulamadı : % 59,14 şeklindedir.

Tablo 03 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden öğrencilerin %38'i farklı sıklıkta olmak üzere annelerinden fiziksel şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir.

2. Anneden fiziksel şiddet görme oranları kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre yaklaşık %5 daha yüksek düzeydedir.

Tablo 04

Geçmişte babanız, size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	4,29	7,10	5,70
Ayda birkaç kez	4,14	8,46	6,30
Yılda birkaç kez	12,87	18,13	15,50
Hiç uygulamadı	78,69	66,31	72,50

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: BABADAN FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : % **5,70**
Ayda birkaç kez : % **6,30**
Yılda birkaç kez : % **15,50**
Hiç uygulamadı : % **72,50** şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: BABADAN FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : % **4,29**
Ayda birkaç kez : % **4,14**
Yılda birkaç kez : % **12,87**
Hiç uygulamadı : % **78,69** şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: BABADAN FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : % **7,10**
Ayda birkaç kez : % **8,46**
Yılda birkaç kez : % **18,13**
Hiç uygulamadı : % **66,31** şeklindedir.

Tablo 04 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden öğrencilerin %27'si farklı sıklıkta olmak üzere babalarından fiziksel şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir.

2. Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre %13 gibi daha yüksek düzeyde baba fiziksel şiddetine uğramaktadır.

Tablo 05

Ağabeyiniz (varsa) size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	8,36	9,72	9,04
Ayda birkaç kez	6,83	9,89	8,36
Yılda birkaç kez	12,68	13,89	13,28
Hiç uygulamadı	72,12	66,50	69,31

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: AĞABEY FİZİKSEL ŞİDDETİ

Haftada birkaç kez : % 9,04
Ayda birkaç kez : % 8,36
Yılda birkaç kez : % 13,28
Hiç uygulamadı : % 69,31 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: AĞABEY FİZİKSEL ŞİDDETİ

Haftada birkaç kez : % 8,36
Ayda birkaç kez : % 6,83
Yılda birkaç kez : % 12,68
Hiç uygulamadı : % 72,12 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: AĞABEY FİZİKSEL ŞİDDETİ

Haftada birkaç kez : % 9,72
Ayda birkaç kez : % 9,89
Yılda birkaç kez : % 13,89
Hiç uygulamadı : % 66,50 şeklindedir.

Tablo 05 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden ve bu soruya cevap veren öğrencilerin %31'i ağabey fiziksel şiddetine maruz kaldığını ifade etmişlerdir.

2. Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre %8 gibi daha yüksek düzeyde ağabey fiziksel şiddetine uğramaktadır.

Tablo 05

Ablanız (varsa) size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	7,42	9,41	8,42
Ayda birkaç kez	6,18	7,72	6,95
Yılda birkaç kez	12,72	11,67	12,19
Hiç uygulamadı	73,67	71,20	72,44

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: ABLA FİZİKSEL ŞİDDETİ

Haftada birkaç kez : % 8,42
Ayda birkaç kez : % 6,95
Yılda birkaç kez : % 12,19
Hiç uygulamadı : % 72,44 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: ABLA FİZİKSEL ŞİDDETİ

Haftada birkaç kez : % 7,42
Ayda birkaç kez : % 6,18
Yılda birkaç kez : % 12,72
Hiç uygulamadı : % 73,67 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: ABLA FİZİKSEL ŞİDDETİ

Haftada birkaç kez : % 9,41
Ayda birkaç kez : % 7,72
Yılda birkaç kez : % 11,67
Hiç uygulamadı : % 71,20 şeklindedir.

Tablo 05 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden ve bu soruya cevap veren öğrencilerin %28'i abla fiziksel şiddetine maruz kaldığını ifade etmişlerdir.

2. Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre %3 gibi daha yüksek düzeyde abla fiziksel şiddetine uğramaktadır.

Tablo 06

Varsa, siz kardeşinize ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	17,41	14,92	16,16
Ayda birkaç kez	10,89	11,79	11,34
Yılda birkaç kez	16,62	16,39	16,50
Hiç uygulamadım	55,08	56,91	55,99

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: KARDEŞE FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 16,16

Ayda birkaç kez : % 11,34

Yılda birkaç kez : % 16,50

Hiç uygulamadım : % 55,99 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: KARDEŞE FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 17,41

Ayda birkaç kez : % 10,89

Yılda birkaç kez : % 16,62

Hiç uygulamadım : % 55,08 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERD: KARDEŞE FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 14,92

Ayda birkaç kez : % 11,79

Yılda birkaç kez : % 16,39

Hiç uygulamadım : % 56,91 şeklindedir.

Tablo 06 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden ve bu soruya cevap veren öğrencilerin %44'ü kardeşlerine fiziksel şiddet uyguladıklarını ifade etmişlerdir.

2. Anket verilerinden, kardeşe fiziksel şiddet uygulama davranışının kız ve erkek öğrencilerde yaklaşık aynı düzeyde olduğunu görmekteyiz.

Tablo 07

Anne-babanız arasında, fiziksel şiddete ne sıklıkta tanık oldunuz?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	5,91	6,40	6,16
Ayda birkaç kez	5,57	6,45	6,01
Yılda birkaç kez	13,50	12,64	13,07
Tanık olmadım	75,01	74,51	74,76

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: ANNE-BABA ARASI FİZİKSEL ŞİDDET

Tanık oldum : % 25
Tanık olmadım : % 75 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: ANNE-BABA ARASI FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 5,91
Ayda birkaç kez : % 5,57
Yılda birkaç kez : % 13,50
Tanık olmadım : % 75,01 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: ANNE-BABA ARASI FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 6,40
Ayda birkaç kez : % 6,45
Yılda birkaç kez : % 12,64
Tanık olmadım : % 74,51 şeklindedir.

Tablo 07 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden öğrencilerin %25'i anne babası arasında doğrudan fiziksel şiddete tanık olmuştur. Aslında bu yüksek bir orandır. Çünkü anne babası arasında fiziksel şiddete tanık olma durumu, çocukların ileride şiddet, karamsarlık ve intihar eğilimleri göstermeleri bağlamında en önemli nedenlerden birisidir. Bu şekilde olumsuz bir geçmişe sahip çocukların ileride, eşyaya, hayvanlara, insanlara ve kendi kendine şiddet uygulama riski yüksektir.

Tablo 08

Anneniz evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	24,88	15,37	20,12
Ayda birkaç kez	22,17	18,67	20,42
Yılda birkaç kez	23,55	26,23	24,89
Hiç sergilemez	29,40	39,74	34,57

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: ANNE ÖFKELİ DAVRANIŞI

Sergiler : % 65

Sergilemez : % 35 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: ANNE ÖFKELİ DAVRANIŞI

Haftada birkaç kez : % 24,88

Ayda birkaç kez : % 22,17

Yılda birkaç kez : % 23,55

Hiç sergilemez : % 29,40 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: ANNE ÖFKELİ DAVRANIŞI

Haftada birkaç kez : % 15,37

Ayda birkaç kez : % 18,67

Yılda birkaç kez : % 26,23

Hiç sergilemez : % 39,74 şeklindedir.

Tablo 08 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden kız öğrencilerin %70'i ve erkek öğrencilerin %60'ı annelerinin evde değişik sıklıkta olmak üzere 'öfkeli davranışlar' sergilediğini ifade etmişlerdir.

2. Çocukların ruh sağlığını bozan etmenlerdın önemlilerinden birisi de annelerin evde öfkeli davranışlar sergilemesidir. Özellikle Bahçelievler ilçesinde yaşayan ailelerden %25'inde bu durumun kız öğrencilere göre 'haftada birkaç kez' yaşanıyor olması önemli bir durumdur.

Tablo 09

Babanız, evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	14,68	13,44	14,06
Ayda birkaç kez	20,71	16,41	18,56
Yılda birkaç kez	27,34	27,29	27,31
Hiç sergilemez	37,27	42,85	40,06

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: BABA ÖFKELİ DAVRANIŞI

Sergiler % 60

Hiç sergilemez : % 40 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: BABA ÖFKELİ DAVRANIŞI

Haftada birkaç kez : % 14,68

Ayda birkaç kez : % 20,71

Yılda birkaç kez : % 27,34

Hiç sergilemez : % 37,27 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: BABA ÖFKELİ DAVRANIŞI

Haftada birkaç kez : % 13,44

Ayda birkaç kez : % 16,41

Yılda birkaç kez : % 27,29

Hiç sergilemez : % 42,85 şeklindedir.

Tablo 09 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden kız öğrencilerin %63'ü ve erkek öğrencilerin %57'si babalarının evde değişik sıklıkta olmak üzere 'öfkeli davranışlar' sergilediğini ifade etmişlerdir.

2. Babaların 'öfkeli davranışlar sergilemesi' annelere göre biraz daha (%5) az olsa da hem annelerin ve hem de babaların evlerde ciddi düzeyde negatif atmosfer yarattıkları öğrenci beyanlarından açıkça anlaşılmaktadır.

Tablo 10

Anne/babanız, anlaşmazlıklarını nasıl hallediyor?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Küserek	15,90	11,33	13,61
Münakaşa ederek	30,64	26,00	28,32
Fiziksel şiddetle	6,42	9,89	8,15
Müzakere ederek	47,04	52,78	49,91

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER:

Müzakere ederek : % 50

Olumsuz yollarla : % 50

KIZ ÖĞRENCİLER: ANNE BABANIN SORUN ÇÖZME ŞEKLİ

Birbirine küserek : % 15,90

Karşılıklı ağız münakaşası yaparak : % 30,64

Fiziksel şiddet uygulayarak : % 6,42

Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak : % 47,04 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: ANNE BABANIN SORUN ÇÖZME ŞEKLİ

Birbirine küserek : % 11,33

Karşılıklı ağız münakaşası yaparak : % 26,00

Fiziksel şiddet uygulayarak : % 9,89

Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak : % 52,78 şeklindedir.

Tablo 10 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden kız öğrencilerin beyanlarına göre ailelerin ancak yarısı ortaya çıkan sorunlarını müzakere yoluyla çözmeye çalışıyor.

2. Anket verilerinden anlaşıldığı üzere aile ortamında anlaşmazlık yaşandığında, anne babaların olumsuz yollara/şiddete başvurma oranı %50'dir.

Tablo 11

Varsa, kardeşlerinizle anlaşmazlıklarınızı nasıl hallediyorsunuz?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Küserek	12,87	10,34	11,61
Münakaşa ederek	39,39	29,66	34,52
Fiziksel şiddetle	20,39	23,68	22,03
Müzakere ederek	27,35	36,32	31,84

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: KARDEŞLE SORUN ÇÖZME ŞEKLİ

Birbirimize küserek : % 11,61

Karşılıklı ağız münakaşası yaparak : % 34,52

Fiziksel şiddet uygulayarak : % 22,03

Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak : % 31,84 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: KARDEŞLE SORUN ÇÖZME ŞEKLİ

Birbirimize küserek : % 12,87

Karşılıklı ağız münakaşası yaparak : % 39,39

Fiziksel şiddet uygulayarak : % 20,39

Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak : % 27,35 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: KARDEŞLE SORUN ÇÖZME ŞEKLİ

Birbirimize küserek : % 10,34

Karşılıklı ağız münakaşası yaparak : % 29,66

Fiziksel şiddet uygulayarak : % 23,68

Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak : % 36,32 şeklindedir.

Tablo 11 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bu soruya cevap veren öğrencilerin %68'i, kardeşler arasında anlaşmazlık yaşandığında olumsuz yollara/şiddete başvurulduğunu ifade etmiştir.

2. Kardeşler arasındaki anlaşmazlıkların çözümü için olumlu yolların denendiği ailelerin oranı ancak %32'dir. Bu ise evlerimizde demokrasi/müzakere kültürünün hangi düzeyde olduğuna dair açık bir fikir vermektedir.

Tablo 12

Anne/babanız, başkası yanında size fiziksel şiddet uyguladı mı?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	8,42	10,53	9,48
Ayda birkaç kez	5,71	11,24	8,48
Yılda birkaç kez	10,05	14,67	12,36
Hiç uygulamadı	75,81	63,56	69,69

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: BAŞKASI YANINDA FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME

Evet, uyguladı: %30

Hayır, uygulamadı : % 70 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: BAŞKASI YANINDA FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : % 8,42

Ayda birkaç kez : % 5,71

Yılda birkaç kez : % 10,05

Hiç uygulamadı : % 75,81 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: BAŞKASI YANINDA FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME

Haftada birkaç kez : % 10,53

Ayda birkaç kez : % 11,24

Yılda birkaç kez : % 14,67

Hiç uygulamadı : % 63,56 şeklindedir.

Tablo 12 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Kız öğrencilerin %24'ü ve erkek öğrencilerin %36'sı başkalarının yanında anne ya da babasından fiziksel şiddet görmüştür. Yani, başkalarının yanında anne ya da baba fiziksel şiddetine maruz kalma düzeyi erkeklerde kızlara göre %12 daha fazladır.

2. Fiziksel şiddet kötü ama başkalarının yanında anne ya da babasından çocukların fiziksel şiddet görmesi daha da kötüdür. Böyle şansız çocukların ileride şiddet ve saldırganlık eğilimleri gösterme riski normal çocuklara göre elbette çok daha yüksektir.

Tablo 13

Kendinizi, ev ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	21,80	17,16	19,48
Ayda birkaç kez	25,62	20,52	23,07
Yılda birkaç kez	24,23	25,76	25,00
Gergin hissetmem	28,34	36,56	32,45

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: EVDE GERGİNLİK/MUTSUZLUK

Gergin hissedirim : %68

Hiç gergin hissetmem : % 32,45 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: EVDE GERGİNLİK/MUTSUZLUK

Haftada birkaç kez : % 21,80

Ayda birkaç kez : % 25,62

Yılda birkaç kez : % 24,23

Hiç gergin hissetmem : % 28,34 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: EVDE GERGİNLİK/MUTSUZLUK

Haftada birkaç kez : % 17,16

Ayda birkaç kez : % 20,52

Yılda birkaç kez : % 25,76

Hiç gergin hissetmem : % 36,56 şeklindedir.

Tablo 13 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerin en az üçte ikisi kendisini 'ev ortamında' mutsuz/gergin hissettiğini beyan etmiştir. Evde mutsuz/gergin olma oranları kızlarda %72 ve erkeklerde %63'tür. Yani, evde mutsuz/gergin olma düzeyi kızlarda erkeklere göre %8 daha yüksektir.

2. Çocukların/gençlerin kendi evlerini mutsuzluk, gerginlik alanı olarak görmesi ile diğer sorularda ortaya konan şiddet kültürü ile doğrudan ilişkilidir.

Tablo 14

Ailenizde, sürekli hasta ya da engelli biri var mı?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Hayır	74,58	60,83	67,70
Evet; babam	7,72	10,24	8,98
Evet; annem	7,17	10,09	8,63
Evet; kardeşim	10,53	18,85	14,69

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: AİLEDE SÜREKLİ HASTA/ENGELLİ OLMASI

Hayır : % 67,70

Evet; babam : % 8,98

Evet; annem : % 8,63

Evet; kardeşim : % 14,69 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: AİLEDE SÜREKLİ HASTA/ENGELLİ OLMASI

Hayır : % 74,58

Evet; babam : % 7,72

Evet; annem : % 7,17

Evet; kardeşim : % 10,53 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: AİLEDE SÜREKLİ HASTA/ENGELLİ OLMASI

Hayır : % 60,83

Evet; babam : % 10,24

Evet; annem : % 10,09

Evet; kardeşim : % 18,85 şeklindedir.

Tablo 14 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Liselerde okuyan öğrencilerin %32'sinin evinde engelli ya da sürekli hasta birilerinin olması düşündürücüdür.

2. Çocukların/gençlerin kendi evlerinde yaşayan sürekli hasta ya da engelli yakınlarından ötürü, karamsar, stresli, kaygılı, hatta öfkeli olma olasılığı vardır. Bu ise, araştırılması, üzerinde durulması gereken önemli bir durumdur.

Tablo 15

Ailenizde, psikolojik/psikiyatrik nitelikli tedavi gören oldu mu?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Hayır	70,73	61,87	66,30
Evet; babam	5,80	7,71	6,76
Evet; annem	9,77	12,56	11,16
Evet; kardeşim	13,69	17,87	15,78

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: PSİKOLOJİK/PSİKYATRİK TEDAVİ GÖRME

Hayır : % 66,30

Evet; babam : % 6,76

Evet; annem : % 11,16

Evet; kardeşim : % 15,78 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: PSİKOLOJİK/PSİKYATRİK TEDAVİ GÖRME

Hayır : % 70,73

Evet; babam : % 5,80

Evet; annem : % 9,77

Evet; kardeşim : % 13,69 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: PSİKOLOJİK/PSİKYATRİK TEDAVİ GÖRME

Hayır : % 61,87

Evet; babam : % 7,71

Evet; annem : % 12,56

Evet; kardeşim : % 17,87 şeklindedir.

Tablo 15 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Tablo 33'den, Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerden %34'ünün ailesinde psikolojik ya da psikiyatrik tedavi gören olduğu anlaşılmaktadır.

2. Psikolojik/psikiyatrik tedavi görmede kardeşler %16 oranı ile ilk sırayı almaktadır. Bunu %11 oranı ile annelerin izlediğini görüyoruz.

Tablo 16

Geçmişte, suça karışan bir yakınınız oldu mu?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Hayır	75,33	61,26	68,30
Evet; babam	7,28	11,93	9,60
Evet; annem	4,41	11,06	7,73
Evet; kardeşim	12,98	15,75	14,36

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: SUÇA KARIŞAN YAKINI

Hayır : % 68

Evet : % 32 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: SUÇA KARIŞAN YAKINI

Hayır : % 75,33

Evet; babam : % 7,28

Evet; annem : % 4,41

Evet; kardeşim : % 12,98 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: SUÇA KARIŞAN YAKINI

Hayır : % 61,26

Evet; babam : % 11,93

Evet; annem : % 11,06

Evet; kardeşim : % 15,75 şeklindedir.

Tablo 16 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan ve ankete katılan öğrencilerden %32'sinin geçmişte en az bir yakınının suça karıştığı anlaşılmaktadır.

2. Suça karışan yakını olması çocuklar/gençler için ciddi bir risk durumudur.

3. Kardeşler suça karışmada %14 oranıyla ilk sırada yer alırken, bunu %10'la babalar ve %8'le anneler izlemektedir.

Tablo 17

Geçmişte, suç mağduru olan bir yakınınız oldu mu?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Hayır	75,28	61,92	68,60
Evet; babam	7,03	11,33	9,18
Evet; annem	4,75	9,34	7,05
Evet; kardeşim	12,93	17,41	15,17

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: SUÇ MAĞDURU YAKINI

Hayır : % 68,60

Evet; babam : % 9,18

Evet; annem : % 7,05

Evet; kardeşim : % 15,17 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: SUÇ MAĞDURU YAKINI

Hayır : % 75,28

Evet; babam : % 7,03

Evet; annem : % 4,75

Evet; kardeşim : % 12,93 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: SUÇ MAĞDURU YAKINI

Hayır : % 61,92

Evet; babam : % 11,33

Evet; annem : % 9,34

Evet; kardeşim : % 17,41 şeklindedir.

Tablo 17 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan ve ankete katılan öğrencilerden %32'sinin geçmişte en az bir yakınının suç mağduru olduğu anlaşılmaktadır.
2. Bir yakınının suç mağduru olması çocuklar için olumsuz bir durumdur.
3. Suç mağduru olmada %15 oranıyla kardeşler ilk sırada, %9'la babalar ikinci ve %7 oranıyla anneler üçüncü sırada yer almıştır.

Tablo 18

İlköğretimde öğretmen fiziksel şiddetine uğradınız mı?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	5,67	12,03	8,85
Ayda birkaç kez	6,12	12,08	9,10
Yılda birkaç kez	13,62	20,58	17,10
Hiç uğramadım	74,59	55,31	64,95

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: ÖĞRETMENLERDEN FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 8,85
Ayda birkaç kez : % 9,10
Yılda birkaç kez : % 17,10
Hiç uygulamadı : % 64,95 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: ÖĞRETMENLERDEN FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 5,67
Ayda birkaç kez : % 6,12
Yılda birkaç kez : % 13,62
Hiç uygulamadı : % 74,59 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: ÖĞRETMENLERDEN FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 12,03
Ayda birkaç kez : % 12,08
Yılda birkaç kez : % 20,58
Hiç uygulamadı : % 55,31 şeklindedir.

Tablo 18 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Anket verilerine göre liseye devam eden öğrencilerin yaklaşık %35'i değişik sıklıkta olmak üzere öğretmenlerden fiziksel şiddet görmüştür.

2. Okulda, öğretmenlerden fiziksel şiddet gören erkek öğrencilerin oranı %45 ve kız öğrencilerin oranı %25'tir. Yani erkek öğrenciler kız öğrencilere göre öğretmenlerinden %10 daha fazla fiziksel şiddet görmüşlerdir.

Tablo 19

İlköğretimde yönetici fiziksel şiddetine uğradınız mı?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	3,68	9,26	6,47
Ayda birkaç kez	2,90	8,91	5,91
Yılda birkaç kez	5,75	14,52	10,13
Hiç uğramadım	87,67	67,30	77,49

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: YÖNETİCİLERDEN FİZİKSEL ŞİDDET

Uyguladı : % 23

Hiç uygulamadı : % 77 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: YÖNETİCİLERDEN FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 3,68

Ayda birkaç kez : % 2,90

Yılda birkaç kez : % 5,75

Hiç uygulamadı : % 87,67 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: YÖNETİCİLERDEN FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 9,26

Ayda birkaç kez : % 8,91

Yılda birkaç kez : % 14,52

Hiç uygulamadı : % 67,30 şeklindedir.

Tablo 19 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Anket verilerine göre liseye devam eden öğrencilerin yaklaşık %23'ündeğişik sıklıkta olmak üzere okul yöneticilerinden fiziksel şiddet görmüştür.

2. Okulda, yöneticilerden fiziksel şiddet gören erkek öğrencilerin oranı %33 ve kız öğrencilerin oranı %22'dir. Yani erkek öğrenciler kız öğrencilere göre okul yöneticilerinden %11 daha fazla oranda fiziksel şiddet görmüşlerdir.

Tablo 20

Sizce öğrenciler birbirine hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguluyor?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	27,07	28,03	27,55
Ayda birkaç kez	26,87	26,57	26,72
Yılda birkaç kez	21,56	21,94	21,75
Hiç uygulamıyor	24,51	23,45	23,98

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: ARALARINDA FİZİKSEL ŞİDDET:

Haftada birkaç kez : % 27,55
Ayda birkaç kez : % 26,72
Yılda birkaç kez : % 21,75
Hiç uygulamıyor : % 23,98 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: ARALARINDA FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 27,07
Ayda birkaç kez : % 26,87
Yılda birkaç kez : % 21,56
Hiç uygulamıyor : % 24,51 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: ARALARINDA FİZİKSEL ŞİDDET

Haftada birkaç kez : % 28,03
Ayda birkaç kez : % 26,57
Yılda birkaç kez : % 21,94
Hiç uygulamıyor : % 23,45 şeklindedir.

Tablo 20 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden öğrencilerden %76'sı, öğrencilerin değişik sıklıkta olmak üzere birbirine fiziksel şiddet uyguladığı görülmüştür.

2. Bu tablo okullarda/ailelerde/sosyal çevrelerde ciddi düzeyde bir şiddet kültürü olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 21

Öğrencilik hayatınızda hiç sıra dayağı cezasına çarptırıldınız mı?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Hayır	38,48	29,57	34,03
Bir kere	24,02	23,12	23,57
İki kere	13,03	15,87	14,45
İkiden fazla	24,47	31,44	27,95

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: SIRA DAYAĞI CEZASI GÖRME

Görmedim : % 34

Gördüm : % 68 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: SIRA DAYAĞI CEZASI GÖRME

Hayır : % 38,48

Bir kere : % 24,02

İki kere : % 13,03

İkiden fazla : % 24,47 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: SIRA DAYAĞI CEZASI GÖRME

Hayır : % 29,57

Bir kere : % 23,12

İki kere : % 15,87

İkiden fazla : % 31,44 şeklindedir.

Tablo 21 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden ve ankete katılan öğrencilerden %66'sı, okuduğu okullarda sıra dayağı cezasına/fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtmiştir.

2. Sıra dayağı cezası fiziksel şiddetin en ilkel ve en adaletsiz şekli olsa gerek. Bu anketin en ilginç sorusu ve cevapları bir o kadar ilginç ve şaşırtıcı sorusu bu olsa gerek. Hala okullarda sıra dayağı mı var? Sorusunu sormak bir yana, bu düzeyde bir uygulama gerçekten endişe vericidir.

Tablo 22

Kendinizi, okul ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	26,31	23,95	25,13
Ayda birkaç kez	28,94	22,72	25,83
Yılda birkaç kez	21,53	22,72	22,13
Gergin hissetmem	23,22	30,60	26,91

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: OKULDA GERGİN/MUTSUZ OLMA

Gergin hissedenler : % 73

Gergin hissetmeyenler : % 27 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: OKULDA GERGİN/MUTSUZ OLMA

Haftada birkaç kez : % 26,31

Ayda birkaç kez : % 28,94

Yılda birkaç kez : % 21,53

Hiç gergin hissetmem : % 23,22 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: OKULDA GERGİN/MUTSUZ OLMA

Haftada birkaç kez : % 23,95

Ayda birkaç kez : % 22,72

Yılda birkaç kez : % 22,72

Hiç gergin hissetmem : % 30,60 şeklindedir.

Tablo 22 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden ve ankete katılan öğrencilerin %73'ü, kendini okul ortamında gergin/mutsuz hissetmektedir. Bu oran kız öğrencilerde %77 ve erkek öğrencilerde %69'dur. Yani okul hem erkekler ve hem kızlar için daha sevimsiz bir yer gibi görünüyor.

2. Gerginlik/mutsuzluk yaşama sıklığı öğrencilerin yaklaşık dörtte birinde haftada birkaç kere olarak ifade edilmiştir. Okulları öğrenciler için istenmeyen yerler olmaktan çıkarmak elbette öncelikle sosyal devletin görevidir.

Tablo 23

Bugüne kadar hiç okul değiştirdiniz mi?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Hayır	52,88	46,65	49,76
Bir kere	24,45	24,02	24,24
İki kere	8,95	11,51	10,23
İkiden fazla	13,72	17,82	15,77

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: OKUL DEĞİŞTİRME

Hayır : % 50

Evet : % 50 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: OKUL DEĞİŞTİRME

Hayır : % 52,88

Bir kere : % 24,45

İki kere : % 8,95

İkiden fazla : % 13,72 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: OKUL DEĞİŞTİRME

Hayır : % 46,65

Bir kere : % 24,02

İki kere : % 11,51

İkiden fazla : % 17,82 şeklindedir.

Tablo 23 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan ve ankete katılan öğrencilerden %50'si en az bir kere okuduğu okulu değiştirmiştir.

2. Bu ilçede ailelerin ancak %20'si bir yerden bir yere göç etmişken, her iki çocuktan birinin okul değiştirmiş olması ilginç bir durum sayılabilir.

3. Öğrencilerden yarısının okul değiştirmiş olması sorgulanması gereken bir durumdur.

Tablo 24

Son on yılda ailece bir yerden bir yere göç ettiniz mi?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Hayır	84,50	78,54	81,52
Bir kere	10,00	12,38	11,19
İki kere	1,81	4,09	2,95
İkiden fazla	3,68	4,99	4,33

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: AİLENİN GÖÇ ETME DURUMU

Etmedik : % 81,52

Bir kere : % 11,19

İki kere : % 2,95

İkiden fazla : % 4,33 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: AİLENİN GÖÇ ETME DURUMU

Etmedik : % 84,50

Bir kere : % 10,00

İki kere : % 1,81

İkiden fazla : % 3,68 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: AİLENİN GÖÇ ETME DURUMU

Etmedik : % 78,54

Bir kere : % 12,38

İki kere : % 4,09

İkiden fazla : % 4,99 şeklindedir.

Tablo 24 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerden sadece %20'si son on yılda ailesinin bir yerden bir yere göç ettiğini beyan etmiştir.

2. Bu ilçede ailelerin ancak %20'si bir yerden bir yere göç etmişken, Türkiye için ailelerin ortalaması %45 civarındadır(TBMM 2007:428).

Tablo 25

Çevrenizdeki gençler hangi sıklıkta delici/kesici alet taşıyor?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Her gün	21,74	25,97	23,86
Haftada birkaç kez	14,66	15,39	15,03
Ayda birkaç kez	16,54	18,89	17,71
Hiç taşıyor	47,05	39,75	43,40

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: GENÇLERİN DELİCİ-KESİCİ ALET TAŞIMASI

Taşıyor : % 57

Taşıyor : % 43,40 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: GENÇLERİN DELİCİ-KESİCİ ALET TAŞIMASI

Her gün : % 21,74

Haftada birkaç kez : % 14,66

Ayda birkaç kez : % 16,54

Hiç taşıyor : % 47,05 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: GENÇLERİN DELİCİ-KESİCİ ALET TAŞIMASI

Her gün : % 25,97

Haftada birkaç kez : % 15,39

Ayda birkaç kez : % 18,89

Hiç taşıyor : % 39,75 şeklindedir.

Tablo 25 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerden %57'si çevresindeki gençlerin delici-kesici alet taşıdıklarını beyan etmişlerdir. Bu görüşte olan öğrencilere göre delici kesici alet taşıma sıklığı yaklaşık dörtte biri için “her gün” olacak şeklindedir.

2. Bu ilçede ciddi güvenlik sorunu mu var; yoksa gençlerde ciddi şiddet eğilimleri mi var? Sorusunu akla getiren bu durumun mutlaka sorgulanması gerekir.

Tablo 26

Siz, hangi sıklıkta delici-kescici alet taşırsınız?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Her gün	8,28	12,03	10,15
Haftada birkaç kez	4,88	10,47	7,67
Ayda birkaç kez	8,82	14,85	11,83
Hiç taşımam	78,03	62,66	70,34

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLERDE DELİCİ-KESİCİ ALET TAŞIMA

Taşırim : %30

Taşımam : % 70 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE DELİCİ-KESİCİ ALET TAŞIMA

Her gün : % 8,28

Haftada birkaç kez : % 4,88

Ayda birkaç kez : % 8,82

Hiç taşımam : % 78,03 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE DELİCİ-KESİCİ ALET TAŞIMA

Her gün : % 12,03

Haftada birkaç kez : % 10,47

Ayda birkaç kez : % 14,85

Hiç taşımam : % 62,66 şeklindedir.

Tablo 26 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesindeki liselere devam eden öğrencilerin %30'u delici-kescici alet taşımaktadır.

2. Kızların %22'si ve erkeklerin %37'si delici-kescici alet taşıdıklarını beyan etmişlerdir. Yani erkek öğrenciler kız öğrencilere göre %15 oranında daha fazla delici-kescici alet taşıma eğilimindedirler.

3. Delici-kescici alet taşıma alışkanlığı çevrenin güvensiz sayılmasını ve çocuklarda / gençlerdeki şiddet eğilimlerini akla getirir.

Tablo 27

Önemli bir sıkıntınızı öncelikle kiminle paylaşmayı yeğlersiniz?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Anne	38,16	28,43	33,29
Baba	8,39	13,70	11,05
Arkadaş	42,73	43,91	43,32
Rehber Öğretmen	10,72	13,96	12,34

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: ÖNEMLİ BİR SORUNUNU PAYLAŞMA

Anne : % 33,29

Baba : % 11,05

Arkadaş : % 43,32

Rehber Öğretmen : % 12,34 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: ÖNEMLİ BİR SORUNUNU PAYLAŞMA

Anne : % 38,16

Baba : % 8,39

Arkadaş : % 42,73

Rehber Öğretmen : % 10,72 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: ÖNEMLİ BİR SORUNUNU PAYLAŞMA

Anne : % 28,43

Baba : % 13,70

Arkadaş : % 43,91

Rehber Öğretmen : % 13,96 şeklindedir.

Tablo 27 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrenciler önemli bir sıkıntılarını olduğunda bunu öncelikle paylaşma seçimleri: Arkadaş %44, Anne %33, Rehber Öğretmen %12 ve Baba 11 şeklindedir.

2. Bu ilçede öğrencilerin rehber öğretmenlere başvurma yüzdesi Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir.

Tablo 28

Okul yolunda şiddete uğrama korkusu yaşıyor mısınız?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	8,85	9,93	9,39
Ayda birkaç kez	8,76	10,34	9,55
Yılda birkaç kez	16,33	19,26	17,80
Hiç yaşamam	66,06	60,46	63,26

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: OKUL YOLUNDA ŞİDDET UĞRAMA KORKUSU

Korku yaşıyorum : %37

Korku yaşamam : % 63 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: OKUL YOLUNDA ŞİDDET UĞRAMA KORKUSU

Haftada birkaç kez : % 8,85

Ayda birkaç kez : % 8,76

Yılda birkaç kez : % 16,33

Hiç yaşamam : % 66,06 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: OKUL YOLUNDA ŞİDDET UĞRAMA KORKUSU

Haftada birkaç kez : % 9,93

Ayda birkaç kez : % 10,34

Yılda birkaç kez : % 19,26

Hiç yaşamam : % 60,46 şeklindedir.

Tablo 28 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerin %37'si 'okulla evi arasında şiddete uğrama korkusu' yaşamaktadır. Şiddete uğrama korkusunu erkekler kızlara göre %6 daha fazla yaşamaktadır.

2. öğrencilerin üçte birinden daha fazlasının okul yolunda şiddet korkusu yaşaması araştırılması gereken bir durumdur.

3. Son iki sorudan elde edilen veriler birbirini destekler niteliktedir.

Tablo 29

Okul yolunda trafik tehlikesi korkusu yaşar mısınız?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	19,05	17,51	18,28
Ayda birkaç kez	13,54	14,17	13,86
Yılda birkaç kez	20,38	19,28	19,83
Hiç yaşamam	47,02	49,04	48,03

Buna göre

TOPLAM ÖĞRENCİLER: OKUL YOLUNDA TRAFİK TEHLİKESİ KORKUSU

Trafik korkusu yaşarım : %52

Trafik korkusu yaşamam : %48şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: OKUL YOLUNDA TRAFİK TEHLİKESİ KORKUSU

Haftada birkaç kez : % 19,05

Ayda birkaç kez : % 13,54

Yılda birkaç kez : % 20,38

Hiç yaşamam : % 47,02 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: OKUL YOLUNDA TRAFİK TEHLİKESİ KORKUSU

Haftada birkaç kez : % 17,51

Ayda birkaç kez : % 14,17

Yılda birkaç kez : % 19,28

Hiç yaşamam : % 49,04 şeklindedir.

Tablo 29 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerin %52'si 'okulla evi arasında 'trafik tehlikesi korkusu' yaşamaktadır. 'Trafik tehlikesi korkusu' yaşama yüzdeleri erkekler ve kızlar için yaklaşık aynı düzeydedir.

2. Liseye devam eden öğrencilerin yarısından daha fazlasının okul yolunda 'trafik tehlikesi korkusu' yaşaması ciddi ve araştırılması gereken bir durumdur.

Tablo 30

“Toplumdaki önemli kişilerin şiddet davranışları sergilemesi çocukların eğilimlerini arttıran bir faktördür” ifadesi, sizce doğru mudur?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Kesinlikle doğru	33,38	25,48	29,43
Doğru	26,10	24,52	25,31
Kısmen doğru	22,44	24,92	23,68
Doğru değil	18,08	25,08	21,58

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLERİN faktörleri seçme ortalamaları:

Doğru: % 78

Doğru değil : % 22 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Kesinlikle doğru : % 33,38

Doğru : % 26,10

Kısmen doğru : % 22,44

Doğru değil : % 18,08 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Kesinlikle doğru : % 25,48

Doğru : % 24,52

Kısmen doğru : % 24,92

Doğru değil : % 25,08 şeklindedir.

Tablo 30 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerin %78 gibi çok önemli bir oranı toplumdaki önemli kişilerin şiddet davranışları sergilemesinin çocuk ve gençler için şiddet eğilimlerini kışkırtan etkisi olduğu görüşündedir.

2. Anket verilerinden sanatçı, devlet adamı, sporcu vb. kişilerin özellikle medya üzerinden gösterdikleri şiddet davranışlarının çocuklarda/gençlerde şiddet ve saldırganlık duygularını kışkırtan etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 31

Çevrenizde şiddet en fazla hangi ortamda var?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Evlerde	13,69	10,67	12,18
Okullarda	19,94	22,37	21,16
Sokakta	52,18	44,79	48,49
Arkadaş çevresi	14,19	22,17	18,18

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: EN FAZLA ŞİDDET

Evlerde : % 12,18

Okullarda : % 21,16

Sokakta : % 48,49

Arkadaş ortamlarında : % 18,18 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: EN FAZLA ŞİDDET

Evlerde : % 13,69

Okullarda : % 19,94

Sokakta : % 52,18

Arkadaş ortamlarında : % 14,19 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: EN FAZLA ŞİDDET

Evlerde : % 10,67

Okullarda : % 22,37

Sokakta : % 44,79

Arkadaş ortamlarında : % 22,17 şeklindedir.

Tablo 31 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerin yaklaşık yarısı çevrelerinde en fazla şiddetin sokakta olduğu görüşündedir.

2. Sokaklardan başka şiddetin en fazla yaşanma oranı; %21 okullar, %18 arkadaş ortamları ve %12 yaşanan evlerdir.

Tablo 32

Çevrenizde cinsel taciz davranışlarına hangi sıklıkta tanık oldunuz?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	13,45	21,60	17,52
Ayda birkaç kez	12,26	14,42	13,34
Yılda birkaç kez	23,73	19,24	21,48
Hiç tanık olmadım	50,57	44,74	47,65

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: TACİZE TANIK OLMA

Tanık oldum: %52

Hiç tanık olmadım : % 48 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: TACİZE TANIK OLMA

Haftada birkaç kez : % 13,45

Ayda birkaç kez : % 12,26

Yılda birkaç kez : % 23,73

Hiç tanık olmadım : % 50,57 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: TACİZE TANIK OLMA

Haftada birkaç kez : % 21,60

Ayda birkaç kez : % 14,42

Yılda birkaç kez : % 19,24

Hiç tanık olmadım : % 44,74 şeklindedir.

Tablo 32 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerin yaklaşık %52 çevrelerindeki insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarında bulduklarına tanık olmuştur.

2. Cinsel taciz olaylarına tanık olma düzeyi erkeklerde kızlara göre %5 daha yüksektir.

Tablo 33

Siz hangi sıklıkla cinsel taciz durumuyla karşılaştınız?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	5,29	12,24	8,77
Ayda birkaç kez	5,39	10,40	7,90
Yılda birkaç kez	12,12	11,17	11,65
Hiç karşılaşmadım	77,19	66,19	71,69

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: TACİZE UĞRAMA

Karşılaştım : % 28

Hiç karşılaşmadım : % 72 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: TACİZE UĞRAMA

Haftada birkaç kez : % 5,29

Ayda birkaç kez : % 5,39

Yılda birkaç kez : % 12,12

Hiç karşılaşmadım : % 77,19 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: TACİZE UĞRAMA

Haftada birkaç kez : % 12,24

Ayda birkaç kez : % 10,40

Yılda birkaç kez : % 11,17

Hiç karşılaşmadım : % 66,19 şeklindedir.

Tablo 33 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerin cinsel taciz durumuyla karşılaşma düzeyi %28'dir. Bu düzey, erkeklerde %34 ve kızlarda %23'tür.

2. Tablo 33 verilerine göre erkekler kızlara göre %11 oranında daha fazla cinsel taciz durumuyla karşılaşmaktadır.

3. Bahçelievler ilçesinde çocuk ve gençlerin cinsel taciz durumuyla karşılaşma riski yönünden sıkıntılı bir süreç yaşandığı söylenebilir.

Tablo 34

Geçmişte kendinize hangi sıklıkta zarar verdiniz?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	6,58	8,39	7,49
Ayda birkaç kez	8,35	10,09	9,22
Yılda birkaç kez	14,98	16,43	15,71
Hiç vermedim	70,09	65,08	67,59

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: KENDİNE ZARAR VERME

Kendime zarar verdim : %32

Kendime zarar vermedim : % 68 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: KENDİNE ZARAR VERME

Haftada birkaç kez : % 6,58

Ayda birkaç kez : % 8,35

Yılda birkaç kez : % 14,98

Hiç vermedim : % 70,09 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: KENDİNE ZARAR VERME

Haftada birkaç kez : % 8,39

Ayda birkaç kez : % 10,09

Yılda birkaç kez : % 16,43

Hiç vermedim : % 65,08 şeklindedir.

Tablo 34 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerin kendilerine zarar verme genel düzeyi %32'dir. Bu düzey, erkeklerde %35 ve kızlarda %30'dur. Yani, erkekler kızlara göre %5 oranında kendilerine daha fazla fiziksel zarar vermektedir.

2. Bahçelievler ilçesinde çocuk ve gençlerin kendilerine zarar verme düzeyi endişe verici boyuttadır; ortada acilen tedbir alınması gereken bir durum vardır.

Tablo 35

Geçmişte siz, başkalarına ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	10,80	18,38	14,59
Ayda birkaç kez	10,71	14,15	12,43
Yılda birkaç kez	22,45	26,64	24,54
Hiç uygulamadım	56,04	40,84	48,44

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: BAŞKASINA FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA

Uyguladım : %52

Hiç uygulamadım : % 48 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: BAŞKASINA FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA

Haftada birkaç kez : % 10,80

Ayda birkaç kez : % 10,71

Yılda birkaç kez : % 22,45

Hiç uygulamadım : % 56,04 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: BAŞKASINA FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA

Haftada birkaç kez : % 18,38

Ayda birkaç kez : % 14,15

Yılda birkaç kez : % 26,64

Hiç uygulamadım : % 40,84 şeklindedir.

Tablo 35 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler liselerinde okuyan öğrencilerin başkalarına “fiziksel şiddet” uygulama genel düzeyi %52’dir. Bu oran kızlarda %44 ve erkeklerde %59’dur. Yani erkek öğrenciler kız öğrencilere göre başkalarına %15 oranında daha fazla “fiziksel şiddet” uygulamaktadır.

2. Liseye devam eden öğrencilerin başkalarına fiziksel şiddet uygulama sıklığı; haftada birkaç kez %20, ayda birkaç kez %18 ve yılda birkaç kez %26 şeklindedir. Her şekilde ortada bir şiddet kültürü olduğu söylenebilir ve bu kötü bir tablodur.

Tablo 36

Çocukken yaşanan sözel şiddet, bireyin ileride suça yönelmesinde ne kadar etkilidir?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Çok etkilidir	36,22	25,58	30,90
Etkilidir	31,79	26,94	29,37
Kısmen etkilidir	20,84	28,60	24,72
Etkili değildir	11,15	18,88	15,02

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLERİN faktörleri seçme ortalamaları:

Etkilidir : %85

Etkili değildir : %15 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Çok etkilidir : % 36,22

Etkilidir : % 31,79

Kısmen etkilidir : % 20,84

Etkili değildir : % 11,15 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Çok etkilidir : % 25,58

Etkilidir : % 26,94

Kısmen etkilidir : % 28,60

Etkili değildir : % 18,88 şeklindedir.

Tablo 36 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesindeki liselere devam eden kız öğrencilerin %89'u çocukken yaşanan sözel şiddetin bireyin ileride suça sürüklenmesinde etkili olduğu görüşünü savunmuştur. Bu görüşü savunan erkek öğrencilerin oranı ise %81'dir. Yani genel olarak liseye devam eden öğrencilerin %85'i bireyleri suça sürüklemeye sözel şiddeti ciddi bir risk olarak görmektedirler.

2. Sözel şiddet düzeyinin böyle yüksek olması toplumun ve insanların geleceği açısından sorgulanması gereken ciddi bir durumdur.

Tablo 37

Çocukken yaşanan fiziksel şiddet, bireyin ileride suça yönelmesinde ne kadar etkilidir?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Çok etkilidir	46,80	31,41	39,11
Etkilidir	30,41	31,06	30,74
Kısmen etkilidir	13,34	19,55	16,44
Etkili değildir	9,45	17,98	13,71

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLERİN faktörleri seçme ortalamaları:

Etkilidir : %86

Etkili değildir : %14 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Çok etkilidir : % 46,80

Etkilidir : % 30,41

Kısmen etkilidir : % 13,34

Etkili değildir : % 9,45 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Çok etkilidir : % 31,41

Etkilidir : % 31,06

Kısmen etkilidir : % 19,55

Etkili değildir : % 17,98 şeklindedir.

Tablo 37 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Liseye devam eden öğrencilerin %86'sı, çocukken yaşanan fiziksel şiddetin bireyin ileride suça yönelmesinde etkili olduğunu savunmuştur. Böyle düşünen kız öğrencilerin oranı %91 ve erkek öğrencilerin oranı %82 düzeyindedir.

2. Bu sonuçlara göre, 'Bugünün failleri dünün mağdurlarıdır' tezi liseye devam eden öğrenciler tarafından da onanmıştır.

Tablo 38

Size göre, insanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktör aşağıdakilerden hangisidir?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Ceza korkusu	29,39	26,24	27,83
Allah korkusu	43,39	43,74	43,57
Aile korkusu	12,52	11,76	12,14
Toplum korkusu	14,69	18,26	16,46

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: SUÇTAN ALIKOYAN EN ÖNEMLİ FATÖR

Ceza korkusu : % 27,83

Allah korkusu : % 43,57

Aile korkusu : % 12,14

Toplum korkusu : % 16,46 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: SUÇTAN ALIKOYAN EN ÖNEMLİ FATÖR

Ceza korkusu : % 29,39

Allah korkusu : % 43,39

Aile korkusu : % 12,52

Toplum korkusu : % 14,69 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: SUÇTAN ALIKOYAN EN ÖNEMLİ FATÖR

Ceza korkusu : % 26,24

Allah korkusu : % 43,74

Aile korkusu : % 11,76

Toplum korkusu : % 18,26 şeklindedir.

Tablo 38 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Liseye devam eden öğrencilerin %44'ü insanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktörün “Allah korkusu” olduğu görüşünü savunmuştur.

Diğer faktörlerin işaretlenme oranları;

-Ceza korkusu %28,

-Toplum korkusu %16 ve

-Aile korkusu %12 şeklindedir

Tablo 39

Çocukluğunuzda hangi sıklıkla kavgaya karıştınız?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	14,07	20,74	17,40
Ayda birkaç kez	18,10	21,80	19,95
Yılda birkaç kez	21,69	25,49	23,59
Hiç karışmadım	46,14	31,97	39,05

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: ÇOCUKKEN KAVGAYA KARIŞMA

Karıştım : % 61

Karışmadım : % 39 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: ÇOCUKKEN KAVGAYA KARIŞMA

Haftada birkaç kez : % 14,07

Ayda birkaç kez : % 18,10

Yılda birkaç kez : % 21,69

Hiç karışmadım : % 46,14 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: ÇOCUKKEN KAVGAYA KARIŞMA

Haftada birkaç kez : % 20,74

Ayda birkaç kez : % 21,80

Yılda birkaç kez : % 25,49

Hiç karışmadım : % 31,97 şeklindedir.

Tablo 39 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Liseye devam eden öğrencilerin %61'i çocukluğunda değişik sıklıkta olmak üzere kavgaya karıştığını beyan etmiştir. Kavgaya karışma oranı erkeklerde %68 ve kızlarda %54'tür. Yani erkeklerin kavgaya etme oranı kızlara göre %14 daha fazladır.

2. Erkeklerin %21'i ve kızların %14'ü haftada birkaç kez kavgaya karıştıklarını beyan etmişlerdir. Bu gerçekten çok ciddi bir orandır; mutlaka sorgulanmalıdır.

Tablo 40

Çocukken eşyalara hangi sıklıkta zarar verdiniz?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	9,31	14,39	11,85
Ayda birkaç kez	10,45	13,63	12,04
Yılda birkaç kez	20,25	24,06	22,16
Hiç vermedim	60,00	47,92	53,96

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: EŞYALARA ZARAR VERME

Eşyalara zarar verdim: % 46

Hiç vermedim : % 54 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: EŞYALARA ZARAR VERME

Haftada birkaç kez : % 9,31

Ayda birkaç kez : % 10,45

Yılda birkaç kez : % 20,25

Hiç vermedim : % 60,00 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: EŞYALARA ZARAR VERME

Haftada birkaç kez : % 14,39

Ayda birkaç kez : % 13,63

Yılda birkaç kez : % 24,06

Hiç vermedim : % 47,92 şeklindedir.

Tablo 40 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Liseye devam eden öğrencilerin %46'sı çocukluğunda değişik sıklıkta olmak üzere eşyalara zarar verdiğini beyan etmiştir. Eşyalara zarar verme oranı erkeklerde %52 ve kızlarda %40'tır. Yani erkeklerin eşyalara zarar verme oranı kızlara göre %12 daha fazladır.

2. Anket verilerine göre, hem erkeklerin ve hem kızların eşyalara zarar verme düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir. Bu ise liseye devam eden öğrencilerin şiddet ve saldırganlık duygu/eğilimleri yönünden risk altında olduklarını gösterir.

Tablo 41

Çocukken hayvanlara hangi sıklıkta zarar verdiniz?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	5,90	10,73	8,31
Ayda birkaç kez	5,55	8,50	7,03
Yılda birkaç kez	9,77	14,32	12,04
Hiç vermedim	78,78	66,45	72,61

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: HAYVANLARA ZARAR VERME

Hayvanlara zarar verenler : %27

Hayvanlara zarar vermeyenler : %73 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: HAYVANLARA ZARAR VERME

Haftada birkaç kez : % 5,90

Ayda birkaç kez : % 5,55

Yılda birkaç kez : % 9,77

Hiç vermedim : % 78,78 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: HAYVANLARA ZARAR VERME

Haftada birkaç kez : % 10,73

Ayda birkaç kez : % 8,50

Yılda birkaç kez : % 14,32

Hiç vermedim : % 66,45 şeklindedir.

Tablo 41 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Liseye devam eden öğrencilerin %27'si çocukluğunda değişik sıklıkta olmak üzere hayvanlara zarar verdiğini beyan etmiştir. Hayvanlara zarar verme oranı erkeklerde %34 ve kızlarda %21'dir. Yani erkeklerin eşyalara zarar verme oranı kızlara göre %13 daha fazladır.

2. Anket verilerine göre, hem erkeklerin ve hem kızların hayvanlara zarar verme düzeyi eşyalara zarar vermede olduğu gibi yüksektir. Bu ise liseye devam eden öğrencilerin, şiddet ve saldırganlık duygu/eğilimleri yönünden sıkıntılı olduklarının açık bir göstergesi sayılabilir.

Tablo 42

Uyuşturucu kullanmayı hangi sıklıkta düşünürsünüz?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	8,16	15,06	11,61
Ayda birkaç kez	4,60	8,94	6,77
Yılda birkaç kez	8,11	8,59	8,35
Hiç düşünmem	79,14	67,41	73,27

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: UYUŞTURUCU DÜŐUNCESİ

Düşünenler : % 27

Düşünmedim : % 73şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: UYUŞTURUCU DÜŐUNCESİ

Haftada birkaç kez : % 8,16

Ayda birkaç kez : % 4,60

Yılda birkaç kez : % 8,11

Hiç düşünmedim : % 79,14 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: UYUŞTURUCU DÜŐUNCESİ

Haftada birkaç kez : % 15,06

Ayda birkaç kez : % 8,94

Yılda birkaç kez : % 8,59

Hiç düşünmedim : % 67,41 şeklindedir.

Tablo 42 verilerine göre Şunlar söylenebilir:

1. Liseye devam eden öğrencilerin %27'si uyuşturucu kullanmayı değişik sıklıkta düşünmüş. Uyuşturucu kullanmayı düşünme oranı erkeklerde %33 ve kızlarda %21'dir.

2. liseye devam eden öğrencilerden kızların en az beşte biri ve erkeklerin üçte birinin uyuşturucu kullanmayı düşünme eğilimi göstermesi düşündürücüdür. Özellikle erkeklerin %15'inin haftada birkaç kez böyle bir düşünce ile yaşaması tehlikeli bir durumdur.

Tablo 43

İntihar duygusunu hangi sıklıkta yaşarsınız?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	9,01	10,27	9,64
Ayda birkaç kez	10,50	14,21	12,36
Yılda birkaç kez	18,42	17,45	17,94
Hiç yaşamam	62,06	58,07	60,06

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: İNTİHAR DUYGUSU

Yaşayanlar : %40

Yaşamayanlar : % 60 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: İNTİHAR DUYGUSU

Haftada birkaç kez : % 9,01

Ayda birkaç kez : % 10,50

Yılda birkaç kez : % 18,42

Hiç yaşamam : % 62,06 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: İNTİHAR DUYGUSU

Haftada birkaç kez : % 10,27

Ayda birkaç kez : % 14,21

Yılda birkaç kez : % 17,45

Hiç yaşamam : % 58,07 şeklindedir.

Tablo 43 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Liseye devam eden öğrencilerin %40'ı intihar duygusu taşımaktadır. Bu oran erkeklerde %42 ve kızlarda %38'dir. Yani hem kızlar ve hem de erkekler ciddi düzeyde intihar eğilimleri taşımaktadır.

2. Bunca öğrencinin intihar düşüncesiyle yaşıyor olması düşündürücü olmaktan öteye korkutucudur. Bu tablo bize, son yıllarda artan intiharlar/intihar girişimleri belli bir sosyolojik gidişatın sonucu olduğunu düşündürüyor.

Tablo 44

Hangi sıklıkta psikolojik sorunlar yaşıyorsunuz?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	15,75	13,42	14,59
Ayda birkaç kez	19,07	18,34	18,70
Yılda birkaç kez	29,67	24,42	27,04
Hiç yaşamam	35,51	43,82	39,67

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: PSİKOLOJİK SORUN YAŞAMA

Yaşarım: 60

Yaşamam : %40 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: PSİKOLOJİK SORUN YAŞAMA

Haftada birkaç kez : % 15,75

Ayda birkaç kez : % 19,07

Yılda birkaç kez : % 29,67

Hiç yaşamam : % 35,51 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: PSİKOLOJİK SORUN YAŞAMA

Haftada birkaç kez : % 13,42

Ayda birkaç kez : % 18,34

Yılda birkaç kez : % 24,42

Hiç yaşamam : % 43,82 şeklindedir.

Tablo 44 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden öğrencilerin %60'ı değişik sıklıkta olmak üzere psikolojik sorunlar yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Kızların psikolojik sorun yaşama oranı %64 ve erkeklerin %56'dır. Yani kızlar %8 oranında erkeklere göre daha fazla psikolojik sorun yaşamaktadır.

2. Anket verilerinden anlaşılacağı üzere, günümüz gençliğinin yaklaşık üçte biri haftada ya da ayda birkaç kez psikolojik sorun yaşamaktadır. Bu oranlar ve bu sıklıkta yaşanan psikolojik sorunun varlığı yeni nesiller için ciddi riskler taşıyabilir.

Tablo 45

Siz, psikolojik sorunlarınızdan ötürü tedavi gördünüz mü?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Evet bir kez	20,82	17,72	19,27
Evet iki kez	7,78	12,12	9,95
Evet- daha çok	9,07	11,20	10,14
Hiç görmedim	62,32	58,96	60,64

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: PSİKOLOJİK TEDAVİ GÖRME

Evet bir kez : % 19,27

Evet iki kez : % 9,95

Evet- daha çok : % 10,14

Hiç görmedim : % 60,64 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: PSİKOLOJİK TEDAVİ GÖRME

Evet bir kez : % 20,82

Evet iki kez : % 7,78

Evet- daha çok : % 9,07

Hiç görmedim : % 62,32 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: PSİKOLOJİK TEDAVİ GÖRME

Evet bir kez : % 17,72

Evet iki kez : % 12,12

Evet- daha çok : % 11,20

Hiç görmedim : % 58,96 şeklindedir.

Tablo 45 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden öğrencilerin yaklaşık %40'ı psikolojik sorunlarından ötürü tedavi gördüğünü beyan etmiştir. Bu oran bir önceki soruya yönelik kurulan ifadeleri doğrulamaktadır.

2. Daha lise döneminde bulunan gençliğin bu oranda psikolojik tedaviye ihtiyaç duymuş olması düşündürücüdür. Çocuklarımız için, yeniden durup düşünmenin, yapılanlardan daha fazlasını yapmanın zamanı geçiyor gibidir.

Tablo 46

Hangi sıklıkta kızgınlık, saldırganlık ve öfke duyguları yaşarsınız?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	31,14	27,52	29,33
Ayda birkaç kez	25,79	25,32	25,56
Yılda birkaç kez	22,87	22,19	22,53
Hiç yaşamam	20,20	24,96	22,58

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: KIZGINLIK/ÖFKE DUYGULARI:

Yaşarım : % 77

Yaşamam : % 23 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: KIZGINLIK/ÖFKE DUYGULARI

Haftada birkaç kez : % 31,14

Ayda birkaç kez : % 25,79

Yılda birkaç kez : % 22,87

Hiç yaşamam : % 20,20 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: KIZGINLIK/ÖFKE DUYGULARI

Haftada birkaç kez : % 27,52

Ayda birkaç kez : % 25,32

Yılda birkaç kez : % 22,19

Hiç yaşamam : % 24,96 şeklindedir.

Tablo 46 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden gençliğin, ‘kızgınlık, saldırganlık ve öfke duyguları’ yaşama düzeyi %77’dir. Bu oran kızlarda %80 ve erkeklerde %75’tir.

2. Gençliğin yaklaşık üçte biri anket sonuçlarına göre, ‘kızgınlık, saldırganlık ve öfke duygularını’ haftada birkaç kez yaşamaktadır. Bu toplum için, gençlik için şiddet, saldırganlık ve suç riskinin açık belirtisidir.

Tablo 47

Vücutunuzda hangi izler var?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Jilet izi var	11,77	12,60	12,18
Dövme var	6,55	10,39	8,47
Derin yara izi var	12,51	17,15	14,83
Herhangi bir iz yok	69,17	59,86	64,51

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: VÜCUDUNDA İZ OLMASI

Jilet izi var diyenler : % 35

Jilet izi yok diyenler : % 65 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: VÜCUDUNDA İZ OLMASI

Jilet izi var : % 11,77

Dövme var : % 6,55

Derin yara izi var : % 12,51

Herhangi bir iz yok : % 69,17 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: VÜCUDUNDA İZ OLMASI

Jilet izi var : % 12,60

Dövme var : % 10,39

Derin yara izi var : % 17,15

Herhangi bir iz yok : % 59,86 şeklindedir.

Tablo 47 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bahçelievler ilçesinde liseye devam eden öğrencilerin %65'i vücudunda herhangi bir iz olmadığını ifade etmiştir. Vücudunda iz olanların durumu;

-Jilet izi %12, -Derin yara izi %15, -Dövme izi %8 şeklindedir.

2. Liseye devam eden öğrencilerde bu oranda jilet izi (kızlar ve erkeklerde birbirine yakın oranda) ve derin yara izi olması şiddet kültürünün bir başka yönüdür.

Tablo 48

Hangi sıklıkta suçluluk duyguları yaşarsınız?

SEÇENEKLER	KIZ	ERKEK	% ORT.
Haftada birkaç kez	10,94	15,80	13,37
Ayda birkaç kez	17,75	16,11	16,93
Yılda birkaç kez	30,16	24,42	27,29
Hiç yaşamam	41,15	43,68	42,41

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLER: SUÇLULUK DUYGULARI YAŞAMA

Haftada birkaç kez : % 13,37
Ayda birkaç kez : % 16,93
Yılda birkaç kez : % 27,29
Hiç yaşamam : % 42,41 şeklindedir.

KIZ ÖĞRENCİLER: SUÇLULUK DUYGULARI YAŞAMA

Haftada birkaç kez : % 10,94
Ayda birkaç kez : % 17,75
Yılda birkaç kez : % 30,16
Hiç yaşamam : % 41,15 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLER: SUÇLULUK DUYGULARI YAŞAMA

Haftada birkaç kez : % 15,80
Ayda birkaç kez : % 16,11
Yılda birkaç kez : % 24,42
Hiç yaşamam : % 43,68 şeklindedir.

Tablo 48 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Anket verilerine göre liseye devam eden öğrencilerin yaklaşık %58'i değişik sıklıkta olmak üzere 'suçluluk duyguları' yaşamaktadır.
2. Suçluluk duyguları yaşama, öncelikle ailede kazanılan bir çeşit kişilik sorunu, vicdani değerler sorunu, sağlık sorunudur.

5.BÖLÜM

ANKET ANALİZLERİ: BAZI DEĞİŞKENLER YÖNÜNDEN SORGULAMA

TABLO / 49

ANNE FİZİKSEL ŞİDDETİ GÖRME	KIZ	ERKEK	GENEL
	% ORAN	% ORAN	% ORAN
BAŞKALARINA FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA	75,41	77,78	76,59
KENDİNE ZARAR VERME	11,56	15,80	13,68
EŞYALARA ZARAR VERME	50,82	67,16	58,99
İNTİHAR DUYGUSU YAŞAMA	72,13	56,30	64,21
SUÇLULUK DUYGU VE DÜŞÜNCELERİ	68,85	67,41	68,13
SALDIRGANLIK VE ÖFKE DUYGULARI TAŞIMA	85,25	81,48	83,36

TABLO / 50

BABA FİZİKSEL ŞİDDETİ GÖRME	KIZ	ERKEK	GENEL
	% ORAN	% ORAN	% ORAN
BAŞKALARINA FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA	87,10	80,58	83,84
KENDİNE ZARAR VERME	74,19	61,17	67,68
EŞYALARA ZARAR VERME	51,61	71,84	61,73
İNTİHAR DUYGUSU YAŞAMA	90,32	57,28	73,80
SUÇLULUK DUYGU VE DÜŞÜNCELERİ	83,87	67,96	75,92
SALDIRGANLIK VE ÖFKE DUYGULARI TAŞIMA	93,55	83,50	88,52

TABLO / 51

ANNE-BABA ARASINDA FİZİKSEL ŞİDDETE TANIK OLMA	KIZ	ERKEK	GENEL
	% ORAN	% ORAN	% ORAN
BAŞKALARINA FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA	75,00	80,00	77,50
KENDİNE ZARAR VERME	92,86	64,00	78,43
EŞYALARA ZARAR VERME	46,43	77,33	61,88
İNTİHAR DUYGUSU YAŞAMA	92,86	70,67	81,76
SUÇLULUK DUYGU VE DÜŞÜNCELERİ	75,00	69,33	72,17
SALDIRGANLIK VE ÖFKE DUYGULARI TAŞIMA	85,71	78,67	82,19

TABLO / 52

ANNE ÖFKELİ DAVRANIŞINA TANIK OLMA	KIZ	ERKEK	GENEL
	% ORAN	% ORAN	% ORAN
BAŞKALARINA FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA	63,64	72,57	68,11
KENDİNE ZARAR VERME	42,25	48,10	45,17
EŞYALARA ZARAR VERME	51,34	69,20	60,27
İNTİHAR DUYGUSU YAŞAMA	52,94	46,41	49,68
SUÇLULUK DUYGU VE DÜŞÜNCELERİ	72,73	69,62	71,17
SALDIRGANLIK VE ÖFKE DUYGULARI TAŞIMA	91,44	83,97	87,71

TABLO / 53

BABA ÖFKELİ DAVRANIŞINA TANIK OLMA	KIZ	ERKEK	GENEL
	% ORAN	% ORAN	% ORAN
BAŞKALARINA FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA	69,90	71,43	70,67
KENDİNE ZARAR VERME	52,43	47,78	50,11
EŞYALARA ZARAR VERME	48,54	65,02	56,78
İNTİHAR DUYGUSU YAŞAMA	63,11	47,29	55,20
SUÇLULUK DUYGU VE DÜŞÜNCELERİ	72,82	65,52	69,17
SALDIRGANLIK VE ÖFKE DUYGULARI TAŞIMA	90,29	84,73	87,51

49. 50. 51. 52 ve 53. tablolar evdeki şiddetin, anne baba şiddetinin çocukların kişilik yapısını nasıl etkilediğini; onların şiddet, saldırganlık ve suç eğilimlerini hangi düzeylere yükselttiğini açık olarak göstermektedir. “Şiddet, şiddeti doğurur” deyişini, bu kadar açık olarak destekleyen çok az başka kanıt bulunabilir.

Yapılan birçok bilimsel araştırma göstermiştir ki, çocuklukta disiplin sorunu yaşayan, suçlu davranışlar sergileyenler, büyük ölçüde yetişkinlik dönemlerinde suç/suçlar işlemişlerdir. Yani, yetişkinlerdeki suç davranışının belirleyici etmenleri de büyük ölçüde çocukluk dönemine dayanmaktadır.

Annenin/Babanın çocuklara fiziksel şiddet uygulaması ya da anne babanın birbirine çocukların yanında şiddet uygulaması kadar, anne babanın evde öfkeli davranışlar göstermesi de benzer bir şiddet kültürünün varlığına işaret etmektedir. Gerçi öfke davranışı gösterme ile şiddet uygulama durumu kişilerde aynı anda olabildiği için bunların birbirinde ayırt edilmesi zordur. Biz bu sebepten ötürüdür ki, çocuklar için kötü olanlar sınıfına bunları çok ayırt etmeden bir arada koyabiliriz

Günümüz gençliğinin şiddet, suç, madde bağımlılığına yönelmesi ve intihar eğilimleri göstermesi bütün bunlara karşılık şefkat, merhamet, acıma gibi duyguları yeterince kazanamamasıyla da ilgilidir. Giderek yalnızlaşan, anlam, duygu ve değer kaybına uğrayan insan, çocuk yetiştirmede de geçerli sosyal ölçülerin ne olması gerektiği hususunda ciddi tereddütler, bocalamalar yaşamaktadır. Bütün bunlar ise, çocuklarla ilgili hassasiyeti olanlar için, her zamankinden daha riskli bir dönemin içinde bulunduğumuzun göstergeleri gibidir.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

İstanbul'un diğer şehirlere göre her yönüyle çok farklı özellikler taşıdığı açık bir gerçektir. Konu çocuklar olunca, her ilçenin ayrı bir ilmiş gibi ayrı ayrı ele alınması zorunludur. Bu anlayışla, liseye devam eden öğrenciler üzerinden yürütülen şiddet anketiyle, aile, sokak, okul boyutunda Bahçelievler İlçesinde şiddet ve etkileri anlaşılmaya çalışıldı.

Türkiye'nin nüfusunda çocuk ve gençler ağırlığını korumaktadır. Ülkemiz, içinde bulunduğu toplumsal değişme süreçlerine bağlı olarak yoğun sorunlarla karşı karşıyadır. Gelir dağılımı bozukluğu, yoksulluk, işsizlik, göç, hızlı nüfus artışı, sağlık, eğitim, sosyal hizmetler, çalışma ve sosyal güvenlik gibi kamu hizmetlerine erişimde yaşanan sorunlar, bir bütün olarak toplumu ve özellikle de dezavantajlı kesimlerin refah düzeyini olumsuz etkilemektedir. Temel ekonomik ve demografik göstergelerin yanı sıra sağlık ve eğitim alanındaki veriler, Türkiye'nin Avrupa ülkeleri ve birçok komşu ülkeye göre geride olduğunu göstermektedir (DPT, 2006).

Bu çalışma birçok diğer çalışmada olduğu gibi, çocuklar ve sorunlarıyla ilgili aile kurumunu öne çıkartmaktadır. Çocuklar için ailede durum iyi değilse, okulda da sokakta da kendi içsel dünyalarında da iyi değildir. Toplumun diğer sosyal ortamlarındaki şiddet olayları sanki ailedeki şiddetin bir devamı gibidir. Böylece temele aileyi almadan geliştirilecek tedbirlerin çocuklara, topluma büyük yararlar sağlayamayacağı açıktır.

Anket verilerine baktığımızda; "Kızgınlık, saldırganlık ve öfke duyguları yaşadığını ifade eden kızların oranı %80 ve erkeklerin oranı %75'tir. Diğer yandan evlerimizde annelerin babalara göre en az %10 daha fazla fiziksel şiddete başvurması düşündürücü bir gerçektir. Bunlar düşündürücü, korkutucu tablolardır. Çünkü en yakın varlığından; annesinden şiddet gören, hayatı karamsar bulan, anlamsızlık duygularıyla boğuşarak büyüyen bugünün kızları, yarının anneleri olacak ve şiddet döngüsü nesilden nesile devam edecektir.

Bu nedenle ilk genel önerimiz;

İlçenin çocuklara ve ailelere yönelik durum analiz çalışmaları sürekli yapılmalı ve ihtiyaca göre tedbirler geliştirilmelidir.

Tüm ilgili kurum ve kuruluşların ortaklaşa katkısıyla, ilçede sürekli ve yaygın bir aile eğitimi seferberliği başlatılmalıdır.

Ailelere yönelik olarak hazırlanacak eğitim programı sade ve yerelin ihtiyaçlarına uygun olmalıdır.

Ana konular;

- Ailede sağlıklı ilişkiler ve iletişim
- Çocuklarda şiddet duyguları açısından anne-baba eğitimi
- Değerler eğitimi
- Müzakere kültürü ve anlaşmazlık çözümü
- Koruyucu hukuk ve demokrasi eğitimi, çerçevesinde olmalıdır.

Aile eğitimi seferberliğinde okullar aktif hizmet merkezleri rolü üstlenmeli, aile okul yaklaşması için yerel tedbirler geliştirilmelidir. (Örneğin, okullarda nöbetçi öğretmenler ve öğrencilere ilaveten, bir sistem dahilinde *gönüllülük esasına dayanan “veli nöbet sistemi”* denenebilir.)

Aileden taşınan şiddet kültürü ve bağlı olarak kavga eğilimlerini azaltmak, ortadan kaldırmak için okullarda müzakere ve uzlaşma kültürünün gelişimine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bunun en etkin yolu olarak; okullarda arabulucu öğrenci yetiştirilmesi (akran arabuluculuğu) projesi hayata geçirilmelidir.

Eğitim sürecinde yer alan tüm görevliler, şiddet, suç, mağduriyet, koruyucu hukuk, önleyici rehberlik konularında seminerlerden geçirilmeli, çocuk hakları, insan hakları ve demokrasi kültürü konularında bilinç düzeyleri yükseltilmelidir.

Türkiye’de, 2009-2010 öğretim yılında 404 bin öğrencinin, okuluyla ilişkisi kesildiği istatistiki bilgilerden anlaşılmaktadır. Bu yönden ilçede durum nedir, okullar düzeyinde de ayrıca çalışmalar

yapılmalıdır. Çünkü ülkenin her yerinde okuldan ayrılan öğrencilerin ciddi bir yüzdesi risk grubu oluşturmakta, sosyal devletin ve ilgili kurumlarının bu yönde güçlü bir izleme, kollama sistemi bulunmamaktadır.

Bu sorunla ilgili olarak, okul ve çocukla ilgili diğer kurumların da işbirliğine, katılımına dayalı bir izleme, koruma ve bilgi paylaşım sistemi kurulmalıdır. Bu sistemle elde edilecek bilgiler dahilinde okul dışında kalan öğrencilerin yeniden eğitim sistemine kazandırılması için etkin çalışmalar yapılmalıdır. Diğer yandan kendileri için tehlike ve toplum için tehdit olacak yöneliş, ortam ve durumlardan korunabilmeleri için bu çocuklara gerekli destek sağlanmalıdır.

Öğrencilerin; uygulanan anket verilerine göre, ev ile okulları arasında trafik mağduru olma ya da şiddete uğrama yönünde endişeleri vardır. Bu konuya bağlı olarak, sürücülere ve öğrencilere trafik psikolojisi seminerleri dahil, bilinç geliştirici eğitimler öngörülebilir; risk düzeyi yüksek alanlarda etkin önleyici tedbirler çoğaltılabilir.

Suçta sürüklenen ve suç mağduru olan çocuklarla ilgili güncel ve çok yönlü araştırmalar yapılmalı, bu çocukların yeniden topluma kazandırılması için etkin bir izleme ve iyileştirme sistemi kurulmalıdır. Suçu ve mağduriyeti yaşanmadan önleyebilmek için önleyici, koruyucu hizmetlere büyük önem verilmelidir.

Çocuklarda mükerrer suçluluk, dünyanın, ülkemizin ve doğal olarak illerimizin/ilçelerimizin önemli sorunlarından biridir. Çocuk Koruma Kanunu, SHÇEK Kanunu ve diğer ilgili mevzuatın risk altındaki çocuklarla, suça sürüklenen çocuklarla ilgili olarak yapılmasını öngördüğü hizmetler çok büyük ölçüde yerine getirilememektedir.

Bu bağlamda;

a)ÇKK kapsamlı koordinasyon kurulları etkin hale getirilmelidir.

b)Çocukla ilgili görevi olan kurum ve kuruluşlar arasında güçlü bir bilgi paylaşım, işbirliği ve ortak eylem ağı oluşturulmalıdır. Suça sürüklenen çocuklarla ilgili, mahkemelerce verilen çeşitli tedbir kararlarının etkin bir şekilde uygulanması ve sonuç alınması için, ortak bir *izleme/koruma sistemi* oluşturulacak işlevsel yapı (ağ) içerisinde yer almalıdır.

c)İlçenin özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olacak şekilde, risk altındaki çocuklar envanteri çıkartılmalı ve bu envanter her yıl güncelleştirilmelidir.

d)İhtiyaçlar doğrultusunda sürekliliği olan projeler geliştirilmeli, her proje ile sisteme yeni aktörlerin katılımı sağlanmalıdır. (Bu da ancak STK'ların, yerel yönetimlerin, üniversitelerin/ilgili bilim insanlarının işin içine en etkin biçimde sokulmasıyla mümkün olabilir.)

e)Yapılan anket uygulaması sonucu açık olarak ortaya konan, *öğrencilerde hayatla ilgili karamsar duygular ve intihar eğilimleri* ciddi bir risk durumunu işaret etmektedir. Sorun daha derinlemesine bilimsel saha araştırmalarına konu edilmeli, ulaşılabilecek veriler üzerinden acilen, kısa, orta ve uzun vadeli çözüme yönelik projeler, tedbirler geliştirilmelidir.

Çocuk Odaklı İlçe Sosyal Risk Haritası çalışması esas alınmak üzere **her okul, daha ayrıntılı olacak şekilde kendi durum analizini yapmalı, sosyal risk haritasını çıkarmalıdır.** Bu ise her yıl yeniden yapılmalı; güncellenmelidir.

Bu ana esere ek olarak hazırlanan CV dosyasında, tüm liselerin ayrı ayrı olmak üzere anket bulguları yer almaktadır. Burada sıralanan genel öneriler okul yetkililerince de dikkate alınmalı, ancak okullara özel projeler üretilmeli ve risklere karşı erkenden, yani yeni sorunlar ortaya çıkmadan çözüm yolları geliştirilmelidir.

Çocuklara ve ilgili kurumlara yönelik olarak kişi, kurum ve kuruluşların geliştireceği tüm sosyal projeler için, “Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası” verilerinden yararlanılma yoluna gidilmelidir.

Ülke düzeyinde baktığımızda da; “devlette devamlılık ilkesi”, çocuk ve aile konuları/sorunları bağlamında mutlak iyi işletilmeli, ilçe için her yıl sosyal durum analizleri yapılmalı, geliştirilen projelerin devamlılığı sağlanmalı, çocuklar için tespit edilen risklerin geciktirilmeden önlem ve çözüm boyutunda gereği ilgililerce yerine getirilmelidir.

Yerelde, özellikle aile ve çocuk odaklı sosyal sorunlara çözüm üreten STK için devlet özel imkânlar sağlamalı, maddi destek sunmalıdır. Şiddet, suç konusunda önleyici hukuk, önleyici rehberlik, iyileştirici ve geliştirici eğitim, sivil projeler yoluyla etkin biçimde hayata geçirilmelidir. STK üniversite işbirliği özendirilmeli, sadece STK için değil suç, şiddet alanlarında hizmet üreten üniversite araştırma uygulama merkezlerine de yaptıkları sosyal hizmetler karşılığında her çeşit destek sağlanmalıdır. Yeni sorunlarla baş etmek, ancak yeni programlar, yeni kurumlar ve yeni yöntemlerle mümkün görünüyor. Toplum olarak bütün bunları zamanında anlamak ve gereğini yapmak zorundayız. Çocuk konusu, ülkenin geleceği konusudur.

Okul rehberlik servislerinin eksik kalan iş gücü yeterliliği merkezi tedbirlerle artırılmıyorsa, mutlaka yerel çözümler üretilmelidir. Rehberlik servislerini, aileler için psiko-sosyal destek sistemlerini ihtiyaca göre geliştiremezsek, yakın gelecekte okullardaki düzeni/güvenliği, resmi kolluk kuvvetleri yanında özel/ücretli güvenlik görevlileri ile karşılamak zorunda kalabiliriz.

Çocuklarla, ailelerle, okullarla ilgili olarak risklerin; yapılamayanların periyodik aralıklarla sorgulaması, odak grup toplantıları, çalıştayları yapılmalı; bu çalışmalar rapora dönüştürülmeli ve ilgililerle paylaşılmalıdır.

Aile sorunu yaşayan çocuklar, önceden doğru ve ayrıntılı bilgilerle belirlenmeli, ilgili kişi ve kurumlar bu yönde zamanında gerekli adımları atmalıdır. SHÇEK hizmetlerinde, RAM ve okul rehberlik hizmetlerinde, sağlık kurumlarının aile çocuk psiko-sosyal destek hizmetlerinde tüm ülkemizde olduğu gibi İstanbul’da da ciddi

yetersizlik yaşanmaktadır. Bunun, bir risk faktörü olarak boyutları doğru bilinmeli, analizi doğru yapılmalı, ilde, ilçede bu eksikliği özellikle acil durumlarda gidermeye yönelik yerel bir sistem geliştirilmelidir. Çünkü son yıllarda şiddet, saldırganlık, suç duygu ve eğilimleri yanında çocuk ve gençlerde intihar duygu, düşünce, eğilim ve girişimlerinde de ciddi artışlar olduğu bilinen bir gerçektir. Bu gerçek, ne yazık ki, okul anket sonuçlarına da fazlasıyla yansımıştır.

Kanunla ihtilafa düşen ve düşme riski yüksek olan çocuk ve gençler her zaman toplum için, en ciddi risklerden biridir. Bu sosyal sorunun yarattığı risk grubunda herkes vardır. Suçun kıyısında dolaşan onca çocuğun, gencin bulunması, herkesi bir şekilde mağdur olmaya aday hale getirmektedir. Herkes bunun bilincine iyi varmalı; tüm toplum için şiddet, suç, mağduriyet konularında duyarlılık oluşturacak çalışmalara acilen girişilmelidir. Çünkü risk, sanıldığından daha büyüktür.

KAYNAKÇA

- Arent, H. (2009) Şiddet Üzerine
- Carrel, A. (1976) Başarının Sırları
- Fredman, S. (1993) Sosyal Psikoloji
- Furedi, F. (2001) Korku Kültürü
- Foucault, M. (2006) Hapishanenin Doğuşu
- Foucault, M. (2007) Bir Aile Cinayeti
- Gruen, A. (2008) Empatinin Yitimi
- Goleman, D. (2005) Yıkıcı Duygular
- Özpolat V. & A. Solak, (2011) Türkiye'nin Çocuk Mağduriyeti Haritası
- Özpolat, V. (2009) Demokratik Vatandaşlık
- Kızmaz, Z. (2006) Cezaevi Müdavimleri
- Lupton, D. (2002) Duygusal Yaşantı
- Solak, A. (2009) Şiddeti Anlamak
- Solak, (2011) Türkiye'nin Suç Haritası
- Solak, A. (Editör,2010) Bir İlin Risk Haritası
- Tarhan, N. (2005) Kadın Psikolojisi
- Tarhan, N. (2006) Duyguların Dili
- DPT, 2006 Raporu
- Hürriyet Gazetesi 30 Ağustos 2010
- TBMM -10/148, 182, 187, 284, 285- Esas Numaralı Meclis Araştırma Komisyonu Raporu